

Załącznik do uchwały

Nr 1445/266/IV/2013

Zarządu Województwa Śląskiego

z dnia 25.06.2013 r.

Obserwatorium Integracji Społecznej Województwa Śląskiego

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE 2013

Katowice, czerwiec 2013

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

ROPS
Regionalny Ośrodek
Polityki Społecznej
Województwa Śląskiego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ I.....	3
SPIS TREŚCI.....	2
1. WSTĘP	3
2. STRESZCZENIE.....	6
3. REKOMENDACJE	12
4. SYTUACJA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNA	16
4.1. Wybrane elementy sytuacji demograficznej.....	16
4.2. Wybrane elementy sytuacji społecznej.....	26
4.2.1. Dochody i wydatki gospodarstw domowych	26
4.2.2. Zagrożenie ubóstwem.....	29
4.2.3. Przestępczość	31
4.2.4. Rynek pracy	32
5. OSOBY I RODZINY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ	36
6. INFRASTRUKTURA POMOCY SPOŁECZNEJ	49
7. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	60
8. KADRY POMOCY SPOŁECZNEJ.....	60
8.1. Liczebność i struktura pracowników JOPS.....	65
8.2. Pracownicy PCPR i OPS	71
8.2.1. Pracownicy powiatowych centrów pomocy rodzinie.....	72
8.2.2. Pracownicy ośrodków pomocy społecznej.....	73
8.2.3. Zaspokojenie potrzeb w zakresie zasobów kadrowych.....	81
8.2.4. Poziom wykształcenia pracowników OPS i PCPR	82
8.3. Kształcenie i doradztwo dla kadr pomocy i integracji społecznej.....	87
9. NAKŁADY FINANSOWE NA ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ	90
9.1. Świadczenia udzielone w ramach zadań gmin	91
9.1.1. Świadczenia udzielone w ramach zadań zleconych gminom	95
9.1.2. Świadczenia udzielone w ramach zadań własnych gmin	100
9.2. Świadczenia udzielone w ramach zadań powiatów.....	107
9.2.1. Pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem.....	107
9.2.2. Pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	112
9.3. Potrzeby w zakresie środków na świadczenia pomocy społecznej	113
10. SPIS WYKRESÓW	115
11. SPIS TABEL	118
CZĘŚĆ II.....	121
12. ANEKS	122

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

ROPS
Regionalny Ośrodek
Polityki Społecznej
Województwa Śląskiego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

CZĘŚĆ I

1. WSTĘP

Niniejsze opracowanie stanowi realizację zapisów ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.) dotyczących obowiązku przygotowania przez gminy, powiaty i samorząd województwa oceny zasobów pomocy społecznej (OZPS). Odpowiednie zapisy dotyczące realizacji tego zadania ujęto w: art. 16a, art. 17 ust. 1 pkt 2 (zadania gminy), art. 19 ust. 18 (zadania powiatu), art. 21 ust. 8 (zadania samorządu województwa) oraz art. 22 ust. 11 (zadania wojewody).

W art. 16a czytamy:

1. *Gmina, powiat i samorząd województwa przygotowują ocenę zasobów pomocy społecznej w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej.*
2. *Zasoby, o których mowa w ust. 1, obejmują w szczególności infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej bez względu na podmiot je finansujący i realizujący.*
3. *Ocena, o której mowa w ust. 1, obejmuje osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy.*
4. *Organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego przedstawia co roku do dnia 30 kwietnia odpowiednio radzie gminy, radzie powiatu, a do dnia 30 czerwca sejmikowi województwa właściwej jednostki samorządu terytorialnego ocenę, o której mowa w ust. 1. Ocena wraz z rekomendacjami jest podstawą do planowania budżetu na rok następny.*

Natomiast art. 21 ust. 8 stanowi, iż :

Do zadań samorządu województwa należy (...) sporządzanie oceny, o której mowa w art. 16a, na podstawie ocen sporządzonych przez gminy i powiaty z obszaru województwa, uwzględniającej kwestie i problemy społeczne wynikające z przyjętej strategii wraz z projektami, o których mowa w pkt 3 i przekazanie ich właściwemu wojewodzie do dnia 31 lipca każdego roku.

Niniejszy dokument został przygotowany w oparciu o trzy główne źródła informacji: „Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach MPiPS-03”, „Bank Danych Lokalnych” prowadzony przez Główny Urząd Statystyczny oraz opracowany w Instytucie Rozwoju Służb Społecznych formularz „Ocena

zasobów pomocy społecznej” (OZPS 2012) służący do zbierania danych z gmin i powiatów. Ponadto przy tworzeniu niniejszego materiału wykorzystano także: dane nt. sytuacji na rynku pracy dostępne w ramach portalu „Publiczne Służby Zatrudnienia”, informacje zawarte w „Raporcie z ewaluacji III etapu realizacji projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej pt.: *Kształcenie i doradztwo dla kadr pomocy i integracji społecznej województwa śląskiego*” (za okres 1.10.2010 r. - 30.09.2012 r.) oraz „Sprawozdaniu o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie MPiPS-05”.

Z uwagi na duży zakres zmian w systemie pomocy społecznej, wynikający z wejścia w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j.: Dz.U. z 2013 r., poz. 135 z późn. zm.) oraz w trosce o zapewnienie porównywalności danych, informacje z lat 2010-2012 dostosowano do stanu prawnego na dzień 31.12.2012 r.

Analiza danych uzyskanych za pośrednictwem formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej 2012” uwzględnia informacje pochodzące ze 181 podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (98,4% tego rodzaju instytucji). Ze względu na specyficzne cechy oraz sposób raportowania za pomocą wyżej wymienionego narzędzia, jak również w celu zwiększenia wiarygodności danych, w trakcie analizy otrzymanych za jego pośrednictwem informacji wyeliminowano braki danych oraz zastosowano wieloetapową procedurę kontroli wartości odstających (nietypowych). Ostateczne wykluczenie z analizy wartości odstających poprzedzała ich identyfikacja w kolumnach i wierszach. Nietypowe dane w kolumnach (zmienne) dotyczące roku oceny i prognoz/potrzeb roku następnego identyfikowano z wykorzystaniem odchylenia standardowego, natomiast nietypowe dane w wierszach (obserwacje) za pomocą przedziałów¹. Zidentyfikowanie danej wartości jako odstającej nie oznaczało jej automatycznego usunięcia. Tego rodzaju dane były dodatkowo porównywane z ich odpowiednikami ze sprawozdania MPiPS-03. Należy mieć na uwadze, iż wyeliminowanie obserwacji z analiz przeprowadzonych w ramach danej zmiennej niekoniecznie wiązało się z ich usunięciem podczas analiz przeprowadzanych w ramach innej zmiennej. Dodatkowo w przypadku danych finansowych w obszarach dotyczących świadczeń z pomocy społecznej oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi wyeliminowano wartości niespełniające założeń przyjętego formatu liczbowego.

O ile nie podano inaczej, dane dotyczą całego województwa śląskiego. Występujący w tabelach znak „x” oznacza, że wypełnienie pozycji było niemożliwe lub niecelowe, natomiast skrót „bd” oznacza brak danych.

¹ Górną granicę przedziału określała wartość o 50% wyższa od wartości z roku oceny. Dolną granicę przedziału określała wartość o 25% niższa od wartości z roku oceny.

2. STRESZCZENIE

Usytuowane w południowej części Polski województwo śląskie, to najsilniej zurbanizowany i uprzemysłowiony region kraju. Mimo, iż jest jednym z mniejszych pod względem powierzchni, wyróżnia się najwyższą gęstością zaludnienia i wysoką liczbą ludności, która jednak systematycznie maleje. Ujemny przyrost naturalny, przy rosnącej przeciętnej długości trwania życia powoduje, iż spada udział osób w wieku przedprodukcyjnym, wzrasta natomiast odsetek ludności w wieku 60+/65+ (poprodukcyjnym). O ile w 2000 roku osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 14,2%, w roku 2011 już 18,1%, o tyle w 2035 roku ich udział ma wynieść 28,2%. Odsetek osób w wieku produkcyjnym utrzymuje się na podobnym poziomie, niemniej jednak prognozy GUS zakładają jego spadek w 2035 r. o 7,7 punktu proc. (do 57,1%) Powyższym procesom starzenia się ludności towarzyszy ujemne saldo migracji zagranicznych - w przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość wyniosła w 2011 roku (-0,4) oraz międzywojewódzkich (-0,8).

W 2011 roku przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę wyniósł 1 215 zł i był nieco niższy (o 12 zł) od średniej dla Polski. Z kolei przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie śląskim (3 795 zł) było wyższe od średniej dla Polski (o 169 zł). Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku rent i emerytur wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych (1 752 zł, tj. o 388 zł więcej niż średnia dla całego kraju) i rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych (1 984 zł, tj. o 387 zł więcej).

W województwie śląskim w 2011 roku 12,3% osób w gospodarstwach domowych żyło poniżej relatywnej (względnej) granicy ubóstwa (2010 r. – 14,0%), 4,8% poniżej ustawowej granicy ubóstwa (2010 r. – 5,7%), a 4,8% poniżej minimum egzystencji (2010 r. – 4,4%). Zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej, kryterium dochodowe, które uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej wynosi 542 zł w przypadku osoby samotnie gospodarującej, zaś 456 zł dla osoby w rodzinie (od 1.10.2012 r.)². Na przestrzeni lat 2005-2010 wskaźnik ubóstwa ustawowego oraz relatywnego pozostawał na względnie stałym poziomie. Niepokoi jednak wyższy wskaźnik przestępczości – w 2011 roku w zakończonych postępowaniach przygotowawczych stwierdzono 172 073 przestępstwa, tj. o 1,8% (3 049) więcej w porównaniu z rokiem 2010. Ponadto utrzymuje się tendencja wzrostowa w zakresie liczby bezrobotnych, w tym długotrwale (przez okres ponad 12 miesięcy

² Por. rozporządzenie Rady Ministrów z 17 lipca 2012 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz.U. poz. 823); z dniem 1.10.2012 r. straciło moc rozporządzenie, zgodnie z którym kryterium dochodowe dla osoby samotnie gospodarującej wynosiło 477,00 zł, zaś dla osoby w rodzinie 351,00 zł.

w okresie ostatnich dwóch lat). Na koniec kwietnia 2013 roku 221 703 osoby były zarejestrowane jako bezrobotne. W porównaniu z tym samym okresem 2012 roku stan bezrobocia powiększył się o 22 030 osób, tj. o 11,0%.

W 2012 roku 119 787 rodzin było objętych pomocą społeczną, a w nich 287 249 osób, które stanowiły 6,2% mieszkańców województwa śląskiego. W latach 2011-2012 zmniejszyła się liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej (o 4 269, tj. o 3,4%), jak również liczba osób w tego rodzaju rodzinach (o 16 003, tj. o 5,3%). Zmiana ta częściowo wynika z wejścia w życie ustawy z dnia 09.06.2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w wyniku czego pewna liczba klientów pomocy społecznej przeszła do nowego systemu.

W przeliczeniu na liczbę ludności, najwięcej klientów pomocy społecznej odnotowano w podregionie bytomskim, najmniej w rybnickim (podobnie jak w 2010 r.). Wśród powiatów największe wartości wystąpiły w m. Siemianowice Śląskie i m. Bytom, zaś na poziomie gmin w Łękawicy. W latach 2011-2012, w minimalnym stopniu zwiększyła się liczba rodzin zamieszkujących na wsi oraz rodzin jednoosobowych korzystających z pomocy społecznej. Zmniejszyła się natomiast liczba rodzin z dziećmi, rodzin niepełnych oraz rodzin emerytów i rencistów objętych pomocą społeczną.

W 2011 oraz 2012 roku najczęstszym powodem korzystania z pomocy społecznej było bezrobocie – 159 611 osób w rodzinach korzystających ze wsparcia było objętych pomocą z tego tytułu, następnie ubóstwo (142 106 osób) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (84 581 osób). W latach 2011-2012 wzrosła bezwzględna liczba osób objętych wsparciem ze względu na dwie pierwsze przyczyny. W przypadku bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego nastąpił spadek liczby osób objętych wsparciem.

Do najrzadszych powodów udzielania pomocy społecznej w 2012 roku zaliczały się m.in.: potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi (14 osób), trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą (98 osób). W powyższych kategoriach odnotowano wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej.

Z uwagi na znaczenie problemu ubóstwa w tworzeniu polityk publicznych, przeanalizowano odsetek osób objętych pomocą społeczną z tego tytułu w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. Okazało się, iż w 2012 roku najwyższy wskaźnik osób objętych pomocą społeczną z tytułu ubóstwa wystąpił w podregionie bytomskim. Z kolei na poziomie powiatów największy odsetek

osób w rodzinach objętych pomocą społeczną, w przeliczeniu na liczbę mieszkańców, odnotowano w m. Siemianowice Śląskie, zaś na poziomie gmin w Łękawicy.

W 2012 roku w województwie śląskim na szczeblu gminy i powiatu funkcjonowały 644 jednostki organizacyjne pomocy społecznej (JOPS), w tym 184 podstawowe (167 OPS-ów i 17 PCPR-ów) oraz 460 specjalistycznych (pozostałe jednostki). Jednocześnie zwiększyła się liczba jednostek o zasięgu lokalnym do 331 (tj. o 39 więcej niż w roku 2011), przy udziale jednostek o zasięgu ponadlokalnym na podobnym poziomie (129). Towarzyszył temu niewielki przyrost miejsc - w jednostkach o zasięgu lokalnym o 101, tj. 1,1%, w jednostkach o zasięgu ponadlokalnym o 35, tj. 0,4%.

W latach 2011-2012 największy bezwzględny wzrost miał miejsce w przypadku liczby mieszkań chronionych (o 31) oraz „innych ośrodków wsparcia” (o 20). Nie zmieniła się liczba domów pomocy społecznej (93). Powstał natomiast jeden ośrodek wsparcia, w którym są prowadzone miejsca całodobowego okresowego pobytu, przy czym ogólna liczba miejsc w tego typu placówkach uległa zmniejszeniu. Zmniejszyła się również m.in. liczba dziennych domów pomocy (o dwa) oraz jadłodajni (o cztery), czemu towarzyszył spadek liczby miejsc w obu rodzajach jednostek (odpowiednio o 59 i 230).

Województwo śląskie cechowało się w 2011 roku niskim udziałem jednostek prowadzonych przez podmioty niepubliczne (30,2% w porównaniu do 51,9% dla całego kraju). W latach 2011-2012 odnotowano wzrost liczby jednostek prowadzonych przez podmioty publiczne i spadek liczby jednostek prowadzonych przez podmioty niepubliczne.

W 2011 roku relacja liczby miejsc w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej do liczby ludności przedstawiała się nieco mniej korzystnie w regionie niż na poziomie średniej krajowej (województwo śląskie – 38,3 na 10 tys. mieszkańców; Polska – 41,7). Niemniej jednak w przypadku takich placówek jak np. dzienne domy pomocy, jadłodajnie, noclegownie, schroniska, czy domy dla bezdomnych wskaźnik ten osiągnął wyższą wartość. Ponadto, w latach 2011-2012 wzrosła (o 136, tj. 0,8%) ogólna liczba miejsc jakimi dysponowały jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Nawiązując do informacji zebranych za pomocą formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej”, okazuje się że potrzeby roku 2013 są wyższe niż zasoby posiadane w roku bieżącym, zarówno jeśli chodzi o liczbę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, jak i miejsc, którymi dysponują. W sprawozdaniu wyszczególniono zwłaszcza niedobory klubów

integracji społecznej, ośrodków interwencji kryzysowej, mieszkań chronionych i środowiskowych domów samopomocy. Z kolei w zakresie miejsc prognozowano deficyty w przypadku środowiskowych domów pomocy społecznej i mieszkań chronionych. Należy mieć na uwadze, iż sprawozdanie OZPS nie uwzględniało potrzeb w zakresie: klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, „innych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi”, domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, jadłodajni oraz „innych ośrodków wsparcia”.

Liczba pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej szczebla gminnego i powiatowego wyniosła w województwie śląskim na koniec 2012 roku 13 969. Na jednego pracownika przypadało przeciętnie 335 mieszkańców – najwięcej w podregionie tyskim i rybnickim, a na poziomie powiatów w m. Jastrzębie-Zdrój. Najkorzystniejsze, tj. najniższe, wartości wskaźnik ten osiągnął w podregionie bytomskim i m. Chorzów.

Wśród pracowników tychże jednostek dominowały osoby zatrudnione w ośrodkach pomocy społecznej (6 310 osób) oraz domach pomocy społecznej (5 480 osób). W stosunku do roku 2011 zwiększyła się łączna liczba pracowników JOPS szczebla gminnego i powiatowego. Największy bezwzględny wzrost odnotowano w przypadku ośrodków pomocy społecznej (194 osoby), zaś spadek w odniesieniu do domów pomocy społecznej (-91 osób).

Ustawa o pomocy społecznej stanowi, że ośrodek pomocy społecznej powinien zatrudniać pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2000 mieszkańców, nie mniej jednak niż trzech pracowników. Na koniec 2012 roku, w 103 ośrodkach pomocy społecznej (tj. 61,7%) liczba ludności przypadająca na jednego pracownika socjalnego przekraczała 2000, a w 31 (18,6%) zatrudnionych było mniej niż 3 pracowników socjalnych. Obu tych kryteriów jednocześnie nie spełniało 25 ośrodków (tj. 15%). Pod tym względem sytuacja przedstawiała się najmniej korzystnie w podregionie tyskim oraz w m. Jastrzębie-Zdrój.

W 2012 roku w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie zatrudnionych było łącznie 6 867 osób. Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia kadry kierowniczej i pracowników socjalnych OPS i PCPR, można stwierdzić, iż w obu typach jednostek dominowały osoby, które ukończyły studia wyższe (85% dyrektorów/kierowników jednostek i ich zastępców oraz 78% pracowników socjalnych). Wskazane podmioty nie wyraziły potrzeby znacznej zmiany istniejącej struktury wykształcenia – aczkolwiek wykazano potrzebę zwiększenia odsetka osób z wykształceniem wyższym.

W całym 2012 roku na realizację świadczeń z pomocy społecznej w ramach zadań zleconych gminie wydatkowano kwotę 5 385 514 zł, tj. o 2,9% więcej niż rok wcześniej. W przeliczeniu na jednego mieszkańca najwyższe wydatki z tego tytułu poniesiono w podregionie częstochowskim. Jeśli chodzi o powiaty najwyższy wskaźnik wystąpił w powiecie wodzisławskim, natomiast w obrębie gmin w Goczałkowicach-Zdroju. W ramach realizacji tychże świadczeń, najwięcej środków przeznaczono na specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi (4 138 129 zł). W latach 2012-2013 prognozuje się wzrost liczby osób korzystających z różnych świadczeń pomocy społecznej w ramach zadań zleconych gminie.

Na realizację świadczeń z pomocy społecznej w ramach zadań własnych gminy w całym 2012 roku wydatkowano w województwie śląskim kwotę 395 364 904 zł, tj. o 10% więcej niż rok wcześniej. W przeliczeniu na jednego mieszkańca najwięcej wydatkowano w podregionie katowickim. Spośród powiatów najwyższym wskaźnikiem wyróżniło się m. Siemianowice Śląskie, najniższym m. Żory.

W ramach realizacji zadań własnych gmin, najwięcej środków, podobnie jak w 2011 roku, przeznaczono na odpłatność gminy za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej (111 655 605 zł), „inne zasiłki celowe i w naturze” (83 622 483 zł) oraz zasiłki okresowe (70 414 299 zł), najmniej na zasiłki celowe w formie biletu kredytowego (557 zł), pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie (1 000 zł) oraz zapewnienie ubrania (26 765 zł). W latach 2012-2013 prognozuje się wzrost liczby osób korzystających z różnych świadczeń z pomocy społecznej w ramach zadań własnych gminy.

W 2012 roku OPS-y i PCPR-y zawarły przynajmniej 766 umów z organizacjami pozarządowymi w obszarach działań objętych współpracą (w trybie działalności pożytku publicznego, jak i zamówień publicznych). Jednostki uważają, iż w 2013 roku zachodzi potrzeba zwiększenia tej liczby, przy czym w przypadku usług pomocy społecznej, takich jak: usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz prowadzenie placówki pomocy społecznej nie wskazano takiej konieczności.

Jeśli chodzi o świadczenia pomocy społecznej realizowane w ramach zadań powiatów, to w 2012 roku na ten cel wydatkowano ogółem 1 333 061 zł. Zdecydowaną większość tej kwoty stanowiła pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację (1 318 734 zł). Najwięcej, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przeznaczono na ten cel w podregionie katowickim, najmniej w bielskim i tyskim. Rozpatrując sytuację poszczególnych powiatów

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

można stwierdzić, że kwota ta była najwyższa w m. Świętochłowice. W ramach pomocy mającej na celu życiowe usamodzielnienie i integrację, największy udział, podobnie jak w 2011 roku, stanowiła „pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki” (849 888 zł) oraz „pomoc pieniężna na usamodzielnienie” (304 319 zł).

W minionym roku wartość środków przeznaczonych na sfinansowanie świadczeń przyznawanych w ramach pomocy cudzoziemcom wyniosła 14 327 zł. Środki te w całości zostały wydatkowane na „świadczenia pieniężne na utrzymanie” w ramach „pomocy dla cudzoziemców z ochroną uzupełniającą”.

3. REKOMENDACJE

Jak wskazują dane Głównego Urzędu Statystycznego w ciągu ostatniej dekady nastąpił znaczny wzrost zarówno liczby osób w wieku poprodukcyjnym, jak i udziału tej kategorii w całej populacji województwa śląskiego. I chociaż wydłużenie wieku aktywności zawodowej, wynikające z wdrożenia reformy emerytalnej, spowoduje zmniejszenie tempa przyrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym, to nie zdoła zmniejszyć wzrostu liczby osób starszych.

Jako osoby wymagające, w zdecydowanej większości przypadków, stałego wsparcia traktowane są osoby mające przynajmniej 80 lat³. Na koniec 2011 roku w województwie śląskim takich osób było 151 712. Stanowiły one 3,3% ogółu ludności, przy czym w całym kraju wskaźnik ten wyniósł 3,6%. Prognoza do roku 2035 wskazuje na stały wzrost udziału osób w wieku powyżej 80 lat, który na koniec tego okresu ma wynieść w województwie śląskim 7,6%, natomiast w całej Polsce 7,2%⁴. Ponadto zmianom ulega struktura gospodarstw domowych. Wpływa to na ograniczenie realizowanej dotychczas opieki wewnątrzrodzinnej oraz zwiększenie zapotrzebowania na usługi opiekuńcze świadczone przez wyspecjalizowane podmioty zewnętrzne.

Prognozy na 2013 rok, przekazane przez ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie za pośrednictwem formularzy „OZPS 2012” wskazują, że nastąpi wzrost liczby korzystających ze wszystkich uwzględnionych w nim świadczeń. Należą do nich w szczególności: zapewnienie ubrania, sprawienie pogrzebu, odpłatność gminy za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej, zasiłki okresowe, zasiłki celowe, zapewnienie schronienia, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi, zapewnienie posiłku, zasiłki stałe, usługi opiekuńcze, pomoc pieniężna na usamodzielnienie oraz pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki. Szczególnie godnym zainteresowania zjawiskiem jest znaczny i systematyczny wzrost liczby korzystających z usług domów pomocy społecznej oraz związany z tym wzrost wydatków, które w strukturze środków przeznaczanych na realizację zadań własnych gminy zajmują pierwsze miejsce.

³ P. Szukalski, *Starzenie się ludności województwa śląskiego – nieunikniony wzrost zapotrzebowania na wsparcie publiczne?* w: *Seniorzy w województwie śląskim*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice 2012, s. 11.

⁴ Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Porównując wskaźniki poziomu zasobów jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w województwie śląskim i w Polsce w 2011 roku warto zwrócić uwagę na zdecydowanie mniej korzystny ich poziom w zakresie: środowiskowych domów samopomocy oraz domów pomocy społecznej⁵. Dane te korespondują z informacjami ujętymi w sprawozdaniu *MPiPS-05*, z których wynika, że na koniec 2012 roku w województwie śląskim na umieszczenie w domu pomocy społecznej oczekiwało 1 969 osób (z czego 727 osób w podeszłym wieku), natomiast na możliwość skorzystania ze środowiskowego domu samopomocy oczekiwały 84 osoby. Jednocześnie z informacji przekazanych za pośrednictwem formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej” wynika, że największe deficyty w zakresie liczby miejsc będą dotyczyły w 2013 roku: środowiskowych domów samopomocy (12%) oraz mieszkań chronionych (11%).

Ponadto należy zwrócić uwagę na bardzo znaczne rozbieżności w poziomie zasobów instytucjonalnych w poszczególnych podregionach i powiatach województwa śląskiego⁶ oraz fakt, że w 2011 r. województwo śląskie, w stosunku do średniej krajowej, charakteryzowało się znacząco niższym udziałem jednostek prowadzonych przez podmioty niepubliczne. O ile w całym kraju wyniósł on 51,9%, to w województwie śląskim 30,2%⁷.

W 2012 roku nadal wiele ośrodków pomocy społecznej nie spełniało ustawowych wymogów dotyczących zatrudnienia pracowników socjalnych. Na koniec tego okresu dla 103 OPS (61,7% jednostek) liczba ludności przypadającej na 1 pracownika socjalnego przewyższała wartość 2000, a 31 OPS (18,6%) zatrudniało mniej niż 3 pracowników socjalnych. Co najmniej jednego z wyżej wymienionych kryteriów nie spełniało 109 ośrodków pomocy społecznej (65,3%), a obu kryteriów jednocześnie 25 tego rodzaju jednostek (15,0%)⁸. Potrzebę zatrudnienia większej liczby pracowników socjalnych potwierdzają także dane zebrane za pośrednictwem formularzy „OZPS 2012”. Zgodnie z nimi w 2013 roku deficyty w zasobach kadrowych ośrodków pomocy społecznej będą w głównej mierze odnosiły się do pracowników socjalnych. To samo źródło

⁵ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie *MPiPS-03* za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>, Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks. Dane dostępne w okresie opracowywania materiału – zostaną zaktualizowane po ich opublikowaniu.

⁶ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie *MPiPS-03* za okres I-XII 2012 r., Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

⁷ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie *MPiPS-03* za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>. Dane dostępne w okresie opracowywania materiału – zostaną zaktualizowane po ich opublikowaniu.

⁸ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie *MPiPS-03* za okres I-XII 2012 r., Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

danych wskazuje na duże zainteresowanie OPS-ów i PCPR-ów współpracą z wolontariuszami. Te pierwsze chciałyby zwiększenia ich liczby o 15%, te drugie aż o 38%.

Oprócz liczebności zasobów kadrowych niezwykle ważne dla prawidłowej realizacji zadań pomocy społecznej są ich kwalifikacje. Pracownicy jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej nadal zgłaszają zapotrzebowanie na szkolenia i usługi doradcze. Jednocześnie nowe zapisy dokumentów programowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 oraz priorytety dla nowego okresu programowania Europejskiego Funduszu Społecznego stwarzają możliwość wdrażania także innych form doskonalenia zawodowego⁹.

W świetle powyższych informacji oraz mając na względzie: dobro osób korzystających z pomocy społecznej, prognozowaną sytuację demograficzną, aktualny stan zasobów instytucjonalnych i kadrowych pomocy społecznej, przewidywany wzrost liczby świadczeniobiorców, zmiany z zapisach dokumentów programowych *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013*, priorytety dla nowego okresu programowania Europejskiego Funduszu Społecznego, ograniczone możliwości finansowe budżetów państwa i samorządów, jak również kierując się zapisami dokumentu *Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego rekomenduje:

1. Podejmowanie działań sprzyjających wyrównywaniu różnic pomiędzy poszczególnymi podregionami oraz obszarami miejskimi i wiejskimi w dostępie do infrastruktury instytucjonalnej w środowisku zamieszkania, w szczególności do: środowiskowych domów samopomocy, jednostek specjalistycznego poradnictwa, ośrodków interwencji kryzysowej, dziennych domów pomocy, a także placówek aktywizacji zawodowej: centrów integracji społecznej, klubów integracji społecznej oraz spółdzielni socjalnych.
2. Poszerzenie oferty usług socjalnych i prawnych pozwalających na wzmocnienie autonomii osób zależnych (niepełnosprawnych, starszych), czemu sprzyjać będzie: rozbudowa i modernizacja placówek, zwiększenie dostępności usług opiekuńczych

⁹ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, *Raport z ewaluacji III etapu realizacji projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej pt.: Kształcenie i doradztwo dla kadr pomocy i integracji społecznej województwa śląskiego*, Katowice 2012.

- i wspomagających w środowisku zamieszkania oraz promowanie i rozwijanie specjalistycznego poradnictwa.
3. Rozwój sieci rodzinnych domów pomocy, które w bliższej perspektywie zapewnią opiekę całodobową osobom oczekującym na umieszczenie w domach pomocy społecznej, a w dalszym horyzoncie czasowym przejmą część zadań związanych z zapewnieniem opieki rosnącej populacji osób zależnych.
 4. Rozwój usług socjalnych adekwatnych do potrzeb osób długotrwale bezrobotnych, w szczególności sieci klubów integracji społecznej.
 5. Budowanie partnerskich relacji pomiędzy instytucjami pomocy społecznej i organizacjami pozarządowymi, w szczególności poprzez zlecanie podmiotom niepublicznym prowadzenia jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.
 6. Wspieranie podmiotów należących do sektora ekonomii społecznej w celu rozwoju i pluralizacji publicznych usług społecznych oraz poszerzenia zakresu lokalnych inicjatyw obywatelskich na rzecz poprawy warunków i jakości życia osób długotrwale bezrobotnych.
 7. Inspirowanie oraz promowanie idei wolontariatu.
 8. Dostosowanie liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej do obowiązującego standardu.
 9. Zapewnienie kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej możliwości podwyższania kwalifikacji poprzez szkolenia i specjalistyczne doradztwo.
 10. Rozwój szkolnych form podnoszenia kwalifikacji zawodowych, tj. studiów i kursów zawodowych (specjalizacji).
 11. Rozwijanie i wdrażanie aktywnych form i metod pracy prowadzących do wychodzenia z ubóstwa i wykluczenia społecznego tak, aby praca socjalna stała się głównym zadaniem służb społecznych, a wypłata świadczeń stanowiła tylko uzupełnienie tych działań.
 12. Doskonalenie narzędzi badawczych, które pozwolą na bardziej precyzyjne określanie potrzeb występujących w obszarze pomocy społecznej.

4. SYTUACJA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNA

4.1. Wybrane elementy sytuacji demograficznej

POWIERZCHNIA

Powierzchnia województwa śląskiego wynosi 12 333 km², co stanowi 3,9% powierzchni kraju. Pod względem terytorialnym region klasyfikuje się na 14 miejscu spośród wszystkich województw w Polsce¹⁰.

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Region składa się ze 167 gmin, w tym 49 miejskich, 22 miejsko-wiejskich oraz 96 wiejskich. Gminy te tworzą 36 powiatów, w tym 19 grodzkich (miasta na prawach powiatu) oraz 17 ziemskich. Województwo śląskie jest jedynym województwem w Polsce, w którym jest więcej powiatów grodzkich niż powiatów ziemskich¹¹.

Dla celów statystyki regionalnej województwo zostało podzielone na 8 podregionów:¹²

1. **bielski** – obejmujący powiaty: bielski, cieszyński, żywiecki, m. Bielsko-Biała;
2. **bytomski** – obejmujący powiaty: lubliniecki, tarnogórski, m. Bytom, m. Piekary Śląskie;
3. **częstochowski** – obejmujący powiaty: częstochowski, kłobucki, myszkowski, m. Częstochowa;
4. **gliwicki** – obejmujący powiaty: gliwicki, m. Gliwice, m. Zabrze;
5. **katowicki** – obejmujący powiaty: m. Chorzów, m. Katowice, m. Mysłowice, m. Ruda Śląska, m. Siemianowice Śląskie, m. Świętochłowice;
6. **rybnicki** – obejmujący powiaty: raciborski, rybnicki, wodzisławski, m. Jastrzębie-Zdrój, m. Rybnik, m. Żory;
7. **sosnowiecki** – obejmujący powiaty: będziński, zawierciański, m. Dąbrowa Górnicza, m. Jaworzno, m. Sosnowiec;
8. **tyiski** – obejmujący powiaty: mikołowski, pszczyński, bieruńsko-lędziński, m. Tychy.

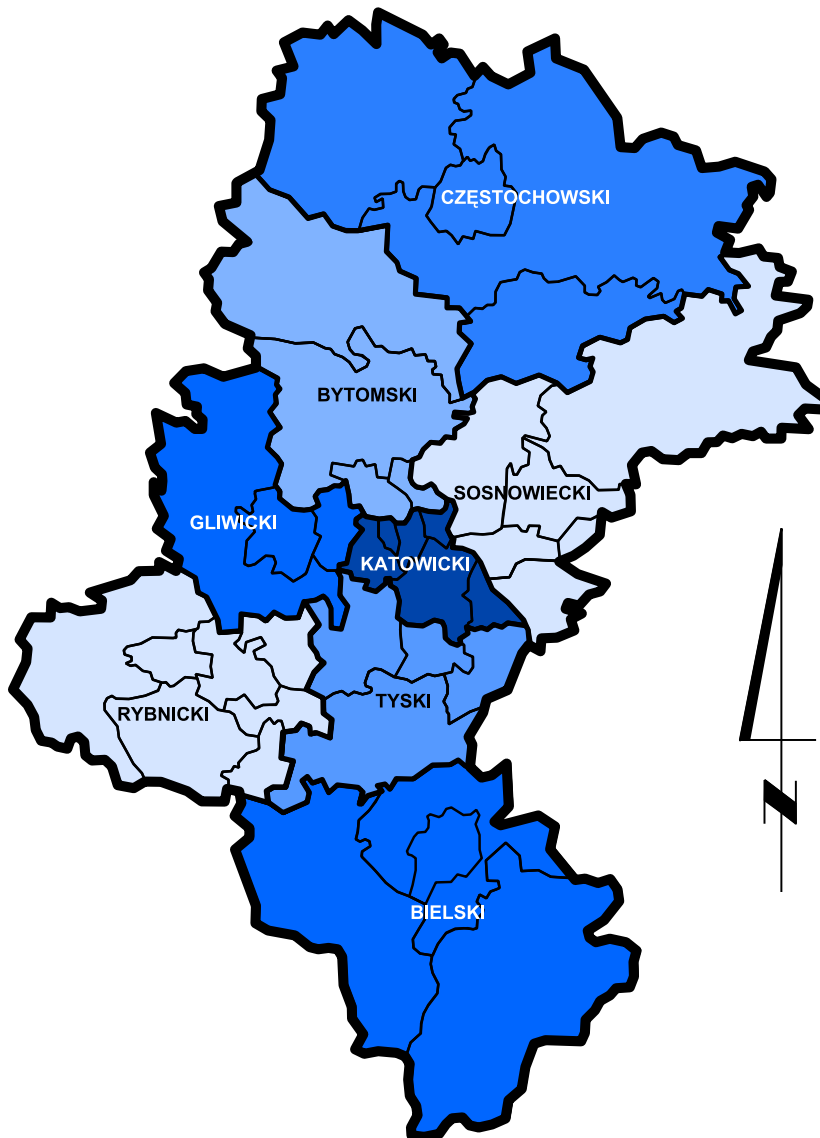
¹⁰ Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

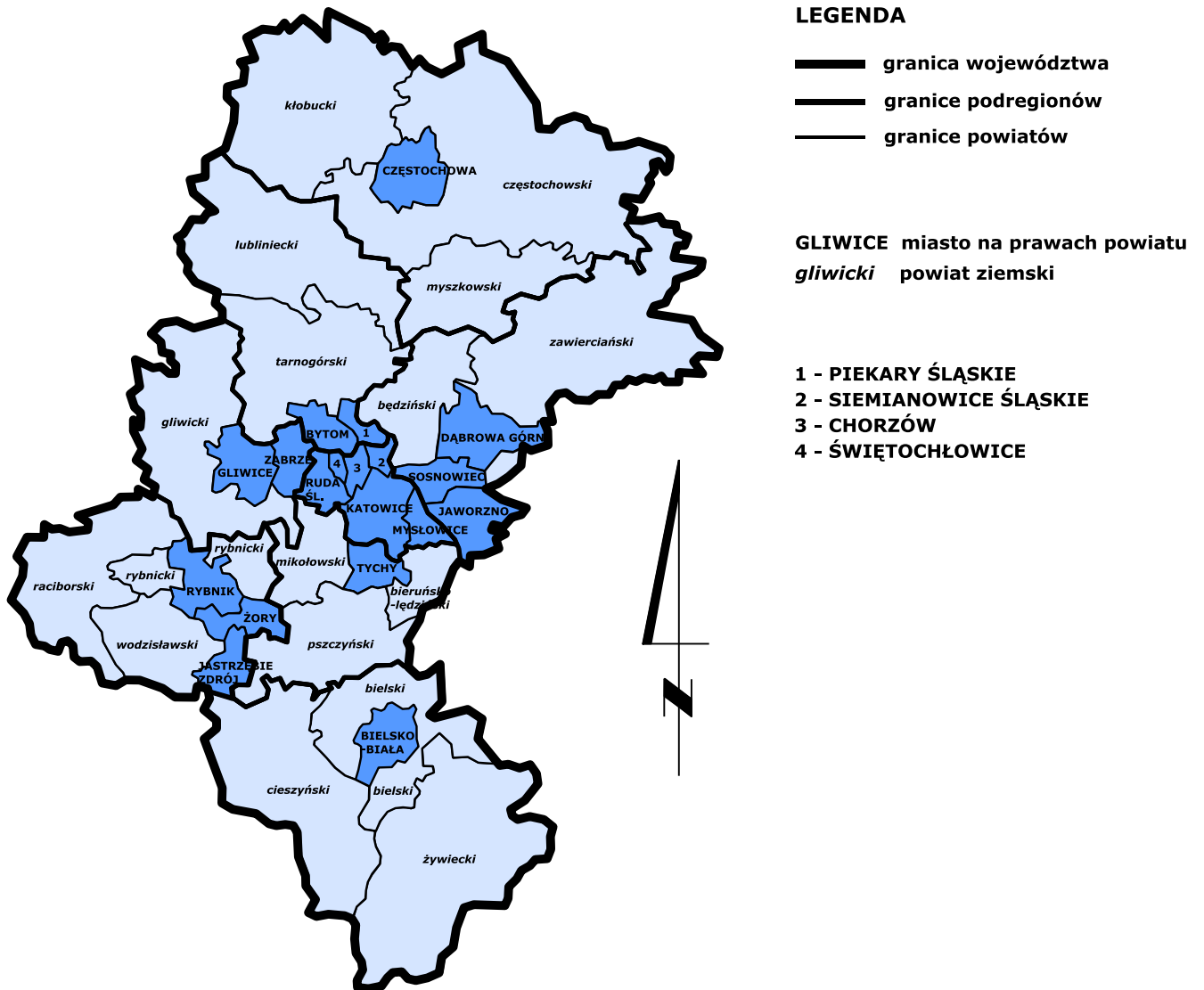
Mapa 1. Podział województwa śląskiego na podregiony.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Mapa 2. Podział województwa śląskiego na powiaty.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

LICZBA LUDNOŚCI

Według stanu na koniec grudnia 2011 r., województwo śląskie zamieszkiwało 4 626 357 osób, które stanowiły 12,0% ludności kraju. Pod względem liczby mieszkańców zajmowało ono drugie miejsce w Polsce (zaraz po województwie mazowieckim). Liczba ludności województwa śląskiego systematycznie maleje. W latach 2010-2011 spadek wyniósł 8 578 osób (-0,2%), natomiast w latach 2000-2011 liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 132 587 osób (-2,8%). Do roku 2035 prognozowane jest dalsze zmniejszanie się liczby ludności. W tymże roku ma ona wynieść już tylko 4 052 187 osób, tj. o 12,4% mniej niż w roku 2011. Dla porównania w skali całego kraju GUS przewiduje spadek liczby ludności rzędu 6,6%¹³.

GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Znaczna liczba ludności skoncentrowana na stosunkowo niewielkim obszarze skutkuje dużą gęstością zaludnienia. W 2011 roku wynosiła ona 375 osób/km² i była najwyższa spośród wszystkich województw w Polsce. Dla porównania wartość tego wskaźnika dla całego kraju kształtowała się na poziomie 123 osób/km². Prognozowany dla województwa śląskiego spadek liczby ludności spowoduje zmniejszenie gęstości zaludnienia do 329 osób/km² w 2035 roku¹⁴.

STRUKTURA LUDNOŚCI WG WIEKU

Ważnym czynnikiem mającym wpływ na politykę społeczną jest struktura ludności według ekonomicznych grup wieku. W województwie śląskim w 2011 roku udział osób w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) wynosił 17,1% (Polska – 18,5%). Na przestrzeni lat 2000-2011 daje się zauważyć znaczący spadek, zarówno liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, jak i udziału tej kategorii w strukturze ludności. Liczba osób w wieku 0-17 lat spadła w tym okresie o 290 667 (z 1 081 347 do 790 680), tj. o 26,9%. Prognoza ludności do roku 2035 przewiduje kontynuację istniejącej tendencji. Szacuje się, że liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszy się do tego czasu o kolejne 194 811 (-24,6%) do poziomu 595 869. Ich udział w ogólnej liczbie ludności będzie wynosił 14,7%, co oznacza spadek o 2,4 punktu proc. w stosunku do roku 2011¹⁵.

W województwie śląskim w 2011 roku udział osób w wieku produkcyjnym (18-59/64 lat) kształtował się na poziomie 64,8% (Polska – 64,2%). W latach 2000-2011 liczba osób w wieku produkcyjnym nieznacznie zmalała (z 3 003 302 do 2 998 142), tj. o 0,2%, natomiast ich udział w strukturze ludności nieznacznie wzrósł (z 63,1% do 64,8%). Prognoza GUS do roku 2035 przewiduje, że liczba osób w wieku produkcyjnym zmniejszy się do tego czasu o 684 680,

¹³ Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem.

tj. o 22,8%. Udział ludności należącej do tej kategorii ma wynieść w 2035 roku 57,1%, co oznacza spadek o 7,7 punktu proc. w stosunku do roku 2011¹⁶.

W 2011 roku odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (60+/65+ lat) osiągnął w województwie śląskim poziom 18,1% (Polska – 17,3%). W ciągu ostatnich lat nastąpił znaczny wzrost zarówno liczby osób w wieku poprodukcyjnym, jak i udziału tej kategorii ludności. W latach 2000-2011 liczba osób wzrosła o 163 240 (z 674 295 do 837 535), tj. o 24,2%, a udział zwiększył się o 3,9 punktu proc. Prognoza ludności do 2035 roku przewiduje kontynuację istniejącej tendencji. Liczba osób należących do kategorii wiekowych 60+/65+ zwiększy się o kolejne 305 321 osób, do poziomu 1 142 856, a ich udział wyniesie 28,2%, co oznacza wzrost o 10,1 punktu proc. w odniesieniu do roku 2011¹⁷.

WSKAŹNIK OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO

Opisane powyżej tendencje będą skutkowały w przyszłości wzrostem wskaźnika obciążenia demograficznego¹⁸. Jego wartość, która w 2011 roku wyniosła w województwie śląskim 54,3, zgodnie z obliczeniami GUS, w 2035 roku osiągnie 75,2 i będzie wyższa od średniej krajowej prognozowanej na 73,6¹⁹.

I chociaż wydłużenie wieku aktywności zawodowej, wynikające z wdrożenia reformy emerytalnej, spowoduje zmniejszenie tempa przyrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym, to nie zdoła zmniejszyć zapotrzebowania na usługi opiekuńcze wynikające ze wzrostu liczby osób w podeszłym wieku. Jako osoby wymagające w zdecydowanej większości przypadków stałego wsparcia traktowane są osoby mające przynajmniej 80 lat²⁰. Na koniec 2011 roku w województwie śląskim takich osób było 151 712. Stanowiły one 3,3% ogółu ludności, przy czym w całym kraju wskaźnik ten wyniósł 3,6%. Tymczasem prognoza do roku 2035 wskazuje na stały wzrost udziału osób w wieku 80+. Na koniec tego okresu będzie on wynosił w województwie śląskim 7,6%, natomiast w całej Polsce 7,2%²¹.

STRUKTURA LUDNOŚCI WG MIEJSCA ZAMIESZKANIA

Na koniec 2011 roku tereny miejskie województwa śląskiego zamieszkiwały 3 594 242 osoby (77,7% ludności), natomiast tereny wiejskie 1 032 115 osób (22,3% ludności). Wysoki udział

¹⁶ Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ludność w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym) na 100 osób w wieku produkcyjnym.

¹⁹ Dla wieku emerytalnego 60+/65+.

²⁰ P. Szukalski, *Starzenie się ludności województwa śląskiego – nieunikniony wzrost zapotrzebowania na wsparcie publiczne?* w: *Seniorzy w województwie śląskim*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice 2012, s. 11.

²¹ Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

ludności zamieszkującej miasta (średnia dla Polski to 60,7%) jest cechą charakterystyczną województwa śląskiego wyraźnie odróżniającą go od pozostałych regionów. Systematycznie obserwowany jest jednak spadek wartości tego wskaźnika – między 2010 a 2011 rokiem o 0,3 punktu proc., natomiast w latach 2000-2011 o 1,5 punktu proc.²²

PRZYROST NATURALNY

Duży wpływ na zmiany w zakresie liczby ludności ma poziom przyrostu naturalnego, definiowanego jako różnica pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie. W latach 2000-2011 przyrost naturalny przyjmował w województwie śląskim wartości ujemne. Od roku 2003 można było zauważyć tendencję wzrostową, która jednak w latach 2010-2011 roku uległa załamaniu. W 2011 roku liczba zgonów przewyższyła liczbę urodzeń o 2 906, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dało wskaźnik na poziomie -0,6 (dla całego kraju wartość ta wyniosła +0,3)²³.

MIGRACJE ZAGRANICZNE

Oprócz przyrostu naturalnego wpływ na zmianę liczby ludności ma również poziom migracji zagranicznych i międzywojewódzkich. W 2011 roku w województwie śląskim odpływ ludności za granicę przewyższył jej napływ o 2 020 osób. W przeliczeniu na 1000 ludności współczynnik salda migracji zagranicznych kształtował się na poziomie -0,4. Dla porównania analogiczna miara dla całego kraju osiągnęła wartość -0,1. W latach 2000-2011 systematycznie notowano ujemne saldo migracji zagranicznych. Najniższą jego wartość (-10 557 osób) zaobserwowano w roku 2000²⁴.

MIGRACJE MIĘDZYWOJEWÓDZKIE

Podobnie jak migracje zagraniczne również migracje międzywojewódzkie cechuje ujemne saldo. Napływ ludności z innych województw wyniósł w 2011 roku 7 744 osoby, natomiast odpływ 11 396 osób. W rezultacie saldo migracji międzywojewódzkich wyniosło w tym okresie -3 652 (w 2010 roku -3 194)²⁵.

URODZENIA ŻYWE

W latach 2003-2009 w województwie śląskim w zakresie liczby urodzeń żywych dało się zauważyć tendencję wzrostową. Uległa ona jednak zahamowaniu w roku 2010 oraz wyraźnemu załamaniu w roku 2011. W tymże okresie zanotowano 44 803 urodzenia żywe, co

²² Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dało wskaźnik na poziomie 9,7. Jego wartość była niższa od średniej krajowej wynoszącej 10,1. W stosunku do roku 2010 zanotowano o 3 011 żywych urodzeń mniej (spadek o 6,3%)²⁶.

ZGONY OGÓŁEM

W latach 2002-2009 w zakresie liczby zgonów w województwie śląskim dało się zaobserwować trend rosnący. W latach 2010-2011 mieliśmy do czynienia z pewną stabilizacją. Liczba zgonów w województwie śląskim wyniosła w 2011 roku 47 709 i była bardzo zbliżona do tej z 2010 roku (47 719). Wskaźnik zgonów na 1000 ludności kształtował się na poziomie 10,3 i był wyższy od ogólnopolskiego, który wyniósł 9,7²⁷.

ZGONY NIEMOWLĄT

Generalnie w kwestii zgonów niemowląt (dzieci w wieku poniżej 1 roku życia) w latach 2000-2011 możemy zauważyć w województwie śląskim tendencję spadkową. Jednak w całym tym okresie region osiągał wskaźniki znacznie mniej korzystne od ogólnopolskich. Liczba zgonów niemowląt w 2011 roku wyniosła 270 i była niższa w stosunku do 2010 roku o 4 (1,5%). Wskaźnik zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych kształtował się na poziomie 6,0. Dla porównania w całym kraju jego wartość wyniosła 4,7²⁸.

PRZECIĘTNA DŁUGOŚĆ TRWANIA ŻYCIA

Według danych GUS w 2011 roku kobiety w województwie śląskim żyły przeciętnie 79,8 lat, natomiast mężczyźni 71,9 lat. Wartości te były niższe od średnich dla kraju, wynoszących odpowiednio: 80,9 lat i 72,4 lata. Korzystną tendencją, którą można było zaobserwować w latach 2000-2011 był systematyczny wzrost przeciętnej długości trwania życia. W stosunku do roku 2000 kobiety w województwie śląskim żyły przeciętnie o 2,6 roku dłużej, natomiast mężczyźni o 2,3 lata dłużej. Należy jednak pamiętać, że zarówno w przypadku mężczyzn jak i kobiet, w latach 2000-2011 przeciętne długości trwania życia mieszkańców województwa śląskiego były krótsze niż w przypadku analogicznych kategorii w całej populacji kraju²⁹.

²⁶ Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

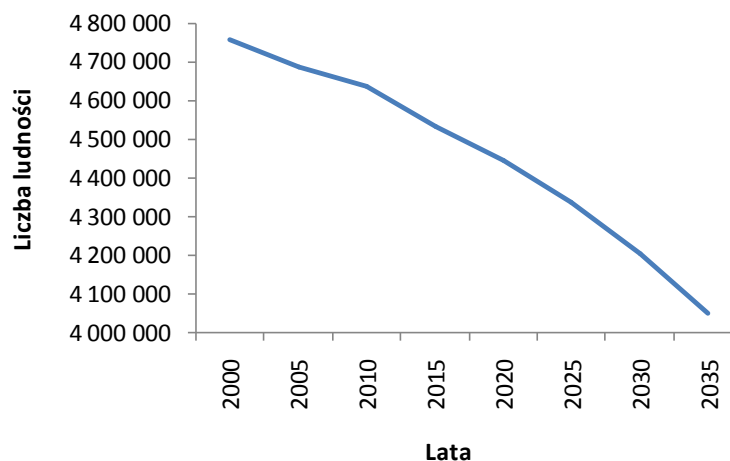
²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

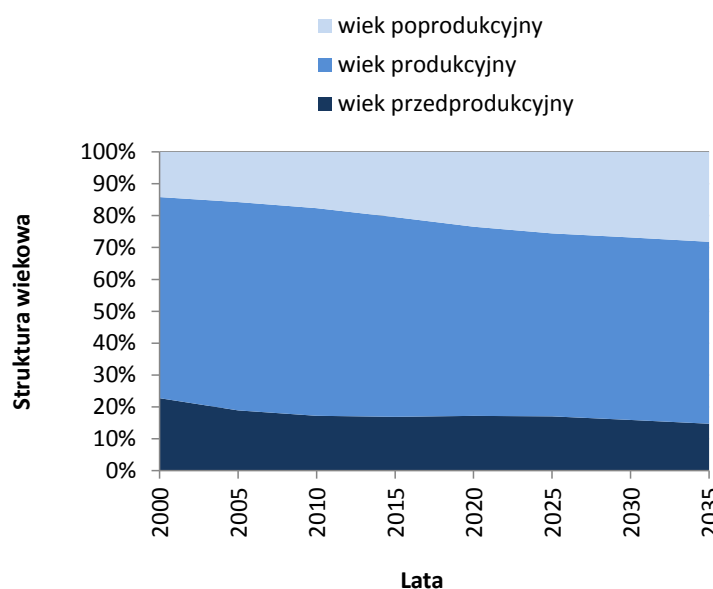
Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 1. Liczba ludności województwa śląskiego w latach 2000-2011 oraz prognoza na lata 2015-2035.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Wykres 2. Struktura wiekowa ludności województwa śląskiego* w latach 2000-2011 oraz prognoza na lata 2015-2035.

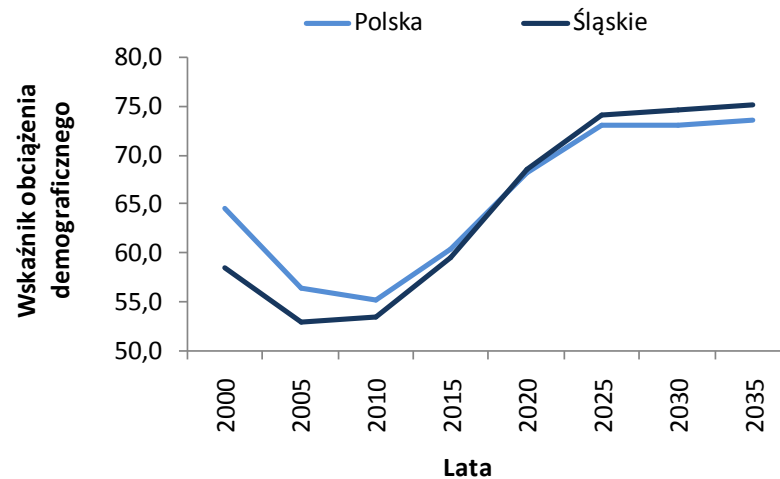

* Ludność w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat), produkcyjnym (18-59/60) i poprodukcyjnym (60+/65+).

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

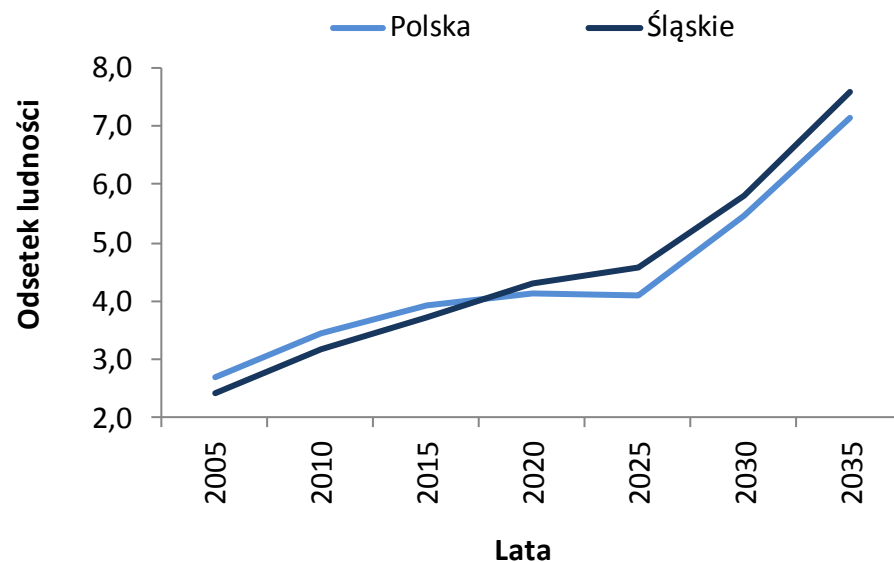
Wykres 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego* w latach 2000-2011 oraz prognoza na lata 2015-2035.

* Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym .

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

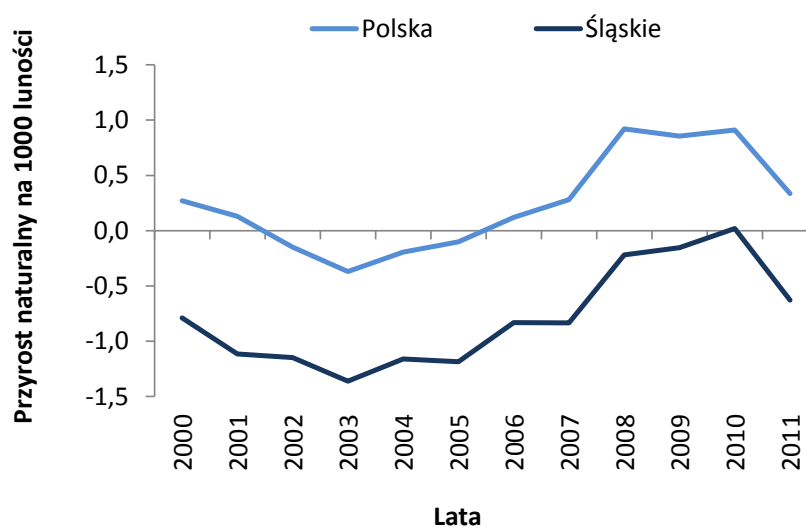
Wykres 4. Odsetek ludności w wieku 80+ w latach 2005-2010 oraz prognoza na lata 2015-2035.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

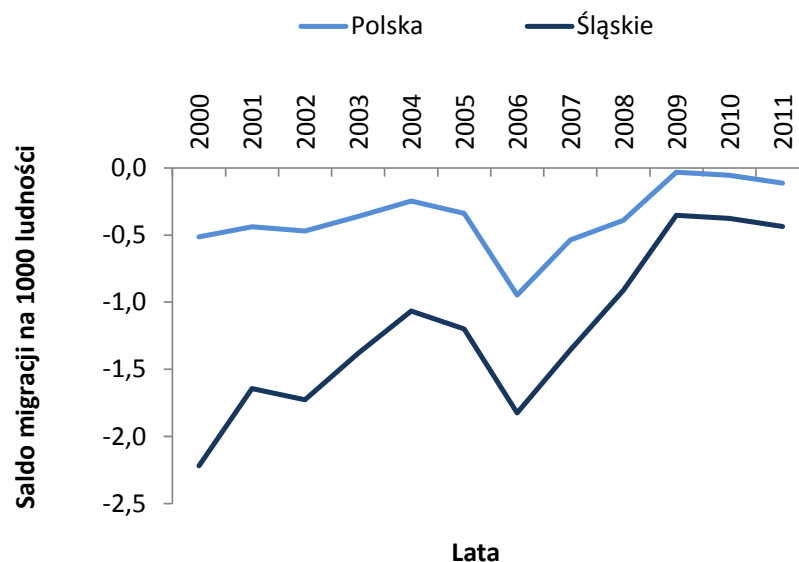
Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 5. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2000-2011.

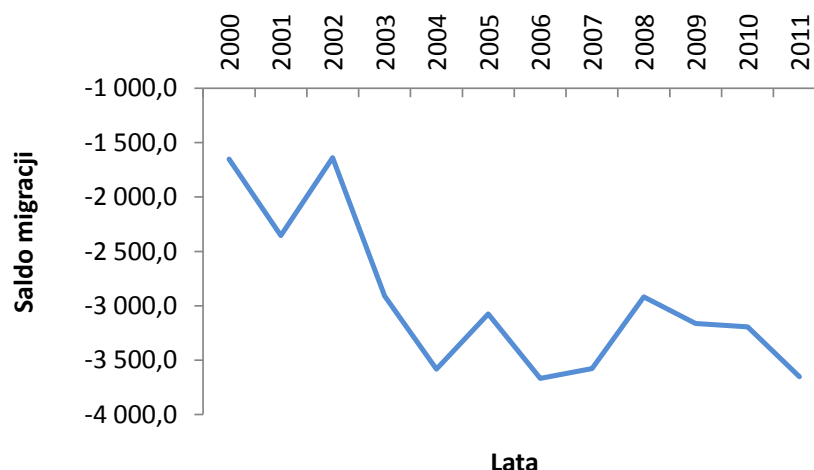
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Wykres 6. Saldo zagranicznych migracji na pobyt stały na 1000 ludności w latach 2000-2011.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Wykres 7. Saldo międzywojewódzkich migracji na pobyt stały w województwie śląskim w latach 2000-2011.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

4.2. Wybrane elementy sytuacji społecznej

4.2.1. Dochody i wydatki gospodarstw domowych

DOCHÓD ROZPORZĄDZALNY

Jest to suma bieżących dochodów gospodarstw domowych z poszczególnych źródeł pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika (od dochodów z pracy najemnej oraz od niektórych świadczeń z ubezpieczenia społecznego i świadczeń pozostałych), o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne. W skład dochodu rozporządzalnego wchodzi dochody pieniężne i niepieniężne, w tym spożycie naturalne (towary lub usługi konsumpcyjne pobrane na potrzeby gospodarstwa domowego z gospodarstwa indywidualnego bądź z prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek - rolniczej i pozarolniczej) oraz towary i usługi otrzymane bezpłatnie. Dochód rozporządzalny jest przeznaczony na wydatki oraz przyrost oszczędności³⁰.

³⁰ Główny Urząd Statystyczny, http://www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-106.htm.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę wyniósł w województwie śląskim w 2011 roku 1 215 zł i był niższy niż średnia krajowa (1 227 zł). W stosunku do 2010 roku zanotowano wzrost o 47 zł, tj. o 4,0%. Z kolei przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę kształtowały się na poziomie 1 040 zł. W tym przypadku zanotowano poziom wyższy od średniej dla całej Polski (1 015 zł). Wzrost przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę w stosunku do 2010 roku wyniósł 33,8 zł, tj. 3,4 %³¹.

PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE BRUTTO

Jest to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą³².

Według danych GUS w 2011 roku w województwie śląskim przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 3 795 zł i było wyższe od średniej dla Polski o 169 zł (4,7%). W stosunku do roku 2010 zanotowano wzrost jego wysokości o 266 zł (7,6%)³³.

ŚWIADCZENIA WYPŁACANE Z POZAROLNICZEGO SYSTEMU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Emerytura

To świadczenie pieniężne przysługujące ubezpieczonemu, który spełnia warunki uprawniające do emerytury z ubezpieczenia społecznego, tzn.:

- 1) osiągnął wiek emerytalny - różnicowany w zależności od płci, zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze,
- 2) ma odpowiedni okres składkowy i nieskładkowy.

Wysokość emerytury dla osób, które urodziły się przed rokiem 1949 określona jest przez staż pracy i wysokość zarobków w wybranych okresach pracy. Dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., które przystąpiły do Otwartego Funduszu Emerytalnego lub, które nie są członkami OFE i nie spełniły warunków do emerytury na dotychczasowych zasadach wysokość emerytury jest uzależniona od wysokości kapitału zgromadzonego na indywidualnym koncie

³¹ Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

³² Główny Urząd Statystyczny, http://www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-1234.htm.

³³ Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

ubezpieczonego. Warunki nabywania prawa do świadczeń emerytalno-rentowych wypłacanych przez MON, MSW oraz MS, jak również wysokości tych świadczeń uregulowane są odrębnie (ustawa z 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych)³⁴.

Przeciętna miesięczna emerytura z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych wyniosła w województwie śląskim w 2011 roku 2 174 zł i była wyższa od średniej krajowej o 329 zł (17,8%). W porównaniu z rokiem 2010 wartość tego świadczenia zwiększyła się o 105 zł, tj. o 5,1%³⁵.

Renta z tytułu niezdolności do pracy

To świadczenie pieniężne przysługujące ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

- 1) jest niezdolny do pracy,
- 2) ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy,
- 3) niezdolność do pracy powstała w okresach określonych przepisami, ale nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Orzeczenie niezdolności do pracy, całkowite lub częściowe, dokonywane jest przez lekarza-orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub lekarza rzeczoznawcę Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego³⁶.

Przeciętna miesięczna renta z tytułu niezdolności do pracy z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych kształtowała się w 2011 roku na poziomie 1 752 zł. Średnia dla całego kraju, wynosząca 1 364 zł, była niższa o 388 zł (28,4%). Na przestrzeni lat 2010-2011 zanotowano wzrost przeciętnej renty z tytułu niezdolności do pracy o 83 zł (5,0%)³⁷.

Renta rodzinna

To świadczenie pieniężne przysługujące uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki do uzyskania jednego z tych świadczeń, a także pobierała zasiłek lub świadczenie przedemerytalne. Wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna³⁸.

³⁴ Główny Urząd Statystyczny, http://www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-141.htm.

³⁵ Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

³⁶ Główny Urząd Statystyczny, http://www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-761.htm.

³⁷ Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

³⁸ Główny Urząd Statystyczny, http://www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-762.htm.

Wysokość przeciętnej renty rodzinnej z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych wyniosła w województwie śląskim na koniec 2011 roku 1 984 zł. Była to kwota o 387 zł (24,2%) wyższa od średniej dla całego kraju. W porównaniu z poprzednim rokiem jej wysokość wzrosła o 83 zł (4,3%)³⁹.

ŚWIADCZENIA WYPŁACANE Z ROLNICZEGO SYSTEMU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Statystyki GUS nie zawierają szczegółowych danych na temat poszczególnych świadczeń wypłacanych z rolniczego systemu ubezpieczenia społecznego. Przeciętna wysokość wszystkich świadczeń wypłacanych rolnikom indywidualnym wyniosła w województwie śląskim w 2011 roku 1 239 zł i była wyższa o 253 zł (25,7%) od analogicznej wartości dla całego kraju. W porównaniu do roku 2010 kwota przeciętnego świadczenia wzrosła o blisko 35 zł (2,9%)⁴⁰.

4.2.2. Zagrożenie ubóstwem

Do oceny zasięgu ubóstwa wykorzystuje się miernik zwany stopą ubóstwa lub też wskaźnikiem zagrożenia ubóstwem. Oblicza się go dzieląc liczbę ubogich (osób lub gospodarstw domowych) przez odpowiadającą im liczbę jednostek w całej populacji. Pomnożony przez sto określa odsetek ubogich w danej zbiorowości⁴¹.

Poziom ubóstwa najczęściej określa się w sposób subiektywny lub obiektywny. Przykładem podejścia subiektywnego jest metoda „lejdejska” (*Leyden Poverty Line*). Wykorzystuje ona oceny dokonywane przez badane gospodarstwa domowe. Według tej metody granice ubóstwa odpowiadają mniej więcej poziomowi dochodów deklarowanych przez respondentów jako „ledwie wystarczające”.

W podejściu obiektywnym gospodarstwa domowe lub osoby uznaje się za ubogie, jeżeli poziom ich wydatków, do którego wlicza się także wartość artykułów otrzymanych nieodpłatnie oraz pochodzących z indywidualnego gospodarstwa rolnego/działki bądź prowadzonej działalności na własny rachunek), jest niższy od przyjętej granicy ubóstwa.

³⁹ Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Główny Urząd Statystyczny, *Ubóstwo w Polsce w 2011 r.*, s. 4.

Przy dokonywaniu pomiaru ubóstwa w sposób obiektywny wykorzystywane są granice względne (relatywne) lub absolutne. W podejściu względnym ubóstwo określa się jako formę nierówności, nadmiernego dystansu między poziomem życia poszczególnych warstw społeczeństwa. Za ubogie uznaje się te osoby lub rodziny, których poziom życia jest znacznie niższy niż pozostałych grup ludności⁴². Główny Urząd Statystyczny stosuje granicę relatywną definiowaną jako 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych⁴³.

W przypadku granic absolutnych za ubogie uznawane są te gospodarstwa domowe lub osoby, które nie są w stanie zaspokoić potrzeb uznanych w danych warunkach za podstawowe. Nie ma przy tym znaczenia na jakim poziomie żyją oraz jak liczne są bardziej zamożne warstwy społeczeństwa⁴⁴. Przykładami granic absolutnych są minimum egzystencji oraz ustawowa granica ubóstwa.

Minimum egzystencji (zwane także minimum biologicznym)

Jest ustalane przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Stanowi model zaspakajania potrzeb bytowo-konsumpcyjnych na bardzo niskim poziomie. Koszyk minimum biologicznego określa praktycznie najniższy standard życia, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. W przeciwieństwie od minimum socjalnego w koszyku minimum egzystencji ujmuje się tylko wydatki na towary i usługi umożliwiające tzw. „przeżycie”. Zalicza się do nich wyżywienie oraz potrzeby mieszkaniowe. Kwestia utrzymania więzi społecznych – bardzo ważna w modelu minimum socjalnego – nie jest w tym przypadku uwzględniona. Podobnie rzecz się ma z takimi obszarami potrzeb jak: rekreacja, transport, łączność czy uczestnictwo w kulturze. W związku z tym minimum egzystencji uznawane jest za dolną granicę obszaru ubóstwa⁴⁵.

Według szacunków Głównego Urzędu Statystycznego w województwie śląskim w 2011 roku udział osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej minimum egzystencji kształtował się na poziomie 4,8%. Dla całego kraju wskaźnik ten wynosił 6,7%. W latach 2005-2010 można było zaobserwować pozytywną tendencję zmniejszania się poziomu analizowanego wskaźnika. Jednak w 2011 r. **nastąpił wzrost udziału osób żyjących poniżej minimum egzystencji** o 0,4 punktu proc.⁴⁶

⁴² Główny Urząd Statystyczny, *Główny Urząd Statystyczny, Ubóstwo w Polsce w 2011 r.*, s. 3.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Główny Urząd Statystyczny, *Budżety gospodarstw domowych w 2008 r.*, Warszawa 2009, s. 43.

⁴⁵ Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, *Badania nad poziomem i strukturą zmodyfikowanego minimum egzystencji w 2008 r.*, Warszawa 2009 r., s. 1.

⁴⁶ Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Ustawowa granica ubóstwa

Jest definiowana jako kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej. Od 1 października 2012 r. obowiązują kryteria dochodowe wynoszące 542 zł dla gospodarstw jednoosobowych oraz 456 zł na osobę dla gospodarstw wieloosobowych⁴⁷.

Poniżej ustawowej granicy ubóstwa żyło w 2011 roku w województwie śląskim 4,8% osób w gospodarstwach domowych (dla całego kraju wartość tego wskaźnika wynosiła 6,5%). W stosunku do roku 2010 nastąpił spadek o 0,9 punktu proc.⁴⁸ W przypadku ustawowej granicy ubóstwa mamy do czynienia z tendencją malejącą w całym okresie 2005-2011. Spadek ten wynika jednak w znacznej mierze z przyjętego mechanizmu ustalania kwot uprawniających do ubiegania się o świadczenia pieniężne z systemu pomocy społecznej. Gdyby bowiem za granicę ubóstwa ustawowego przyjąć poziom progów urealniony wskaźnikiem wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych, to stopa ubóstwa ustawowego w 2011 roku byłaby wyższa.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym wyniósł w województwie śląskim w 2011 roku 12,3% (w całym kraju 16,7%). Także i w przypadku tej granicy ubóstwa zanotowano korzystną zmianę w stosunku do 2010 roku – spadek o 1,7 punktu proc. W odróżnieniu od minimum egzystencji oraz ustawowej granicy ubóstwa, na przestrzeni lat 2005-2011 wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym pozostawał na względnie stałym poziomie⁴⁹.

4.2.3. Przestępczość

W województwie śląskim w 2011 roku w zakończonych postępowaniach przygotowawczych stwierdzono 172 073 przestępstwa. Ich liczba w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniosła 371,9 (analogiczny wskaźnik dla kraju - 300,9). W stosunku do 2010 roku liczba przestępstw wzrosła o 3 049, czyli o 1,8%. Wśród ogółu tego rodzaju czynów największy udział miały przestępstwa: o charakterze kryminalnym (71,9%), przeciwko mieniu (58,0%), o charakterze gospodarczym (15,9%) oraz drogowe (8,5%). Najmniejszy odsetek stanowiły natomiast przestępstwa przeciwko: życiu i zdrowiu (3,3%), rodzinie i opiece (4,0%), wolności, wolności sumienia i wyznania oraz

⁴⁷ Ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 8 ust. 1 pkt 1, 2

⁴⁸ Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

⁴⁹ Ibidem.

wolności seksualnej i obyczajności (4,1%)⁵⁰. Wskaźnik wykrywalności sprawców w województwie śląskim w 2011 roku wyniósł 64,4% (w całym kraju 68,7%) i był wyższy niż rok wcześniej o 0,8 punktu proc⁵¹.

4.2.4. Rynek pracy

Liczba bezrobotnych ogółem

Dane o liczbie bezrobotnych obejmują osoby zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy jako bezrobotne, zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 z późn. zm.)⁵². W województwie śląskim, według stanu na koniec kwietnia 2013 roku, liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosiła 221 703 osoby. W porównaniu z tym samym okresem ubiegłego roku stan bezrobocia powiększył się o 22 030 osób, tj. o 11,0%. W całym kraju analogiczny wskaźnik wyniósł 8,8%. Od 2008 r. w zakresie liczby bezrobotnych utrzymuje się tendencja wzrostowa⁵³.

Stopa bezrobocia

Stopa bezrobocia jest definiowana jako procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo⁵⁴. Wysokość stopy bezrobocia w województwie śląskim, według stanu na koniec kwietnia 2013 r. kształtowała się na poziomie 11,9% (w całym kraju 14,0%). Rok wcześniej wskaźnik ten wynosił 10,7%, co oznacza wzrost o 1,2 pkt. proc. Od 2008 r. w zakresie stopy bezrobocia mamy do czynienia z tendencją wzrostową⁵⁵.

Osoby bezrobotne z prawem do zasiłku

Na koniec kwietnia 2013 r. w województwie śląskim prawo do zasiłku posiadały 36 172 osoby. Stanowiły one 16,3% ogółu bezrobotnych (w całym kraju 17,0%). W porównaniu

⁵⁰ Odsetki nie sumują się do 100% gdyż dane przestępstwo mogło zostać zakwalifikowane do więcej niż jednej kategorii.

⁵¹ Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

⁵² Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, *Informacja o bezrobotnych i poszukujących pracy w grudniu 2012 r.*, Warszawa, styczeń 2013, s. 5.

⁵³ Portal *Publiczne Służby Zatrudnienia*, <http://www.psz.praca.gov.pl>, Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach, <http://www.wup-katowice.pl>.

⁵⁴ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, *Informacja o bezrobotnych i poszukujących pracy w grudniu 2012 r.*, Warszawa, styczeń 2013, s. 5.

⁵⁵ Portal *Publiczne Służby Zatrudnienia*, <http://www.psz.praca.gov.pl>, Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach, <http://www.wup-katowice.pl>.

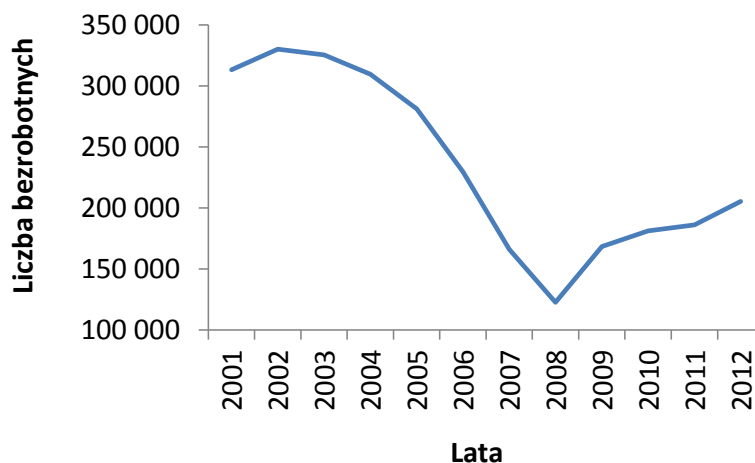
Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

z analogicznym okresem ubiegłego roku wartość analizowanego wskaźnika wzrosła o 1,0 pkt. proc.⁵⁶

Osoby długostrawnie bezrobotne

Według ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy są to osoby pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy⁵⁷. W województwie śląskim na koniec kwietnia 2013 r. długostrawnym bezrobociem dotknięte były 99 602 osoby. Stanowiły one 44,9% ogółu bezrobotnych (w kraju 49,4%). Rok wcześniej wskaźnik ten kształtował się na poziomie 44,8%, co oznacza wzrost o 0,1 pkt. proc. Tendencja wzrostowa w analizowanym obszarze trwa od 2009 r.⁵⁸

Wykres 8. Liczba bezrobotnych w województwie śląskim w latach 2001-2012 (stan na koniec danego roku).

Źródło: Publiczne Służby Zatrudnienia, <http://www.psz.praca.gov.pl>.

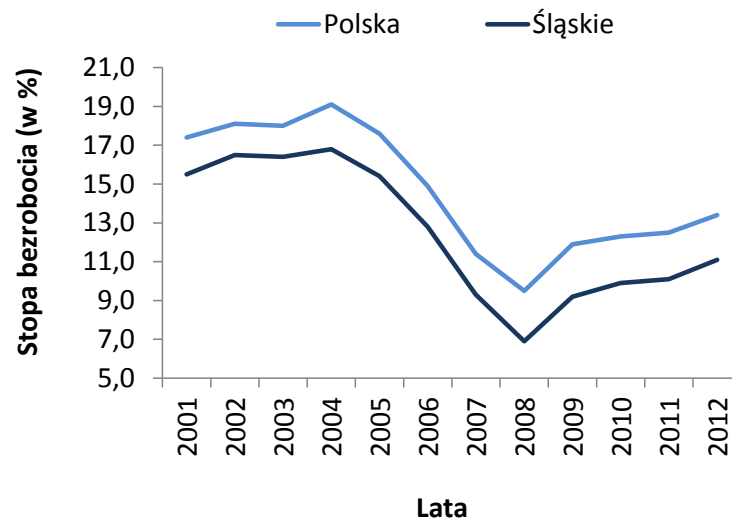
⁵⁶ Portal Publiczne Służby Zatrudnienia, <http://www.psz.praca.gov.pl>, Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach, <http://www.wup-katowice.pl>.

⁵⁷ Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach, <http://www.wup-katowice.pl/badania-i-analizy/informacje-statystyczne/szczegolna-sytuacja>.

⁵⁸ Portal Publiczne Służby Zatrudnienia, <http://www.psz.praca.gov.pl>, Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach, <http://www.wup-katowice.pl>.

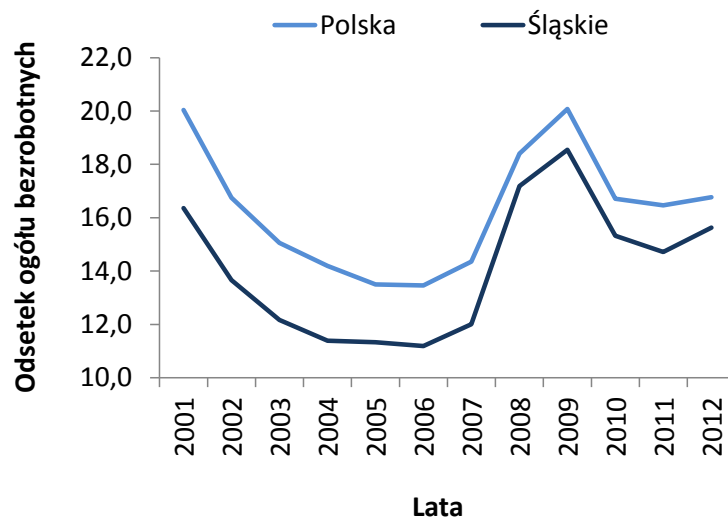
Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 9. Stopa bezrobocia w latach 2001-2012 (stan na koniec danego roku).

Źródło: Publiczne Służby Zatrudnienia, <http://www.psz.praca.gov.pl>.

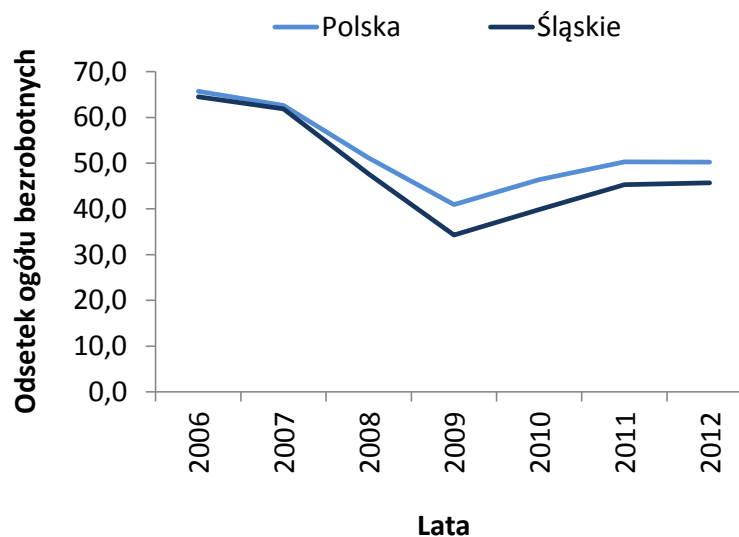
Wykres 10. Bezrobotni z prawem do zasiłku jako odsetek ogółu bezrobotnych w latach 2001-2012 (stan na koniec danego roku).

Źródło: Publiczne Służby Zatrudnienia, <http://www.psz.praca.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 11. Osoby długotrwale bezrobotne* jako odsetek ogółu bezrobotnych w latach 2006-2012 (stan na koniec danego roku).

* Według ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy są to osoby pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy.

Źródło: Publiczne Służby Zatrudnienia, <http://www.psz.praca.gov.pl>.

5. OSOBY I RODZINY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomoc społeczna jest instrumentem polityki społecznej państwa przeznaczonym do wspierania osób i rodzin w trudnych sytuacjach życiowych, z którymi nie są one w stanie poradzić samodzielnie. Podejmuje ona działania w sytuacjach zagrożenia podstawowych potrzeb życiowych oraz obniżenia jakości życia poniżej społecznie akceptowanego minimum. Pomoc społeczna pomaga tworzyć warunki umożliwiające godną egzystencję, jak również przyczynia się do wyrównywania nadmiernych różnicowań społecznych. Instrument ten służy także do kompensowania różnorodnych szkód, np. wynikających z bezrobocia, sieroctwa, niepełnosprawności, chorób. Ponadto pomoc społeczna zapewnia poczucie bezpieczeństwa socjalnego poprzez udzielanie różnego rodzaju zasiłków i świadczeń uzupełniających dochody z pracy, systemu emerytalno-rentowego oraz innych systemów zabezpieczenia społecznego. Skutkiem działań pomocy społecznej powinno być eliminowanie wykluczenia społecznego oraz usamodzielnianie się jej beneficjentów⁵⁹.

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- 2) pracy socjalnej;
- 3) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

W 2012 r. w województwie śląskim pomocą społeczną objętych było 119 787 rodzin⁶⁰. Liczyły one 287 249 osób, tj. 6,2% ogółu mieszkańców regionu⁶¹. W 2011 roku odsetek ludności korzystającej z pomocy społecznej w województwie śląskim był znacznie niższy niż przeciętnie w kraju i kształtował się na poziomie 6,5% (w całej Polsce było to 10,0%)⁶². W latach 2011-2012

⁵⁹ Główny Urząd Statystyczny, *Pomoc społeczna – infrastruktura, beneficjenci, świadczenia w 2010 roku*, Warszawa 2012, s. 27.

⁶⁰ Ustawa o pomocy społecznej definiuje rodzinę jako „osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące” (art. 6 ust. 14).

⁶¹ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

⁶² Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>, Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks. Dane dostępne w okresie opracowywania materiału – zostaną zaktualizowane po ich opublikowaniu.

liczba wspieranych rodzin zmniejszyła się o 4 269, tj. o 3,4%, natomiast liczba osób w tychże rodzinach o 16 003, tj. o 5,3%⁶³. Spadek ten w dużej mierze wynikał z wejścia w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (j.t.: Dz.U. z 2013 r., poz. 135 z późn. zm.), czego wynikiem było przejście pewnej liczby klientów pomocy społecznej do nowego systemu. W 2013 roku, zgodnie z prognozami ośrodków pomocy społecznej oraz powiatowych centrów pomocy rodzinie, uzyskanych za pośrednictwem 181 formularzy „OZPS 2012”, liczba rodzin objętych pomocą społeczną oraz liczba osób w tychże rodzinach zwiększy się o 3%.

Do szczególnych typów rodzin objętych pomocą społeczną w województwie śląskim w 2012 roku należały:

- **rodziny zamieszkujące na wsi** – kategoria ta liczyła 619 456 rodzin. Udział rodzin wiejskich wyniósł w tym czasie 43,1%. Rok wcześniej liczba rodzin zamieszkujących na wsi była mniejsza o 295, czyli 1,3%;
- **jednoosobowe** – ich liczba wyniosła 53 583, co dało 44,7% ogółu rodzin objętych pomocą społeczną. W porównaniu z rokiem 2011 liczba tego rodzaju rodzin zwiększyła się o 207, tj. o 0,4%;
- **rodziny z dziećmi** – ta kategoria liczyła 48 133 rodzin, które stanowiły 40,2% ogółu korzystających z pomocy społecznej. W porównaniu z rokiem 2011 ich liczba zmniejszyła się o 3 728, tj. o 7,2%;
- **rodziny niepełne** to kategoria licząca 18 823 rodzin, stanowiących 15,7% ogółu rodzin objętych wsparciem. W latach 2011-2012 ich liczba zmniejszyła się o 1 029, czyli o 5,2%;
- **rodziny emerytów i rencistów** – odnotowano ich 19 919 (udział wyniósł 16,6%). W porównaniu z rokiem 2011 liczebność tej kategorii zmniejszyła się o 2 264, tj. 10,2%⁶⁴.

Wskaźnik obrazujący udział mieszkańców objętych pomocą społeczną, choć niezwykle ważny, nie może być jednak traktowany jako decydujący wyznacznik sytuacji w obszarze pomocy społecznej. Wynika to z faktu, że jest on wypadkową wielu czynników (społecznych, ekonomicznych, demograficznych, kulturowych, infrastrukturalnych oraz prawnych). Wzrost jego wartości może być spowodowany zarówno czynnikami niekorzystnymi, np. wzrostem poziomu bezrobocia, jak i korzystnymi, np. rozwojem infrastruktury pomocy społecznej. Z kolei spadek wartości opisywanego wskaźnika może wynikać zarówno z poprawy sytuacji na rynku pracy, jak też ze wzrostu poziomu migracji zarobkowych, przeniesienia części zadań pomocy społecznej do innych obszarów administracji, bądź też braku weryfikacji wysokości kryteriów

⁶³ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011-2012.

⁶⁴ Ibidem.

dochodowych uprawniających do ubiegania się o wsparcie. W celu uzyskania dokładniejszego obrazu sytuacji w regionie warto przyrzeć się rozkładowi przyczyn korzystania z pomocy społecznej.

Zgodnie z treścią art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, wsparcia udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- 1) ubóstwa;
- 2) sieroctwa;
- 3) bezdomności;
- 4) bezrobocia;
- 5) niepełnosprawności;
- 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 7) przemocy w rodzinie;
- 8) potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- 9) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 10) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- 11) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą;
- 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 13) alkoholizmu lub narkomanii;
- 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej⁶⁵.

W 2012 r. z katalogu przyczyn przyznawania pomocy społecznej wyłączono „brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze”. Dlatego też, w trosce o zapewnienie porównywalności danych, informacje dotyczące tej przyczyny nie zostały uwzględnione podczas analizy sprawozdań z lat wcześniejszych.

Najczęstszym powodem korzystania z pomocy społecznej w województwie śląskim w 2012 r. było bezrobocie. Pomocą z tego tytułu objęto 159 611 osób w rodzinach korzystających ze wsparcia. Na dalszych miejscach w tej hierarchii znajdowały się: ubóstwo (142 106 osób), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa

⁶⁵ Ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 7.

domowego (84 581 osób), niepełnosprawność (75 380 osób) oraz długotrwała lub ciężka choroba (72 288 osób). Z kolei najrzadziej korzystano ze wsparcia systemu pomocy społecznej z uwagi na potrzebę ochrony ofiar handlu ludźmi (14 osób), trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą (98 osób), sieroctwo (369 osób), klęski żywiołowe lub ekologiczne (503 osoby) oraz narkomanię (549 osób)⁶⁶.

W latach 2011-2012 największy bezwzględny wzrost liczby korzystających wystąpił w przypadku: bezrobocia (+4 258 osób), długotrwałej lub ciężkiej choroby (+2 284 osoby), ubóstwa (+2 277 osób) oraz potrzeby ochrony macierzyństwa (+1 502 osoby). W analizowanym okresie zanotowano spadek liczby korzystających z pomocy społecznej tylko w przypadku dwóch przyczyn – bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (-4 205 osób) oraz sieroctwa (-1 469 osób)⁶⁷.

Porównując wskaźniki liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 ludności w województwie śląskim i całym kraju można stwierdzić, że w 2011 r. w województwie śląskim wyższe poziomy zanotowano w przypadku dwóch powodów: bezdomności i sieroctwa. W pozostałych przypadkach wskaźniki dla województwa śląskiego były niższe, czasem znacznie, od analogicznych dla całej Polski⁶⁸.

Ważnym wyznacznikiem sytuacji społecznej w regionie jest odsetek osób, które otrzymały wsparcie z tytułu ubóstwa. Jest ono bowiem przyczyną wiele negatywnych skutków. Osoby ubogie są spychane na peryferie życia społecznego. Niskie dochody uniemożliwiają wielu rodzinom regulowanie opłat za mieszkanie bądź media. Z kolei skutkiem długotrwałego zalegania z opłatami za mieszkanie bywa często eksmisja, a w skrajnych przypadkach nawet bezdomność. Ceną za życie w ubóstwie jest w wielu wypadkach utrata lub pogorszenie się stanu zdrowia. Ponadto, w sytuacji kiedy osoba dysponuje niskimi dochodami, problemem staje się niemożność wykupienia zalecanych recept czy też skorzystanie z pomocy lekarza. Niski poziom dochodów negatywnie wpływa na możliwość dostępu do edukacji i często jest jedną z najważniejszych barier w rozwoju młodych ludzi. Ponadto pozostawanie w biedzie w wielu wypadkach skutkuje wycofaniem się z udziału w życiu kulturalnym oraz ograniczeniem dostępu do wypoczynku.

⁶⁶ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

⁶⁷ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011-2012.

⁶⁸ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>, Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks. Dane dostępne w okresie opracowywania materiału – zostaną zaktualizowane po ich opublikowaniu.

Ubóstwo, oprócz aktualnych problemów powoduje również negatywne zjawiska, które będą odczuwane dopiero za kilkanaście bądź kilkadziesiąt lat. Przykładem może być tutaj niskopłatna praca, często w szarej strefie, która w przyszłości skutkować będzie niskimi emeryturami lub ich brakiem. Osoby wykonujące taką pracę zasilą kategorię społeczno-ekonomiczną osób utrzymujących się ze świadczeń społecznych. Ponadto nagromadzenie trudnych problemów wynikających z ubóstwa sprzyja procesom utrwalania, a nawet społecznego „dziedziczenia” tych negatywnych zjawisk.

W 2012 r. w województwie śląskim osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną z tytułu ubóstwa stanowiły 3,1% ogółu ludności. Na poziomie podregionów najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w: bytomskim (4,9%), katowickim (4,0%), sosnowieckim (3,1%); na poziomie powiatów w: m. Siemianowice Śląskie (7,5%), m. Bytom (7,3%), m. Chorzów (6,4%); natomiast na poziomie gmin w: Łękawicy (9,0%), Rajczy (7,9%) oraz m. Siemianowice Śląskie (7,5%)⁶⁹.

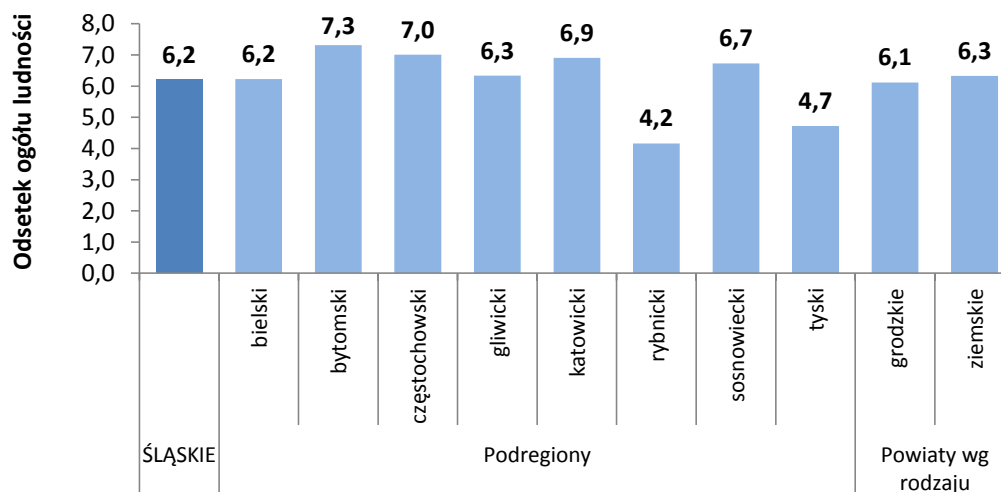
Mimo, iż w całym okresie 2001-2011 odsetek korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa był w województwie śląskim niższy niż w całym kraju, to jednak różnica ta wykazuje tendencję malejącą⁷⁰.

⁶⁹ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

⁷⁰ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2001-2011, <http://www.mpips.gov.pl>, Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks. Dane dostępne w okresie opracowywania materiału – zostaną zaktualizowane po ich opublikowaniu.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

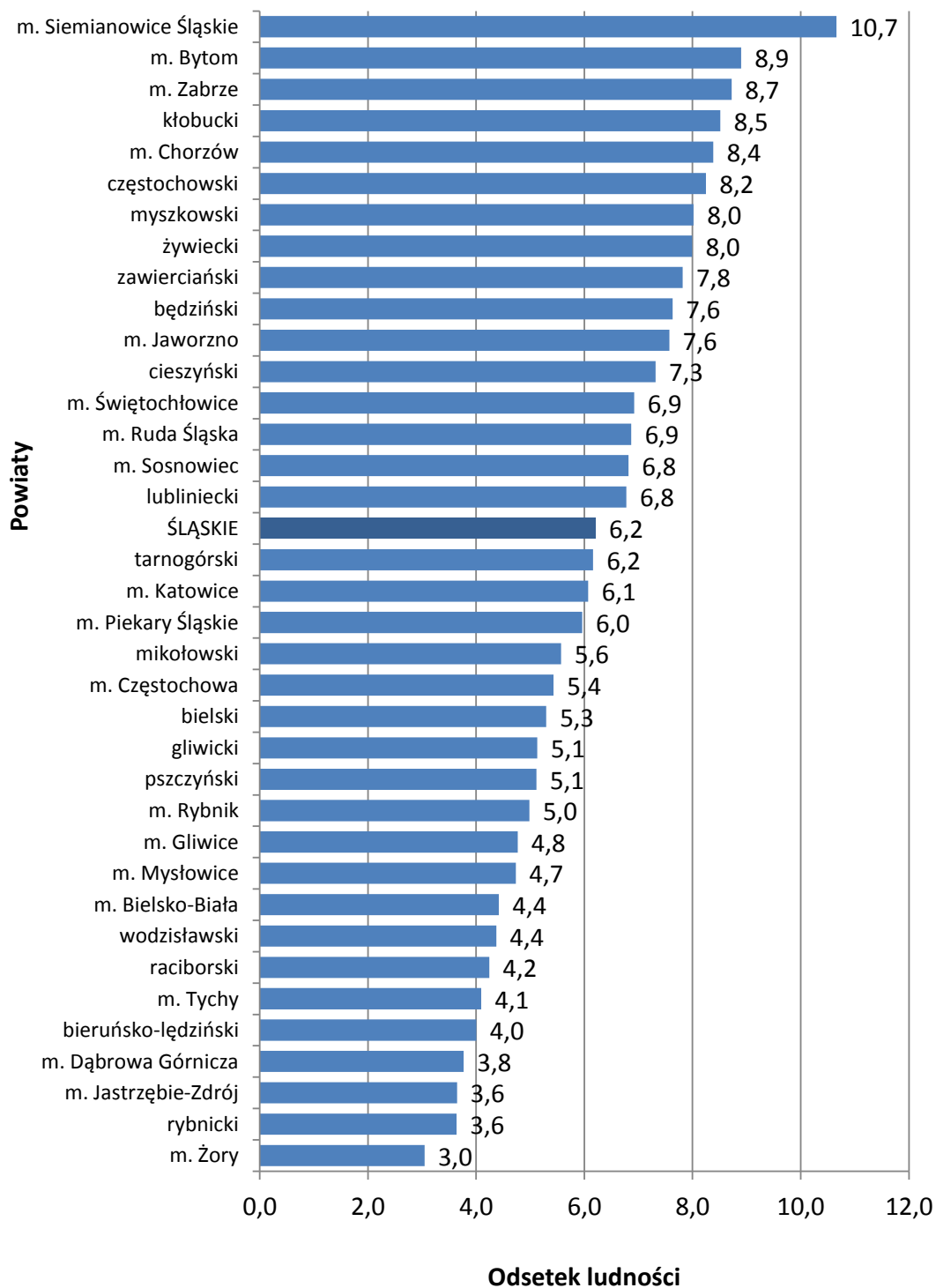
Wykres 12. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną jako odsetek ludności w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

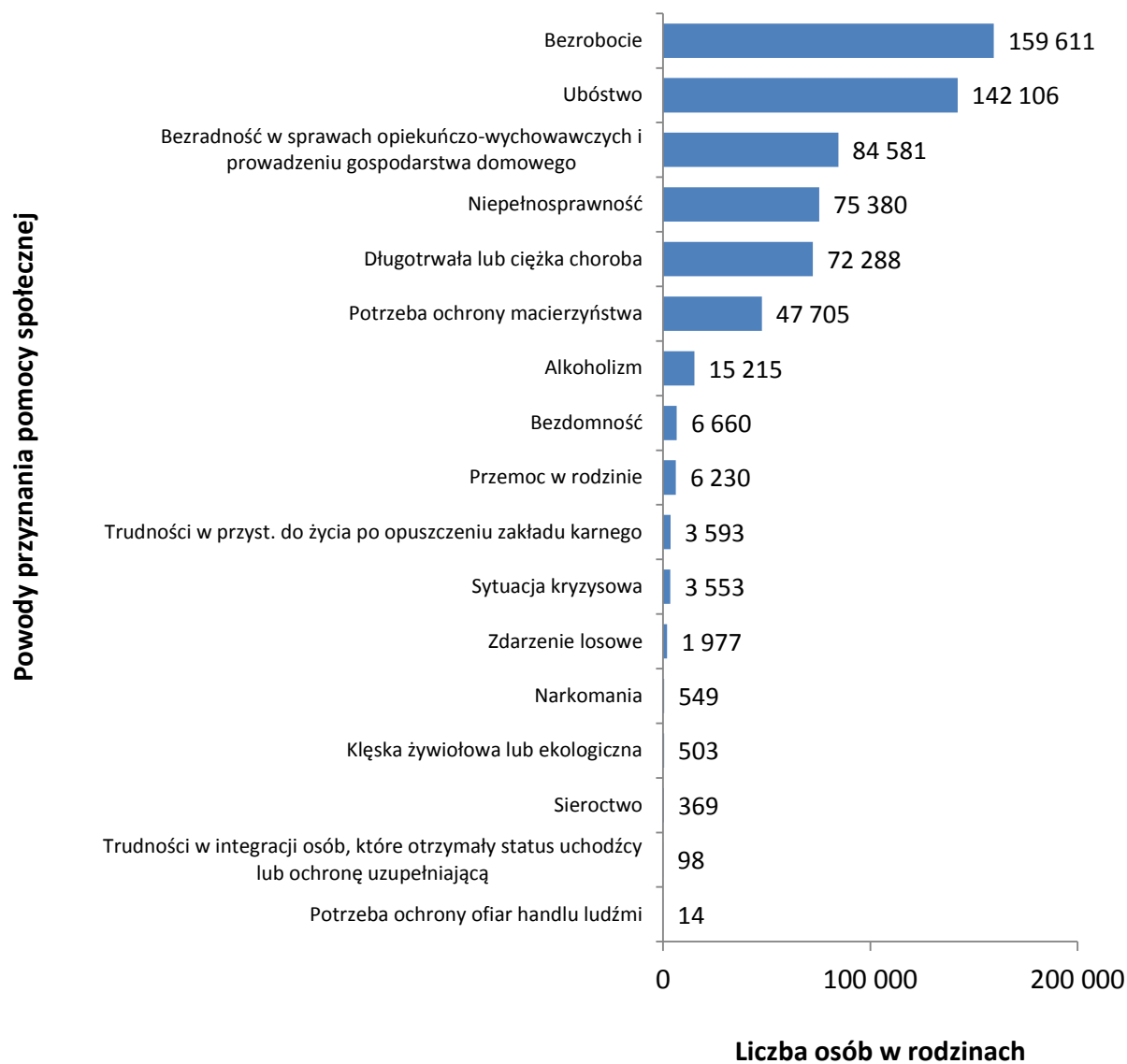
Wykres 13. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną jako odsetek ludności powiatów województwa śląskiego (stan na koniec 2012 r.).

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 14. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną wg powodów udzielenia pomocy w województwie śląskim w 2012 r.

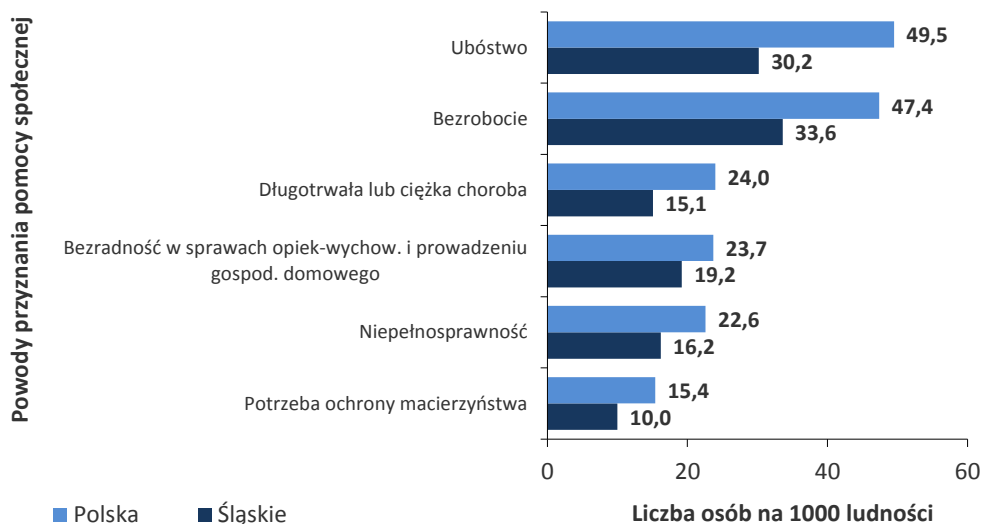

Uwaga: Dana rodzina i jej członkowie mogli być objęci pomocą z powodu więcej niż jednego powodu.

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

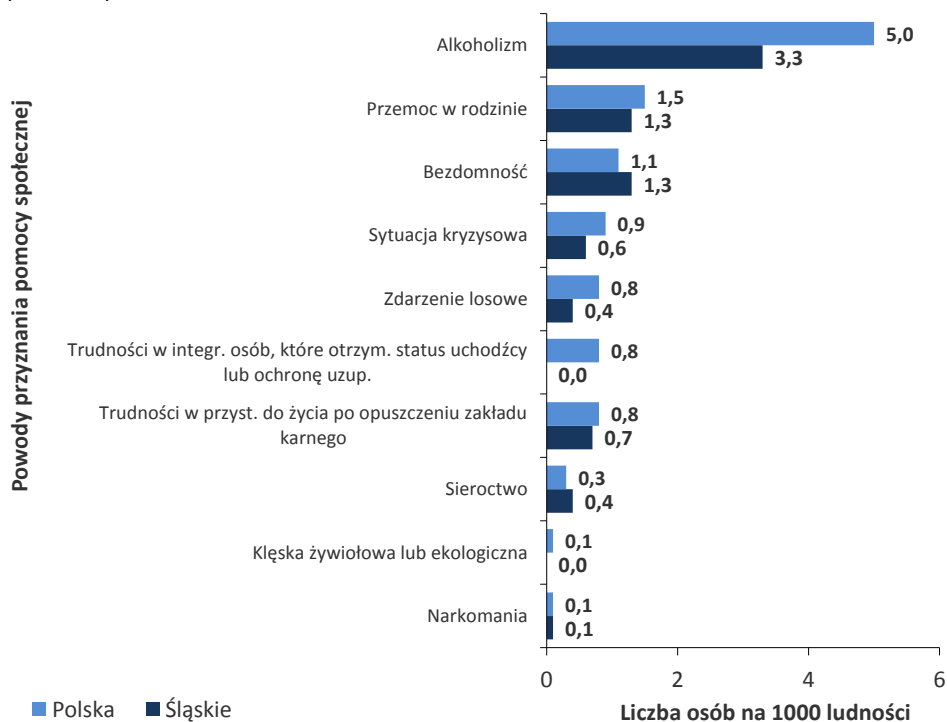
Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 15. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną na 1000 ludności wg powodów udzielenia pomocy w 2011 roku, cz. 1.

Źródło: 1) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl>.

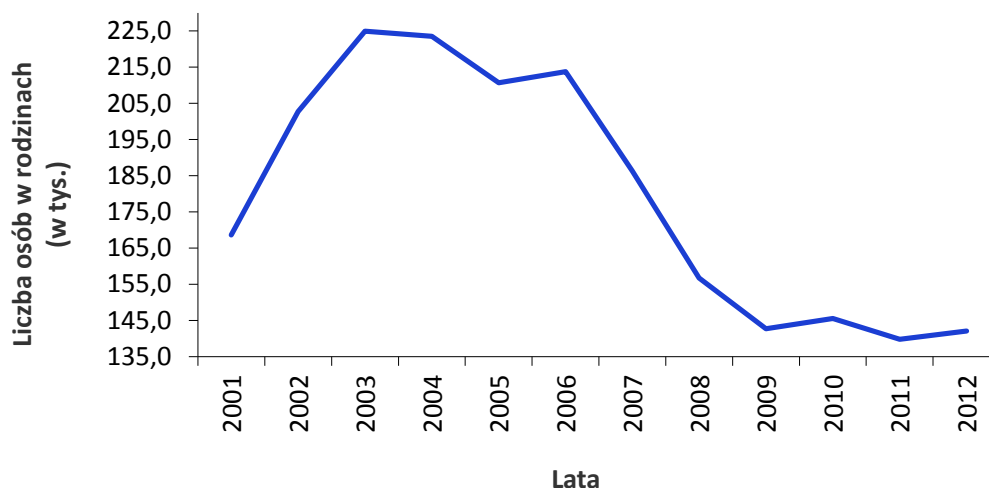
Wykres 16. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną na 1000 ludności wg powodów udzielenia pomocy w 2011 roku, cz. 2.

Źródło: 1) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl>.

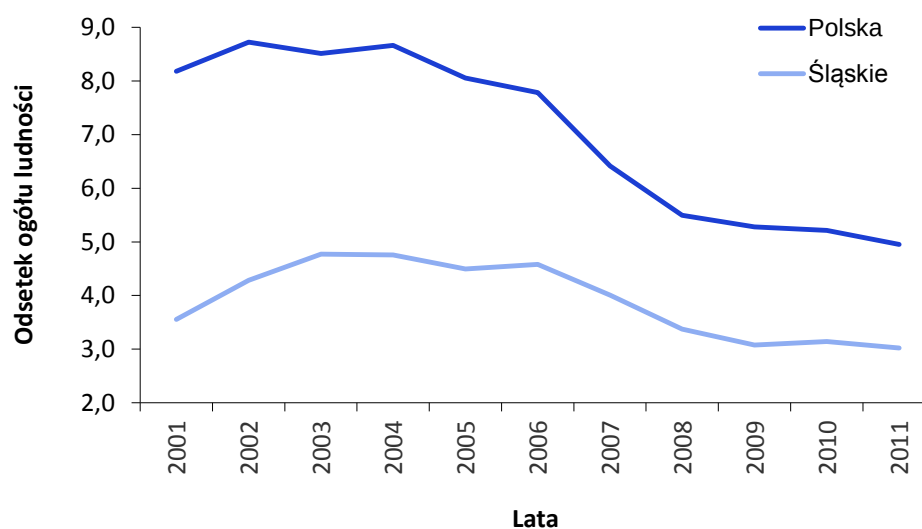
Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 17. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa w województwie śląskim w latach 2001-2012.

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

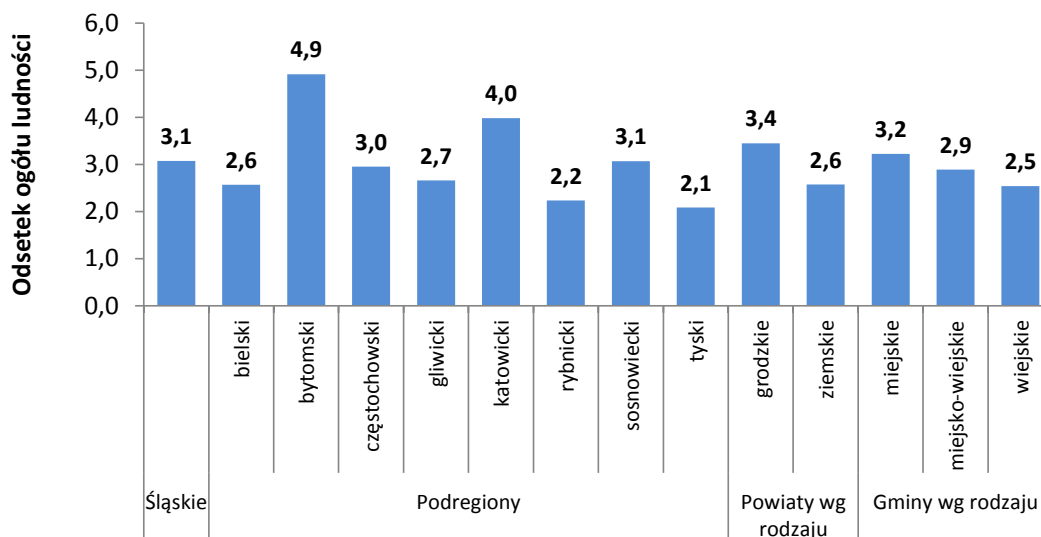
Wykres 18. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa jako odsetek ogółu ludności w latach 2001-2011.

Źródło: 1) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2001-2011, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

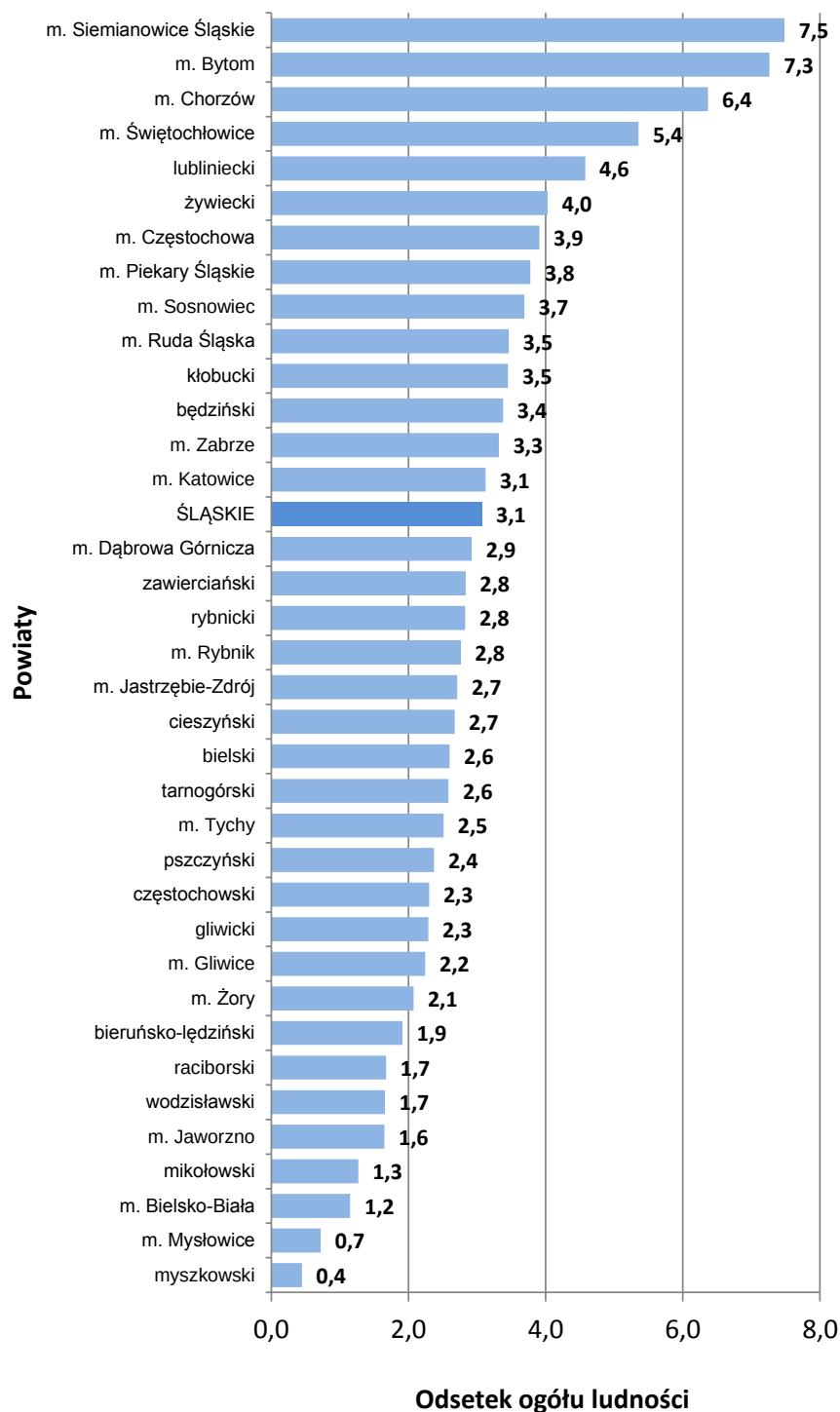
Wykres 19. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa jako odsetek ogółu ludności w województwie śląskim w 2012 r.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

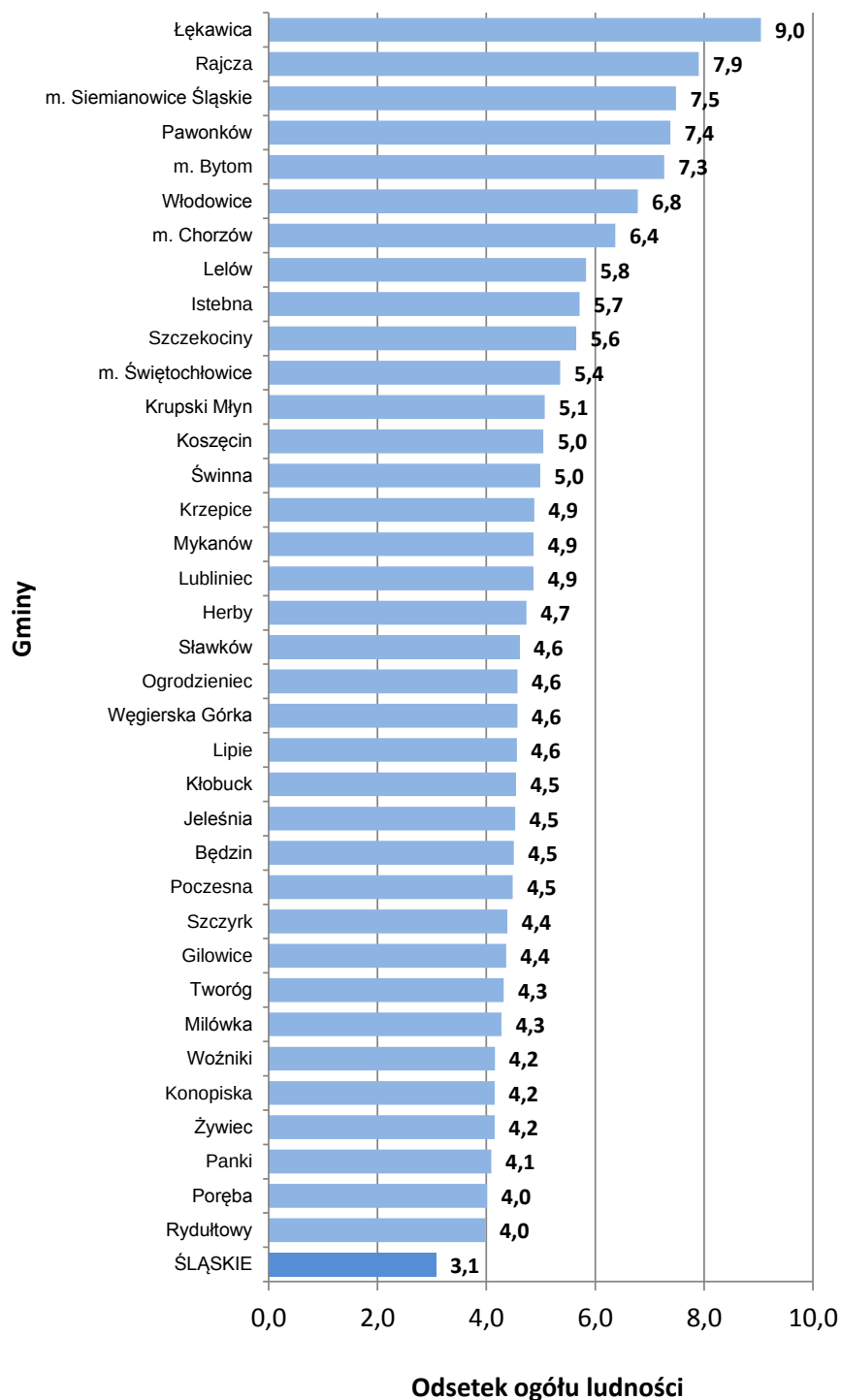
Wykres 20. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa jako odsetek ogółu ludności powiatów województwa śląskiego w 2012 r.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 21. Gminy o najwyższym odsetku ludności objętej pomocą społeczną z powodu ubóstwa w województwie śląskim w 2012 r.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

6. INFRASTRUKTURA POMOCY SPOŁECZNEJ

Zadania z zakresu pomocy społecznej w województwie śląskim realizowane są na wszystkich poziomach podziału administracyjnego. Na szczeblu województwa funkcjonuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego będący jednostką organizacyjną Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego oraz Wydział Polityki Społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Na szczeblach gminy i powiatu działa cały wachlarz instytucji świadczących szeroki zakres usług osobom, rodzinom i grupom wymagającym wsparcia. Należą do nich w szczególności: wypłacanie pomocy finansowej, udzielanie pomocy rzeczowej, poradnictwo specjalistyczne, praca socjalna, zapewnienie posiłku, opieka stacjonarna (całodobowa), półstacjonarna (dzienna bądź też w postaci zapewnienia noclegu) oraz rodzinna.

Zadania pomocy społecznej w gminach wykonują ośrodki pomocy społecznej, natomiast w powiatach - powiatowe centra pomocy rodzinie. W miastach na prawach powiatu zadania PCPR-ów realizują miejskie ośrodki pomocy społecznej, które mogą być nazwane "miejskimi ośrodkami pomocy rodzinie". Gmina, powiat i miasto w celu realizacji zadań pomocy społecznej mogą tworzyć również inne jednostki organizacyjne. Poniżej przedstawiono charakterystyki wybranych JOPS funkcjonujących na terenie województwa śląskiego w 2012 r.

Dom dla bezdomnych - budynek lub wyodrębnione części budynku, przeznaczone do udzielania całodobowego schronienia osobom bezdomnym wraz z pomieszczeniami pomocniczymi.

Dom pomocy społecznej – jednostka organizacyjna pomocy społecznej, która świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających. Prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej przysługuje osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącym samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Domy pomocy społecznej, w zależności od rodzaju osób w nich mieszkających, dzielą się na jednostki dla: 1) osób w podeszłym wieku, 2) osób przewlekle somatycznie chorych, 3) osób przewlekle psychicznie chorych, 4) dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie; 5) dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz 6) osób niepełnosprawnych fizycznie. Dom pomocy społecznej może być prowadzony

w jednym budynku łącznie dla: 1) osób w podeszłym wieku oraz osób przewlekle somatycznie chorych, 2) osób przewlekle somatycznie chorych oraz osób niepełnosprawnych fizycznie, 3) osób w podeszłym wieku oraz osób niepełnosprawnych fizycznie, 4) osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie. Typy domów pomocy społecznej mogą być łączone także w inny sposób, pod warunkiem usytuowania każdego z nich w odrębnym budynku.

Mieszkanie chronione - jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby w nim przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną. Ta forma wsparcia może być przyznana osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

Ośrodek wsparcia jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu, choć może też dysponować miejscami całodobowego okresowego pobytu. Do tego rodzaju jednostek zalicza się: „ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi” (w szczególności środowiskowe domy samopomocy oraz kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi), dzienne domy pomocy, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska i domy dla bezdomnych oraz kluby samopomocy. Poniżej przedstawiono charakterystykę wybranych rodzajów ośrodków wsparcia funkcjonujących w 2012 r. na terenie województwa śląskiego.

- **Środowiskowy dom samopomocy** – ośrodek wsparcia, który świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.
- **Dzienny dom pomocy** – placówka przeznaczona dla osób samotnych, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn, wymagają opieki, a są jej pozbawione. Dzielne

domy pomocy zapewniają swym klientom całodienne wyżywienie (zwykle 6 dni w tygodniu), terapię zajęciową oraz rehabilitację. Klienci tego rodzaju placówek mogą także korzystać z usług sanitarno-higienicznych oraz pralniczych.

- **Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży** - zapewnia całodobowy, okresowy pobyt matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży, a także ojcom z małoletnimi dziećmi i innym osobom sprawującym opiekę nad dziećmi, które są dotknięte przemocą lub znajdują się w innej sytuacji kryzysowej.
- **Noclegownia** - budynek, lub wyodrębnione części budynku, przeznaczone do udzielania noclegu osobom bezdomnym, wraz z pomieszczeniami pomocniczymi.

Rodzinny dom pomocy - stanowi formę usług opiekuńczych i bytowych świadczonych całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób wymagających wsparcia w tej formie z powodu wieku lub niepełnosprawności.

Na koniec 2012 r. w województwie śląskim, na poziomie gminy i powiatu, działało ogółem 644 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej finansowanych ze środków na pomoc i integrację społeczną. Wśród nich znalazło się 167 ośrodków pomocy społecznej oraz 17 powiatowych centrów pomocy rodzinie⁷¹. Liczba i rozmieszczenie tego rodzaju jednostek mają charakter staty, dlatego też umownie można nazwać je podstawowymi. Dla odróżnienia pozostałe rodzaje JOPS w niniejszym rozdziale określono jako specjalistyczne i to właśnie im poświęcono dalszą część opracowania.

⁷¹ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012 r.

Wśród 460 specjalistycznych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej działających na terenie województwa śląskiego na koniec 2012 r. znalazły się:

- 93 domy pomocy społecznej;
- 190 ośrodków wsparcia, w tym:
 - 41 ośrodków dla osób z zaburzeniami psychicznym (38 środowiskowych domów samopomocy, 2 kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznym oraz 1 „inny ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi”);
 - 44 dzienne domy pomocy;
 - 1 dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży;
 - 44 noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych;
 - 5 klubów samopomocy (innych niż kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi);
 - 16 jadłodajni;
 - 46 „innych ośrodków wsparcia”;
- 1 rodzinny dom pomocy społecznej;
- 145 mieszkań chronionych (71 dla osób usamodzielnianych opuszczających niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schroniska, zakłady poprawcze, itp. oraz 24 dla osób z zaburzeniami psychicznymi);
- 17 ośrodków interwencji kryzysowej (z czego wszystkie były przeznaczone dla ofiar przemocy w rodzinie a jedna dodatkowo dla ofiar handlu ludźmi);
- 6 jednostek specjalistycznego poradnictwa rodzinnego (wśród nich 5 miało charakter jednostek specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, z czego 4 były przeznaczone dla rodzin naturalnych a 3 prowadziły terapię rodzinną);
- 8 klubów integracji społecznej⁷².

W latach 2011-2012 zanotowano ogólne zwiększenie liczby jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o 40, tj. o 9,5%⁷³. Najwyższy bezwzględny wzrost miał miejsce w przypadku: mieszkań chronionych (+31) oraz „innych ośrodków wsparcia” (+20), natomiast spadki dotyczyły: jednostek specjalistycznego poradnictwa (-6), jadłodajni (-4) oraz dziennych domów pomocy (-2)⁷⁴.

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej mogą charakteryzować się zasięgiem lokalnym (z reguły nie przekraczającym jednej gminy) lub ponadlokalnym. Na koniec 2012 r. na terenie

⁷² Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

⁷³ Dane wg stanu prawnego na dzień 31.12.2012 r. (nie uwzględniają jednostek instytucjonalnej pieczy zastępczej).

⁷⁴ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011-2012.

województwa śląskiego funkcjonowało 331 (72,0%) jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu lokalnym oraz 129 (28,0%) jednostek charakteryzujących się zasięgiem ponadlokalnym⁷⁵. W latach 2011-2012 nastąpił wzrost liczby jednostek o zasięgu lokalnym o 39, tj. o 13,4%. W tym okresie liczba jednostek o zasięgu ponadlokalnym praktycznie pozostała na niezmiennym poziomie (wzrost o 1 instytucję, tj. o 0,8%)⁷⁶. W 2011 roku województwo śląskie, w stosunku do średniej krajowej, charakteryzowało się niemal identyczną strukturą jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z uwagi na zasięg działania. O ile w całym kraju odsetek jednostek posiadających zasięg lokalny wynosił 69,7%, to w województwie śląskim 69,5%⁷⁷.

Liczba miejsc, którymi na koniec 2012 r. dysponowały placówki stacjonarne, półstacjonarne, rodzinne oraz mieszkania chronione wyniosła 17 851⁷⁸. Struktura miejsc w poszczególnych jednostkach przedstawiała się następująco⁷⁹:

- domy pomocy społecznej – 8 346;
- ośrodki wsparcia – 8 690, w tym 246 miejsc całodobowych okresowego pobytu;
- rodzinny dom pomocy - 8;
- mieszkania chronione - 532;
- ośrodki interwencji kryzysowej – 275.

Spośród ogółu miejsc jakimi dysponowały ośrodki wsparcia na ośrodki dla osób z zaburzeniami psychicznymi przypadają 1 530, w tym na: środowiskowe domy samopomocy - 1 431, kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 30, „inny ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi” – 69.

Pozostałe ośrodki wsparcia dysponowały następującą liczbą miejsc:

- dzienne domy pomocy – 2 479;
- dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiety w ciąży - 16;
- noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych – 1 799;
- kluby samopomocy (inne niż kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi - 170;
- jadłodajnie – 1 865;
- „inne ośrodki wsparcia” – 1 369.

⁷⁵ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

⁷⁶ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011-2012.

⁷⁷ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>. Dane dostępne w okresie opracowywania materiału – zostaną zaktualizowane po ich opublikowaniu.

⁷⁸ Liczba miejsc wg statutów jednostek.

⁷⁹ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

W latach 2011-2012 ogólna liczba miejsc jakimi dysponowały jednostki organizacyjne pomocy społecznej zwiększyła się o 136 (+0,8%)⁸⁰. Najwyższy bezwzględny wzrost zanotowano w przypadku: „innych ośrodków wsparcia (+675) oraz noclegowni, schronisk, domów dla bezdomnych (+193), natomiast najwyższe spadki dotyczyły jadłodajni (-230) oraz dziennych domów pomocy (-59)⁸¹.

Na koniec 2012 r. wskaźnik liczby miejsc na 10 tys. ludności dla całego regionu wyniósł 38,6. W powiatach grodzkich kształtował się na poziomie 44,0 w ziemskich 31,4. W 2012 r. najniższe jego wartości zanotowano w podregionach: rybnickim (23,6), tyskim (24,0) i sosnowieckim (33,9); w powiatach: kłobuckim (brak miejsc), m. Jastrzębie-Zdrój (4,9) oraz bieruńsko-lędzińskim (6,0)⁸².

W 2011 roku wartość analizowanego wskaźnika kształtowała się na poziomie 38,3 i była niższa od średniej dla całego kraju (41,7). Z porównania wskaźników liczby miejsc na 10 tys. ludności w regionie i w Polsce w 2011 roku wynika, że ich wartości były mniej korzystne dla województwa śląskiego w przypadku: domów pomocy społecznej (śląskie 18,0; Polska 20,4), ośrodków wsparcia (śląskie 18,6; Polska 20,1) oraz rodzinnych domów pomocy (śląskie – brak miejsc; Polska 0,03). Wśród ośrodków wsparcia mniej korzystna dla województwa śląskiego sytuacja wystąpiła w przypadku ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (śląskie 3,2; Polska 6,2), domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (śląskie 0,03; Polska 0,13) oraz „innych ośrodków wsparcia” (śląskie 1,5; Polska 3,0), natomiast w grupie ośrodków dla osób z zaburzeniami psychicznymi niższe od ogólnopolskich wartości wskaźnika liczby miejsc na 10 tys. ludności dotyczyły środowiskowych domów samopomocy (śląskie 3,0; Polska 5,9) oraz „innych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi” (śląskie 0,1; Polska 0,2)⁸³.

Czy istniejąca infrastruktura zaspokaja potrzeby? Z informacji ujętych w sprawozdaniu *MPiPS-05* wynika, że na koniec 2012 roku w województwie śląskim na umieszczenie w domu pomocy społecznej oczekiwało 1 969 osób (z czego 727 osób w podeszłym wieku), natomiast

⁸⁰ Dane wg stanu prawnego na koniec 2012 r. - nie uwzględniają jednostek, które na mocy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j.: Dz.U. z 2013 r., poz. 135 z późn. zm.) weszły w skład systemu instytucjonalnej pieczy zastępczej.

⁸¹ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania *MPiPS-03* za lata 2011-2012.

⁸² Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie *MPiPS-03* za okres I-XII 2012 r., , *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

⁸³ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie *MPiPS-03* za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>, Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks. Dane dostępne w okresie opracowywania materiału – zostaną zaktualizowane po ich opublikowaniu.

na możliwość skorzystania z ze środowiskowego domu samopomocy oczekiwały 84 osoby⁸⁴. Z kolei z informacji przekazanych za pośrednictwem 181 formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej” wynika, że w celu zaspokojenie potrzeb w zakresie liczby jednostek organizacyjnych pomocy społecznej należałoby zwiększyć ich liczebność o 5%, natomiast w zakresie liczby miejsc wzrost powinien wynieść 1%⁸⁵.

Występowanie niedoborów w zakresie liczby jednostek prognozuje się w przypadku: klubów integracji społecznej (23%), ośrodków interwencji kryzysowej (16%), mieszkań chronionych (12%), środowiskowych domów samopomocy (10%), dziennych domów pomocy (6%), noclegowni, schronisk, domów dla bezdomnych (2%) oraz domów pomocy społecznej (1%). Natomiast deficyty w zakresie miejsc dotyczą: środowiskowych domów samopomocy (12%), mieszkań chronionych (11%), ośrodków interwencji kryzysowej (4%), noclegowni, schronisk, domów dla bezdomnych (2%), dziennych domów pomocy (2%) oraz domów pomocy społecznej (1%)⁸⁶.

Przy interpretacji powyższych danych należy wziąć pod uwagę, że formularz „Ocena zasobów pomocy społecznej” nie zawierał pytań dotyczących potrzeb w zakresie: klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, „innych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi”, domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, jadłodajni oraz „innych ośrodków wsparcia”.

Powyższy formularz, oprócz danych dotyczących liczby i rodzaju jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, uwzględniał dodatkowo informacje nt. środków finansowych potrzebnych na ich utrzymanie. Badane za pośrednictwem formularza „OZPS 2012” podstawowe jednostki organizacyjne pomocy społecznej zgłaszają potrzebę wzrostu wydatków w tym zakresie o 2%⁸⁷, przy czym w przypadku ośrodków pomocy społecznej będzie to 2%, powiatowych centrów pomocy rodzinie 5%, domów pomocy społecznej 1%, ośrodków wsparcia 4%, natomiast liczonych łącznie jednostek specjalistycznego poradnictwa, mieszkań chronionych oraz ośrodków interwencji kryzysowej 7%.

⁸⁴ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-05 za okres I-XII 2012 r.

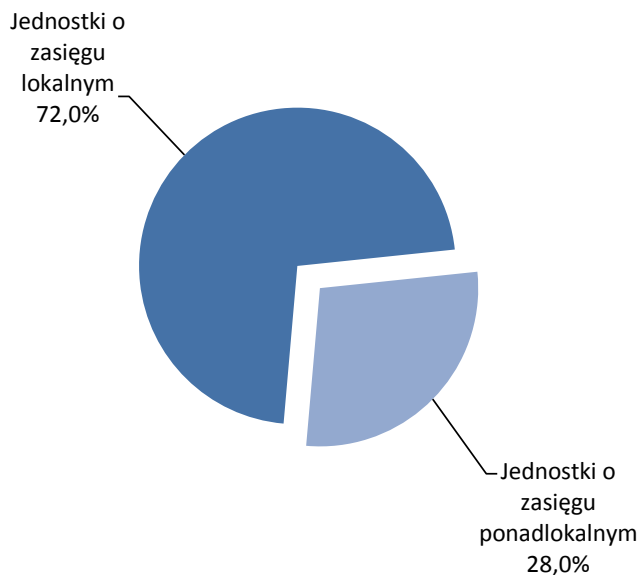
⁸⁵ Statystyczna Aplikacja Centralna, formularz OZPS 201. W celu zapewnienia wiarygodności wyników z analizy usunięto wartości odstające (nietypowe).

⁸⁶ Ibidem.

⁸⁷ W analizie uwzględniono: ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia, jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione oraz ośrodki interwencji kryzysowej.

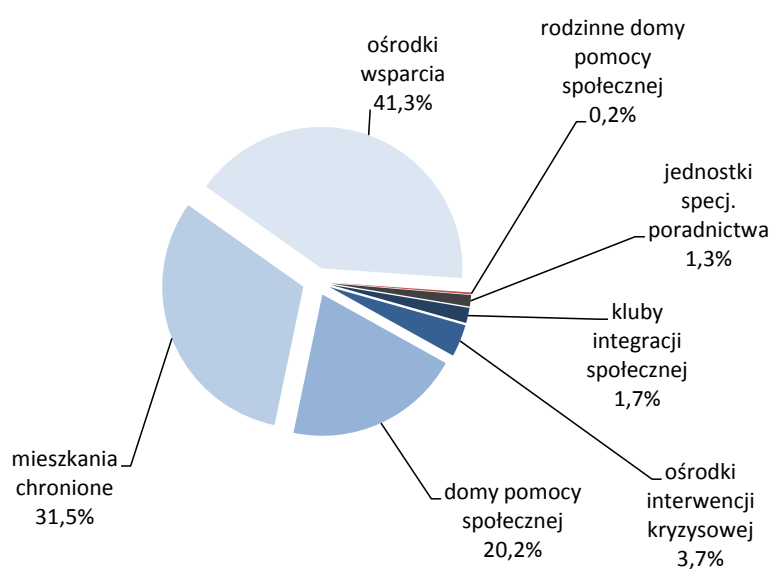
Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 22. Struktura specjalistycznych JOPS wg zasięgu działania w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N=460).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012.

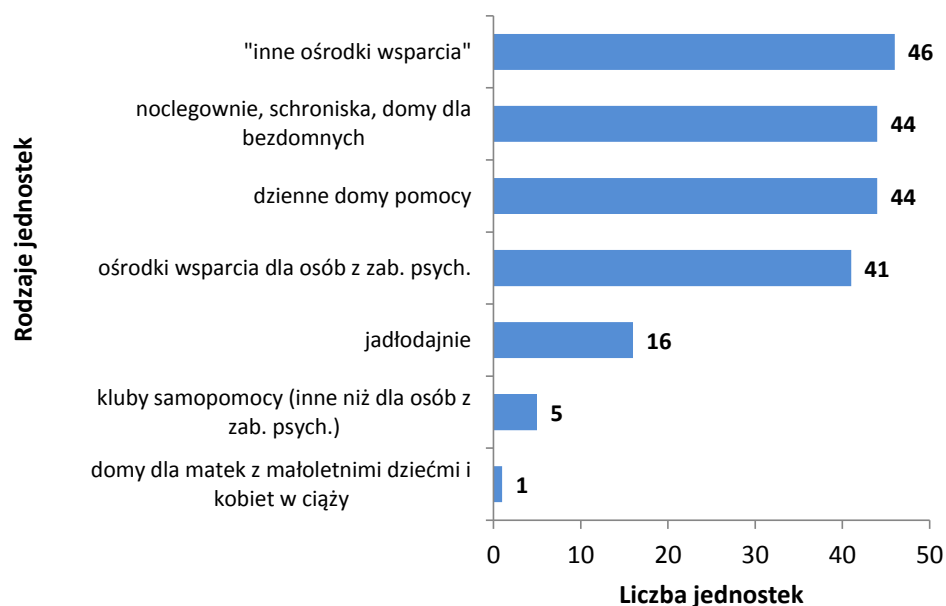
Wykres 23. Struktura specjalistycznych JOPS w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N=460).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

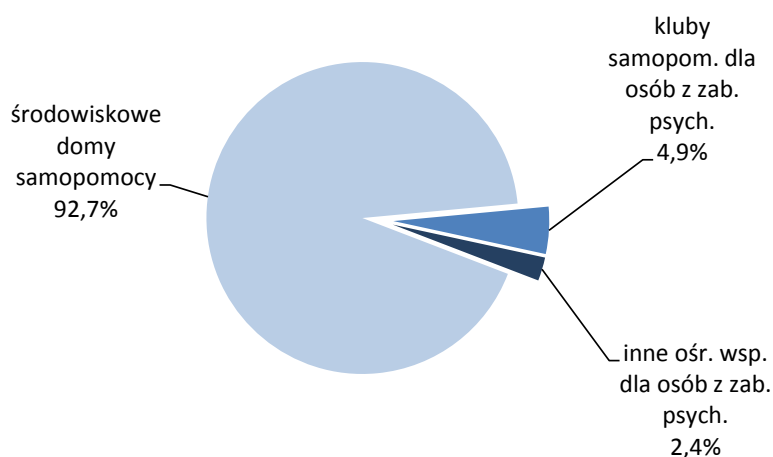
Wykres 24. Ośrodki wsparcia w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).

Uwaga: Ośrodki wsparcia wg rodzajów nie sumują się do ogólnej ich liczby, gdyż dana jednostka mogła należeć do więcej niż jednej kategorii.

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012.

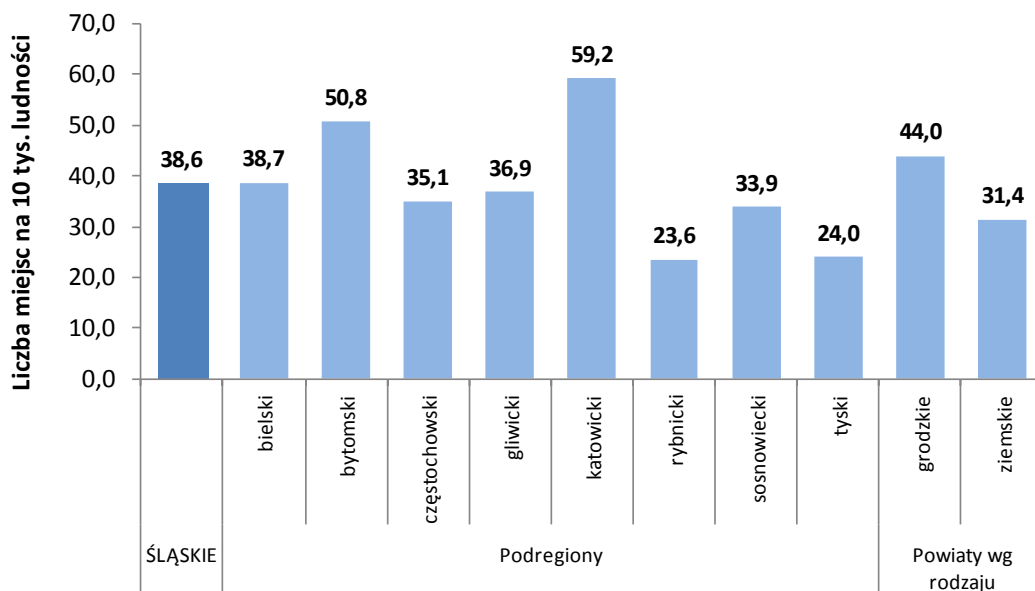
Wykres 25. Struktura ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N=41).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

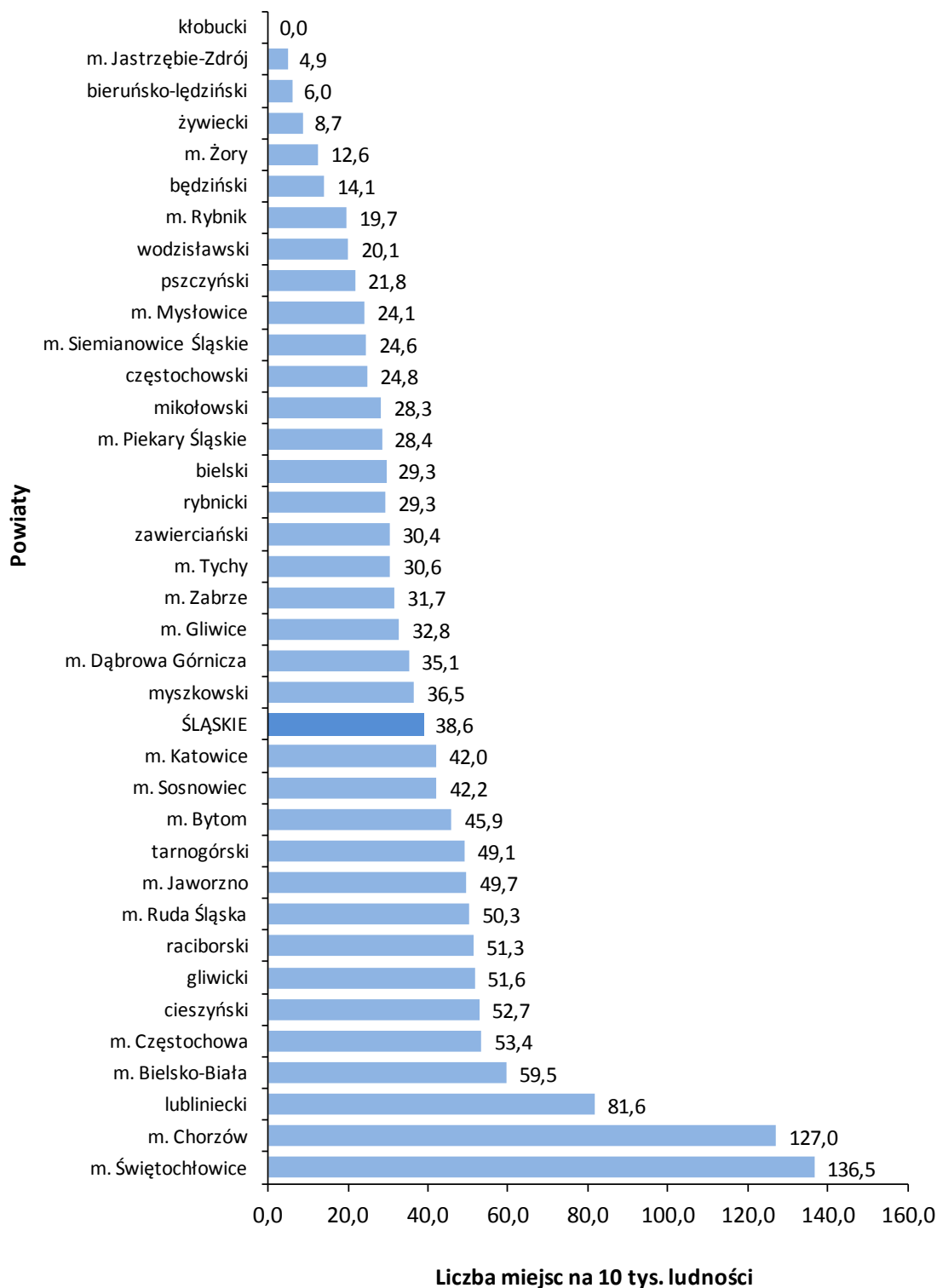
Wykres 26. Liczba miejsc na 10 tys. ludności w specjalistycznych JOPS w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 27. Liczba miejsc na 10 tys. ludności w specjalistycznych JOPS wg powiatów w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

7. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Organy administracji rządowej i samorządowej organizują pomoc społeczną współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi⁸⁸.

Najważniejszym elementem współpracy jest zlecanie organizacjom pożytku publicznego, w drodze otwartych konkursów, realizacji zadań publicznych przez organy administracji publicznej. Kwestie te szczegółowo reguluje ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j.: Dz.U. z 2010 roku, Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.).

W myśl wyżej przytoczonej ustawy, działalnością pożytku publicznego jest działalność społecznie użyteczna w sferze określonych zadań publicznych, prowadzona przez organizacje pozarządowe (podmioty określone w art. 3) oraz podmioty wymienione w art. 3, ust. 3.

Sfera zadań publicznych obejmuje, między innymi, zadania w zakresie pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób (art. 4, ust. 1), a także:

- a) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- b) działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- c) działalności charytatywnej;
- d) działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;
- e) promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
- f) wypoczynku dzieci i młodzieży;
- g) promocji i organizacji wolontariatu;
- h) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

Zlecanie realizacji zadań publicznych może przybrać jedną z dwóch form (art. 5 ust. 4):

- powierzania wykonywania zadań publicznych, wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji, lub

⁸⁸ Ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 2 ust. 2.

- wspierania wykonywania zadań publicznych, wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji.

Wspieranie wiąże się z tylko częściowym uczestnictwem organu administracji publicznej w kosztach działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe, natomiast powierzanie z finansowaniem całości przedsięwzięcia.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie precyzuje niezbędne elementy oferty przedstawionej przez organ administracji, procedurę przeprowadzania konkursów oraz warunki, jakim musi odpowiadać umowa zawarta z organizacją pozarządową. Jednocześnie przyznaje organom administracji publicznej odpowiednie uprawnienia kontrolne wobec podmiotów realizujących zadania publiczne.

Organy administracji publicznej mogą także zlecać organizacjom pozarządowym realizację zadań zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych, np. w trybie przetargu, zapytania o cenę, czy zamówienia do 14 tys. euro, kiedy nie stosuje się przepisów prawa zamówień publicznych. W takiej sytuacji wykonawcą zadania jest podmiot gospodarczy, tym samym tylko taka organizacja pozarządowa, która prowadzi działalność gospodarczą.

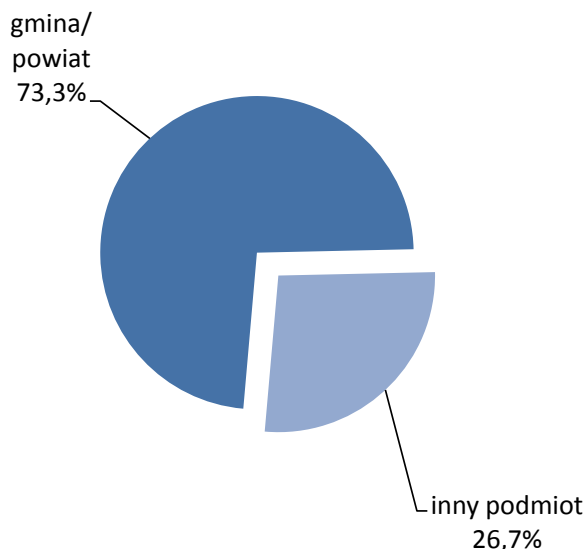
W województwie śląskim na koniec 2012 r. podmioty niepubliczne prowadziły ogółem 123 jednostki organizacyjne pomocy społecznej (26,7% tego rodzaju instytucji), w tym jedyne w województwie: dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz rodzinny dom pomocy⁸⁹. W latach 2011-2012 nastąpił wzrost liczby jednostek prowadzonych przez podmioty publiczne o 44, tj. o 15,0%. W tym okresie liczba jednostek prowadzonych przez podmioty niepubliczne zmniejszyła się o 4, tj. o 3,1%)⁹⁰. W 2011 roku województwo śląskie - w stosunku do średniej krajowej – charakteryzowało się znacząco niższym udziałem jednostek prowadzonych przez podmioty niepubliczne. O ile w całym kraju było to 51,9%, to w województwie śląskim 30,2%⁹¹.

⁸⁹ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012 r.

⁹⁰ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPIPS-03 za lata 2011-2012.

⁹¹ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>. Dane dostępne w okresie opracowywania materiału – zostaną zaktualizowane po ich opublikowaniu.

Wykres 28. Struktura specjalistycznych JOPS wg podmiotu prowadzącego w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N=460).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

Informacje na temat rodzaju, ilości i wartości (w złotych) zleceń wybranych zadań w obszarze pomocy i wsparcia, zlecanych organizacjom pozarządowym przez OPS i PCPR, zarówno w trybie konkursowym oraz trybie udzielenia zamówienia publicznego, znalazły się w formularzu „OZPS 2012”, w punkcie: „Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia (w całym okresie sprawozdawczym)”. Warto nadmienić, iż są to dwa odrębne tryby zlecania, które mogą być stosowane alternatywnie. O wyborze odpowiedniego trybu decyduje organ administracji publicznej, mając na względzie troskę o jakość wykonania zadania publicznego (art. 11 ust 4).

Zakres danych na temat współpracy z organizacjami pozarządowymi, zawartych w formularzu OZPS za rok 2012 obejmował:

1. Zlecenia w trybie działalności pożytku publicznego (zgodnie z procedurą określoną w art. 11 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie), w tym: liczba zleceń ogółem, wartość zleceń w złotych (w tym: dotacje w złotych);
2. Zlecenia w trybie zamówień publicznych (zgodnie z ustawą z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych), w tym: liczba zleceń ogółem, wartość zleceń w złotych;

3. Wybrane usługi pomocy społecznej, t.j.: usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, prowadzenie placówki pomocy społecznej, w tym: liczba zleceń, wartość zleceń w złotych.

W sprawozdaniu OZPS wykazano liczbę zleceń, tj. liczbę umów zawartych w danym roku kalendarzowym z organizacjami pozarządowymi (oraz podmiotami wymienionymi w art. 3, ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie) na wykonanie zadania publicznego w jednym z obszarów działań objętych współpracą. W przypadku zlecenia danej organizacji kilku zadań w ramach jednej umowy z różnych obszarów wykazywano jako jedno zlecenie. W liczbie zleceń w danym roku uwzględniano także zlecenia z poprzedniego roku, jeśli umowa o współpracy była dłuższa niż rok. Ponadto określano wartość zleceń w złotych, z uwzględnieniem umów, których wartość była mniejsza niż 14 tys. euro.

Co się tyczy dotacji, zgodnie z art. 127 ust. 1 pkt 1 lit. e oraz art. 221 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. Nr 157, poz. 1240, z późn. zm.), są one środkami przeznaczonymi na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji organizacjom pozarządowym, podlegającymi szczególnym zasadom rozliczania. Podpisanie umowy na realizację zadania publicznego skutkuje otrzymaniem dotacji ze środków publicznych, przy czym nakłada na organizację szereg obowiązków wynikających np. z ustawy o finansach publicznych. Do najważniejszych zalicza się obowiązek przestrzegania prawa zamówień publicznych. Jako że jednorazowe wydatki realizowane przez organizacje rzadko przekraczają równowartość kwoty 14 tys. euro, sektor pozarządowy w większości nie styka się z tą ustawą. W sprawozdaniu OZPS wartość dotacji obejmowała kwoty wynikające z umów zawartych w danym roku kalendarzowym oraz wartość dotacji na kontynuację zadań z umów wieloletnich przypadających na dany rok oceny.

Dane o współpracy z organizacjami pozarządowymi pochodziły z „własnych źródeł informacyjnych” jednostki wypełniającej formularz „OZPS 2012”, w tym np. z urzędu gminy, urzędu miasta lub starostwa.

Z informacji przekazanych przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie z terenu województwa śląskiego wynika, iż w 2012 roku z organizacjami pozarządowymi zawarto co najmniej 725 umów⁹² w trybie działalności pożytku publicznego

⁹² Z uwagi na wyłączenie z analizy przypadków odstających (nietypowych) oraz brak danych z trzech jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, liczba ta może być większa. Sposób weryfikacji danych (opisany we wstępie niniejszego opracowania) nie uprawnia do wyliczenia procentowego udziału poszczególnych usług pomocy

(dane przekazane przez 166 jednostek), natomiast w trybie zamówień publicznych 41 (dane z 165 jednostek). Wskazano jednocześnie, iż łączna liczba zleceń (bez względu na ich tryb) powinna wzrosnąć w 2013 r. o 3,9%, aby potrzeby w tym zakresie zostały zaspokojone.

Jak wynika z deklaracji jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – OPS i PCPR – ich potrzeby odnośnie zlecenia organizacjom pozarządowym trzech wyszczególnionych usług pomocy społecznej (obejmujących usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz prowadzenie placówki pomocy społecznej) są zaspokojone na wystarczającym poziomie. Potrzeby roku 2013 są łącznie o 2% mniejsze w stosunku do roku bieżącego. W przypadku usług opiekuńczych potrzeby w zakresie liczby zleceń są tylko nieznacznie niższe (o 1%), jeśli natomiast chodzi o prowadzenie placówki pomocy społecznej nieco wyższe (o 0,9%). Rozpatrując specjalistyczne usługi opiekuńcze okazuje się, iż w roku 2013 zachodzi potrzeba zmniejszenia liczby zleceń (spadek zapotrzebowania o 12,5%) oraz ich wartości (spadek zapotrzebowania o 5,1%) w stosunku do roku oceny.

Potrzeby w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi różnią się w zależności od tego, czy jednostka działa na szczeblu gminnym czy powiatowym. Ośrodki pomocy społecznej (w tym MOPR-y) artykułują potrzebę ograniczenia liczby i wartości zlecanych usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych (łącznie spadek liczby obu typów zleceń o 3,3% w stosunku do roku 2012), z kolei zwiększenia liczby (o 2,4%) i wartości (o 4%) zleceń polegających na prowadzeniu placówki pomocy społecznej.

Z informacji przekazanych przez 14 uwzględnionych w analizie powiatowych centrów pomocy rodzinie wynika, iż spośród wyżej wymienionych usług pomocy społecznej zlecają one organizacjom pozarządowym prowadzenie placówek pomocy społecznej. Również w tym przypadku potrzeby można uznać za zaspokojone – w roku 2013 zgłoszono konieczność ograniczenia liczby tego typu zleceń zaledwie o jedno.

8. KADRY POMOCY SPOŁECZNEJ

8.1. Liczebność i struktura pracowników JOPS

Odpowiednia liczebność oraz właściwa struktura zasobów kadrowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej ma duże znaczenie dla skutecznej realizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Według danych pochodzących ze sprawozdania *MPiPS-03*, aktualnych na koniec 2012 r., w województwie śląskim zadania z zakresu pomocy społecznej realizowało 13 956 osób, w tym na szczeblu wojewódzkim 140 (104 w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej Województwa Śląskiego wraz z Wojewódzkim Ośrodkiem Adopcyjnym i jego pięcioma filiami, 36 w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim), a na szczeblach gminnym i powiatowym 13 816. Dalszą część niniejszego rozdziału poświęcono pracownikom JOPS działającym na poziomie gmin i powiatów⁹³.

Na koniec 2012 r. na jednego pracownika tego rodzaju jednostek przypadało przeciętnie 335 mieszkańców. W powiatach grodzkich wskaźnik ten wynosił 344 mieszkańców, natomiast w ziemskich 324. Najmniej korzystne jego wartości zanotowano w podregionach: tyskim (431), rybnickim (408) i częstochowskim (387) oraz powiatach: m. Jastrzębie-Zdrój (877), kłobuckim (670) oraz m. Żory (647)⁹⁴.

Wśród pracowników jednostek szczebla gminnego i powiatowego na koniec 2012 r. dominowały osoby zatrudnione w: ośrodkach pomocy społecznej (6 310 osób), domach pomocy społecznej (5 480 osób) oraz ośrodkach wsparcia (1 188 osób). Najmniej pracowników zatrudniały: kluby integracji społecznej (33 osoby) oraz placówki specjalistycznego poradnictwa (41 osób)⁹⁵.

Wśród kadry ośrodków wsparcia najliczniejszą grupę tworzyli pracownicy ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (412 osób, w tym 398 pracowników środowiskowych domów samopomocy), dziennych domów pomocy (315 osób) oraz „innych ośrodków wsparcia” (299 osób). Znacznie mniejszą liczebnie kategorię (193 osoby) stanowili pracownicy noclegowni, schronisk, domów dla bezdomnych, natomiast w domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży zatrudniona była 1 osoba⁹⁶.

⁹³ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie *MPiPS-03* za okres I-XII 2012 r.

⁹⁴ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie *MPiPS-03* za okres I-XII 2012 r., Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

⁹⁵ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie *MPiPS-03* za okres I-XII 2012 r.

⁹⁶ Ibidem.

W stosunku do roku 2011 liczba pracowników jednostek szczebla gminnego i powiatowego wzrosła o 388 osób, tj. o 2,9%⁹⁷. Największy bezwzględny wzrost zanotowano w przypadku: ośrodków pomocy społecznej (194 osoby), powiatowych centrów pomocy rodzinie (189 osób), oraz ośrodków wsparcia (104 osób). Spadki liczby pracowników zanotowano w przypadku: domów pomocy społecznej (-91 osób), ośrodków interwencji kryzysowej (-6 osób) oraz placówek specjalistycznego poradnictwa (-5 osób)⁹⁸.

Porównując poziomy zasobów kadrowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w województwie śląskim oraz w całym kraju można stwierdzić, że w 2011 roku były one zbliżone. W Polsce na jednego pracownika JOPS przypadało przeciętnie 332 mieszkańców, natomiast w województwie śląskim 344.

Mniej korzystne dla województwa wskaźniki liczby mieszkańców przypadających na jednego pracownika JOPS dotyczyły: domów pomocy społecznej (śląskie 830 mieszkańców, Polska 744 mieszkańców) oraz powiatowych centrów pomocy rodzinie (śląskie 12 538 mieszkańców, Polska 7 587 mieszkańców). Warto jednak podkreślić, że sytuacja w powiatowych centrach pomocy rodzinie wynika z faktu występowania w województwie śląskim dużej liczby powiatów grodzkich, w których nie ma PCPR-ów (ich zadania realizują miejskie ośrodki pomocy rodzinie).

Korzystniejszą dla regionu sytuację zanotowano w przypadku: ośrodków interwencji kryzysowej (śląskie 20 471 mieszkańców, Polska 43 239 mieszkańców), klubów integracji społecznej (śląskie 149 237 mieszkańców, Polska 229 065 mieszkańców), placówek specjalistycznego poradnictwa (śląskie 100 573 mieszkańców, Polska 114 532 mieszkańców), ośrodków pomocy społecznej (śląskie 757 mieszkańców, Polska 785 mieszkańców) oraz ośrodków wsparcia ogółem (śląskie 4 268 mieszkańców, Polska 4 333 mieszkańców).

Wśród tej ostatniej grupy jednostek sytuacja była jednak zróżnicowana. Mniej korzystne dla województwa śląskiego wskaźniki dotyczyły: ośrodków wsparcia przeznaczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (śląskie 10 809 mieszkańców, Polska 7 231 mieszkańców), w tym środowiskowych domów samopomocy (śląskie 12 436 mieszkańców, Polska 7 620 mieszkańców). Z kolei korzystniejsze dla województwa śląskiego wartości liczby ludności przypadającej na 1 pracownika JOPS zanotowano w przypadku: noclegowni, schronisk, domów dla bezdomnych (śląskie 25 420 mieszkańców, Polska 71 397 mieszkańców), dziennych domów pomocy (śląskie 14 924 mieszkańców, Polska 22 361 mieszkańców) oraz „innych ośrodków wsparcia” (śląskie 28 209 mieszkańców, Polska 30 206 mieszkańców)⁹⁹.

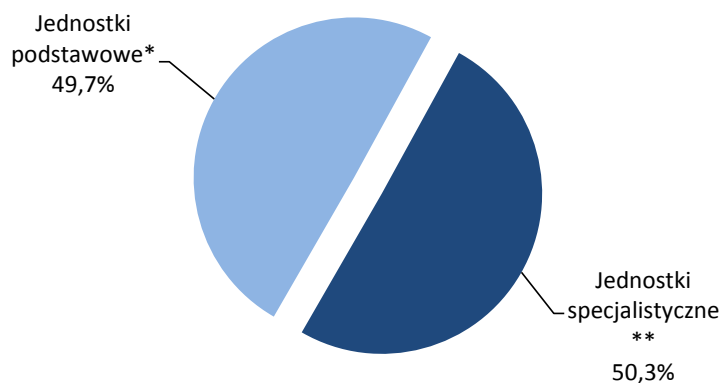
⁹⁷ Dane z lat 2011-2012 podano wg stanu prawnego na dzień 31.12.2012 r. (nie uwzględniano pracowników jednostek instytucjonalnej pieczy zastępczej).

⁹⁸ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011-2012.

⁹⁹ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>, Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks. Dane dostępne w okresie opracowywania materiału – zostaną zaktualizowane po ich opublikowaniu.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 29. Pracownicy podstawowych* i specjalistycznych** jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N= 13 816).

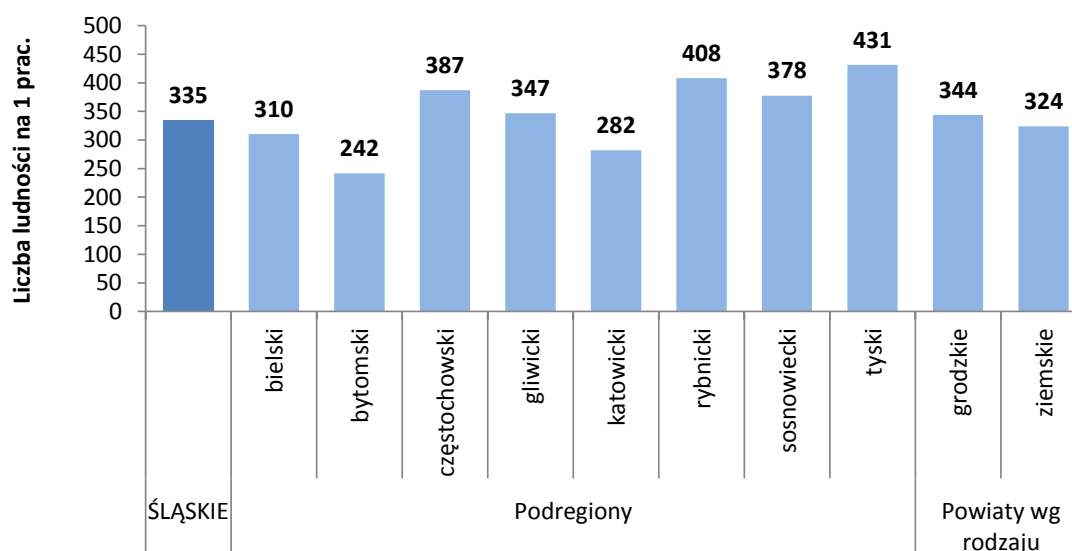

* OPS i PCPR

** Pozostałe JOPS

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

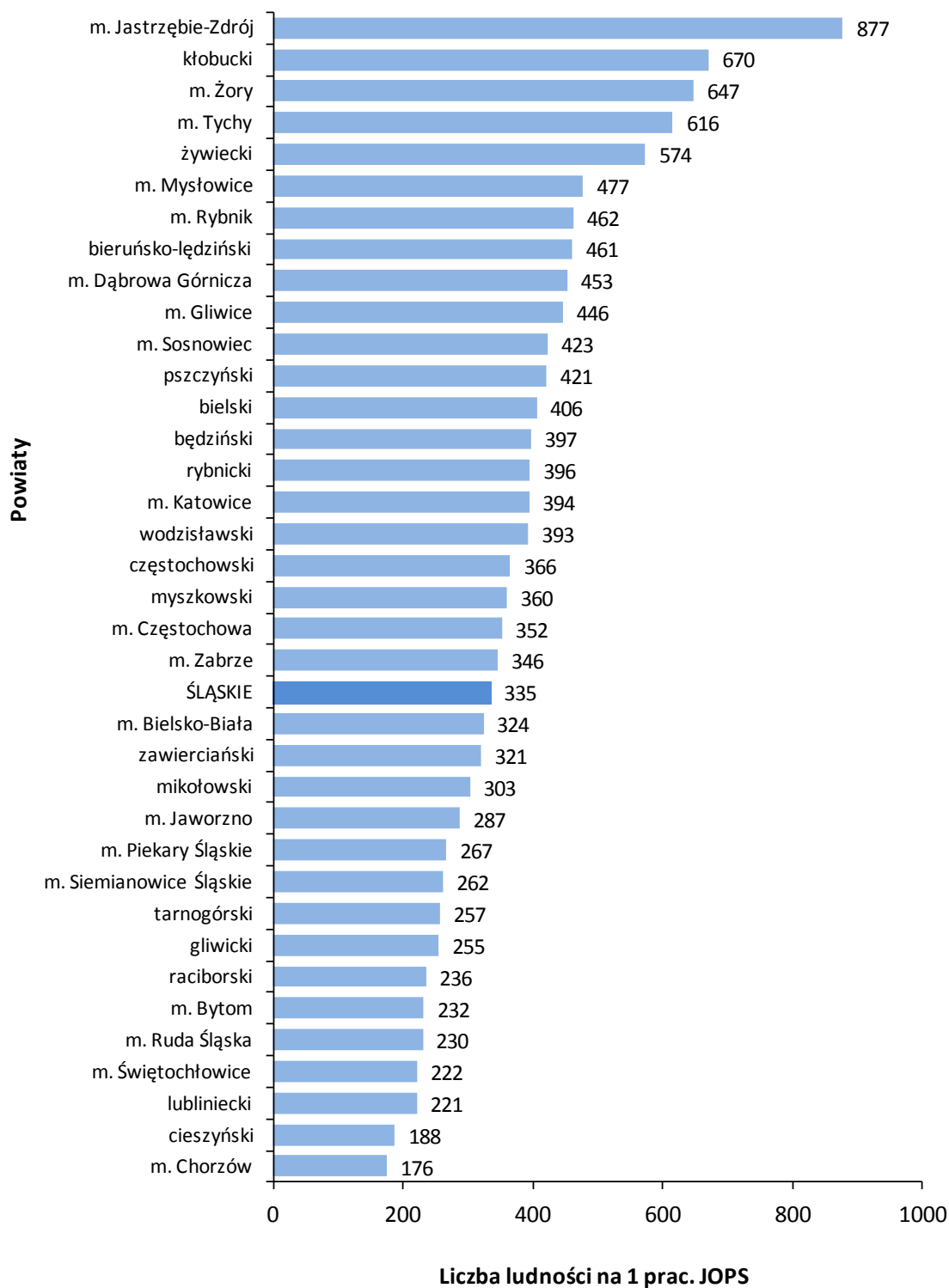
Wykres 30. Liczba ludności przypadającej na 1 pracownika JOPS w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

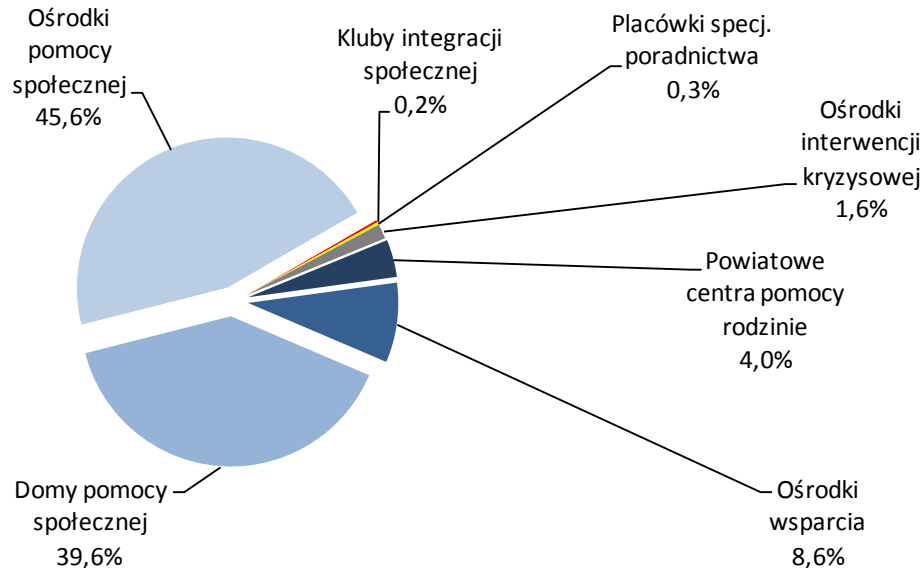
Wykres 31. Liczba ludności przypadająca na 1 pracownika JOPS wg powiatów województwa śląskiego (stan na koniec 2012 r.).

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

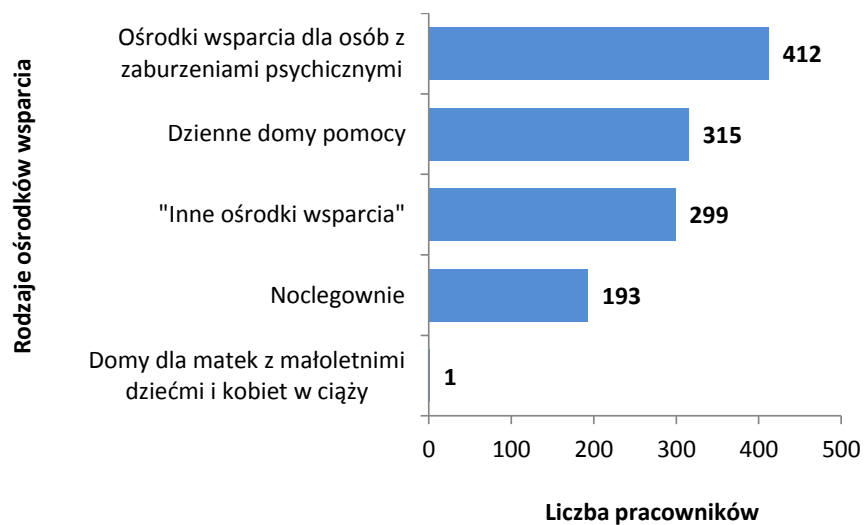
Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 32. Struktura pracowników JOPS wg miejsca pracy w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N= 13 816).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012.

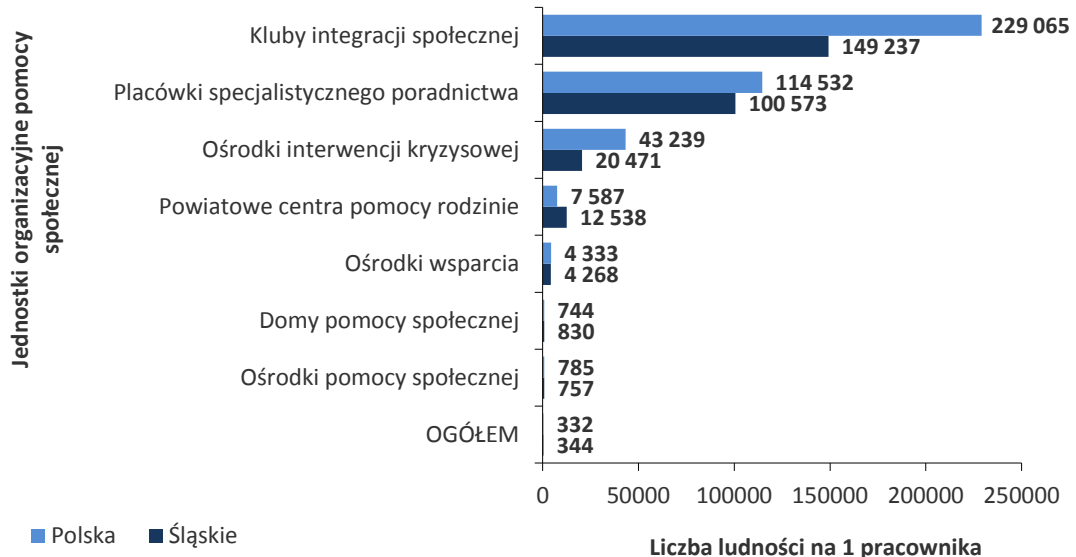
Wykres 33. Pracownicy ośrodków wsparcia wg rodzajów jednostek w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012.

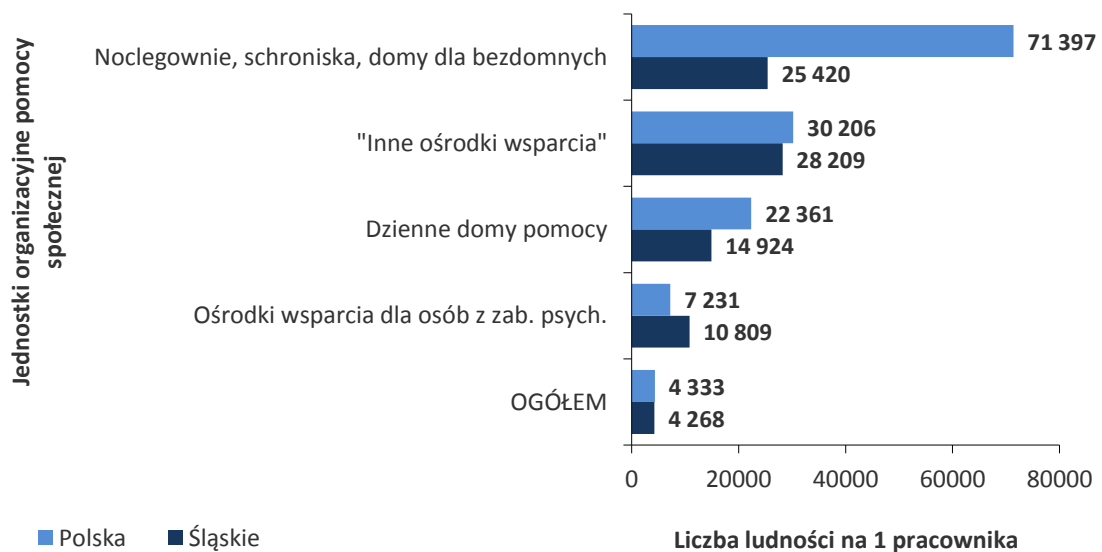
Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 34. Liczba ludności przypadająca na 1 pracownika JOPS stopnia gminnego i powiatowego (stan na koniec 2011 roku).

Źródło: 1) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2011, 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl>.

Wykres 35. Liczba ludności przypadającej na 1 pracownika ośrodków wsparcia (stan na koniec 2011 roku).

Źródło: 1) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2011, 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl>.

8.2. Pracownicy PCPR i OPS

Ważną rolę w systemie pomocy społecznej pełnią powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR) oraz ośrodki pomocy społecznej (OPS). Do nich należy zwykle koordynacja działań pozostałych jednostek działających na terenie danej gminy czy powiatu. Często zdarza się też, że ośrodek pomocy społecznej jest jedyną na terenie gminy instytucją realizującą zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej.

W obu rodzajach instytucji (OPS i PCPR) usytuowanych na terenie województwa śląskiego w 2012 r. zatrudnionych było łącznie 6 868 osób¹⁰⁰. W stosunku do roku 2011 zanotowano wzrost zatrudnienia o 384 osoby, tj. o 5,9%¹⁰¹. Wskaźnik liczby ludności przypadającej na jednego pracownika PCPR i OPS wyniósł 674 mieszkańców. Generalnie w powiatach grodzkich sytuacja była korzystniejsza niż w ziemskich. W tych pierwszych wartość analizowanego wskaźnika wyniosła 655 mieszkańców, natomiast w drugich 700 mieszkańców. Najmniej korzystne jego wartości zanotowano w podregionach: rybnickim (853 mieszkańców), tyskim (790 mieszkańców) i gliwickim (717 mieszkańców), a na poziomie powiatów w: m. Żory (1 350 mieszkańców), m. Jastrzębie-Zdrój (1 245 mieszkańców) oraz m. Tychy (995 mieszkańców)¹⁰². Z kolei porównując wskaźniki liczby ludności przypadającej na jednego pracownika PCPR i OPS w 2011 roku w województwie śląskim i w całym kraju można stwierdzić, że były one niemal identyczne (śląskie 714 mieszkańców, Polska 712 mieszkańców)¹⁰³.

Powiatowe centra pomocy rodzinie oraz ośrodki pomocy społecznej zatrudniają zarówno osoby bezpośrednio realizujące zadania z zakresu polityki społecznej, jak też pracowników zajmujących się administracyjną, finansową, prawną i techniczną obsługą realizacji wyżej wymienionych zadań. Do pierwszej grupy należą w szczególności¹⁰⁴:

- osoby kierujące jednostkami: dyrektorzy, zastępcy dyrektorów, kierownicy oraz ich zastępcy,
- kierownicy działów związanych z realizacją zadań z zakresu polityki społecznej,
- główni specjaliści,
- pracownicy socjalni,
- konsultanci,

¹⁰⁰ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

¹⁰¹ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011-2012.

¹⁰² Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r., Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

¹⁰³ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>, Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks. Dane dostępne w okresie opracowywania materiału – zostaną zaktualizowane po ich opublikowaniu.

¹⁰⁴ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

- specjaliści pracy z rodziną,
- aspiranci pracy socjalnej,
- osoby wykonujące usługi opiekuńcze, nie mające charakteru specjalistycznego,
- osoby wykonujące specjalistyczne usługi opiekuńcze.

Do pracowników zajmujących się obsługą realizacji zadań z zakresu polityki społecznej można zaliczyć koordynatorów do spraw komputeryzacji oraz radców prawnych. Oprócz tych dwóch stanowisk statystyki zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej uwzględniają jeszcze kategorię „pozostali pracownicy”, w skład której wchodzi, między innymi, pracownicy działów kadr, księgowości, itp.

8.2.1. Pracownicy powiatowych centrów pomocy rodzinie

W województwie śląskim pod koniec 2012 r. w powiatowych centrach pomocy rodzinie pracowało łącznie 558 osób, które stanowiły 4,0% ogółu zatrudnionych w JOPS¹⁰⁵. W latach 2011-2012 poziom zatrudnienia znacząco się zwiększył. W tym czasie przybyło 189 pracowników (+51,2%)¹⁰⁶.

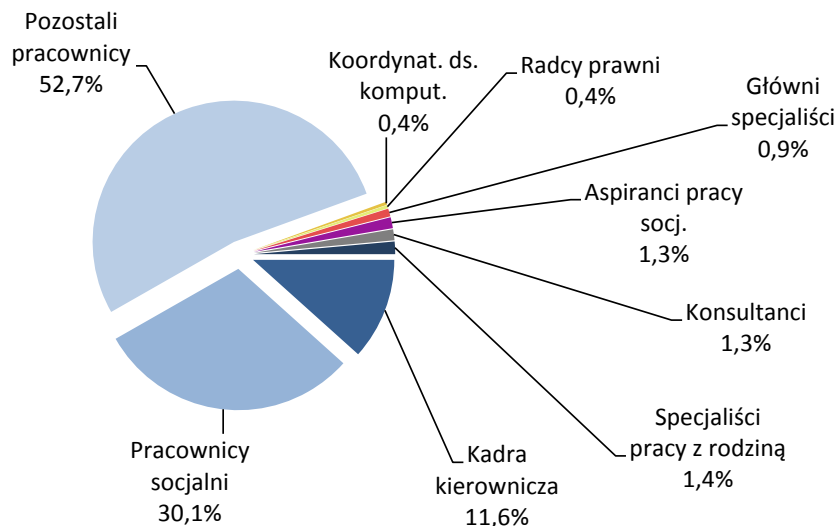
Wśród osób zatrudnionych w powiatowych centrach pomocy rodzinie w 2012 r. zdecydowanie dominowali „pozostali pracownicy” (294 osoby). Drugą pod względem liczebności kategorią byli pracownicy socjalni (168 osób). Na trzecim miejscu, z liczbą 65 osób, znalazła się kadra kierownicza, w skład której wchodzi: dyrektorzy, zastępcy dyrektorów oraz kierownicy i ich zastępcy. Na innych niż wymienione stanowiskach zatrudnionych było łącznie 31 osób¹⁰⁷.

¹⁰⁵ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012 r.

¹⁰⁶ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPIPS-03 za lata 2011-2012.

¹⁰⁷ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012 r.

Wykres 36. Struktura pracowników PCPR wg stanowisk w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N=558).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

8.2.2. Pracownicy ośrodków pomocy społecznej

W województwie śląskim na koniec 2012 r. w ośrodkach pomocy społecznej pracowało ogółem 6 310 osób, które stanowiły 45,6% wszystkich zatrudnionych w JOPS na szczeblach gminnym i powiatowym¹⁰⁸. W latach 2011-2012 poziom zatrudnienia zwiększył się o 195 osób (3,2%)¹⁰⁹.

Struktura pracowników ośrodków pomocy społecznej wg stanowisk pracy była w 2012 r. bardzo podobna do tej z powiatowych centrów pomocy rodzinie. Zdecydowanie dominowali w niej „pozostali pracownicy” liczący 3 254 osoby (51,6% zatrudnionych). Drugą pod względem liczebności kategorią byli pracownicy socjalni - 2 349 osób (37,2% zatrudnionych). Na trzecim miejscu znalazły się osoby wykonujące usługi opiekuńcze - 295 osób (4,7% zatrudnionych). Kadra kierownicza, licząca 220 osób (3,5% zatrudnionych), znalazła się na czwartym miejscu. Inne stanowiska zajmowały łącznie 203 osoby (3,2% zatrudnionych)¹¹⁰.

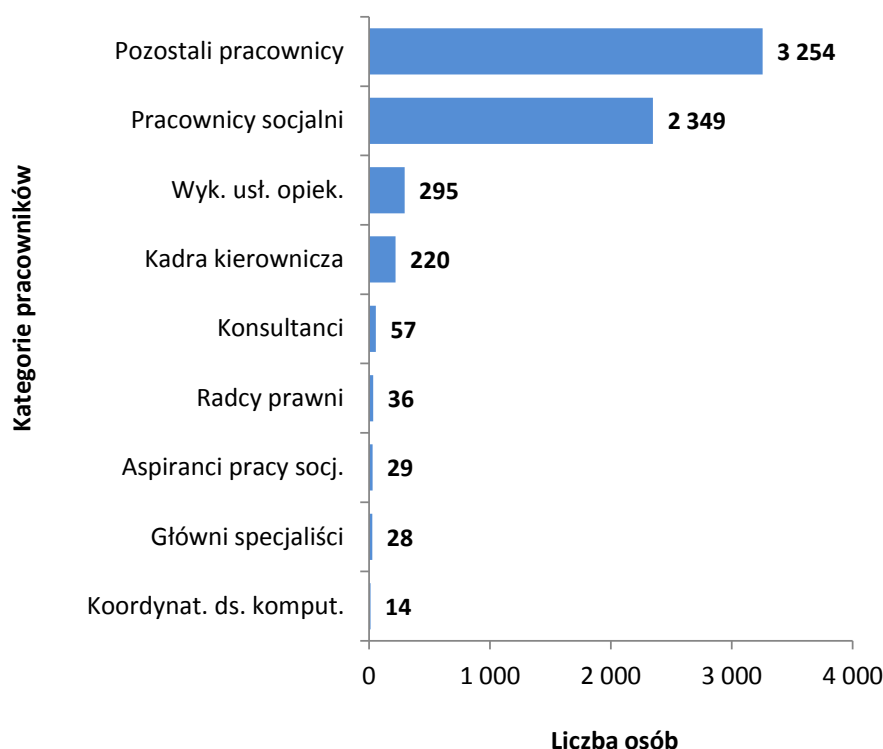
¹⁰⁸ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

¹⁰⁹ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011-2012.

¹¹⁰ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 37. Pracownicy OPS wg stanowisk w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N=6 309).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012.

Kluczową grupę osób zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej stanowią pracownicy socjalni. Do zadań pracownika socjalnego należy w szczególności:

1. praca socjalna;
2. dokonywanie analizy i oceny zjawisk, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej oraz kwalifikowanie do uzyskania tych świadczeń;
3. udzielanie informacji, wskazówek i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych osobom, które dzięki tej pomocy będą zdolne samodzielnie rozwiązywać problemy będące przyczyną trudnej sytuacji życiowej; skuteczne posługiwanie się przepisami prawa w realizacji tych zadań;
4. pomoc w uzyskaniu dla osób będących w trudnej sytuacji życiowej poradnictwa dotyczącego możliwości rozwiązywania problemów i udzielania pomocy przez

- właściwe instytucje państwowe, samorządowe i organizacje pozarządowe oraz wspieranie w uzyskiwaniu pomocy;
5. udzielanie pomocy zgodnie z zasadami etyki zawodowej;
 6. pobudzanie społecznej aktywności i inspirowanie działań samopomocowych w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób, rodzin, grup i środowisk społecznych;
 7. współpraca i współdziałanie z innymi specjalistami w celu przeciwdziałania i ograniczania patologii i skutków negatywnych zjawisk społecznych, łagodzenie skutków ubóstwa;
 8. inicjowanie nowych form pomocy osobom i rodzinom mającym trudną sytuację życiową oraz inspirowanie powołania instytucji świadczących usługi służące poprawie sytuacji takich osób i rodzin;
 9. współuczestniczenie w inspirowaniu, opracowaniu, wdrożeniu oraz rozwijaniu regionalnych i lokalnych programów pomocy społecznej ukierunkowanych na podniesienie jakości życia¹¹¹.

Na koniec 2012 r. ośrodki pomocy społecznej w województwie śląskim zatrudniały ogółem 2 349 pracowników socjalnych, z czego w rejonach opiekuńczych pracowało 1 381 osób (58,7%). Wśród przedstawicieli tej kategorii zawodowej dominowały osoby zatrudnione na stanowisku „pracownik socjalny” - 873 osoby (37,1% pracowników socjalnych). Kolejne miejsca zajmowali: starsi pracownicy socjalni - 766 osób (32,6% pracowników socjalnych), specjaliści pracy socjalnej - 534 osoby (22,7% pracowników socjalnych) oraz starsi specjaliści pracy socjalnej - 165 osób (7,0% pracowników socjalnych)¹¹².

Ustawa o pomocy społecznej w treści art. 110, ust. 11 stanowi, że **ośrodek pomocy społecznej powinien zatrudniać pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2000 mieszkańców, nie mniej jednak niż trzech pracowników.**

Analizując dane z lat 2000-2012 można stwierdzić, że w województwie śląskim nastąpił duży postęp w tej dziedzinie. W całym tym okresie wartość wskaźnika liczby ludności gminy na 1 pracownika socjalnego OPS wykazuje tendencję malejącą. O ile w 2000 r. wynosił on 2 852,

¹¹¹ Ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 119 ust. 1.

¹¹² Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012 r.

to na koniec grudnia 2012 r. było to już 1 970 osób¹¹³. Od 2004 roku województwo śląskie cechuje się bardziej korzystną, w porównaniu ze średnią krajową, wartością analizowanego wskaźnika¹¹⁴.

Jednak pomimo korzystnej średniej nadal bardzo wiele ośrodków pomocy społecznej nie spełnia ustawowych wymogów. Na koniec 2012 r. dla 103 OPS (61,7% jednostek) liczba ludności przypadającej na 1 pracownika socjalnego przewyższała wartość 2000, a 31 OPS (18,6%) zatrudniało mniej niż 3 pracowników socjalnych. Co najmniej jednego z wyżej wymienionych kryteriów nie spełniało 109 ośrodków pomocy społecznej (65,3%), a obu kryteriów jednocześnie 25 tego rodzaju jednostek (15,0%)¹¹⁵.

W powiatach grodzkich wartość wskaźnika liczby mieszkańców gminy przypadających na 1 pracownika socjalnego OPS była korzystniejsza niż w ziemskich (1 918 wobec 2 044). Spośród trzech rodzajów gmin najkorzystniejszy poziom zanotowano w gminach miejskich (1 921 osób). Poniżej ustawowego minimum znalazły się natomiast gminy miejsko-wiejskie (2 189 osób) oraz wiejskie (2 092 osoby). Porównując dane w ramach podregionów można stwierdzić, że najmniej korzystne wartości analizowany wskaźnik przyjmował w: tyskim (2 296 mieszkańców), rybnickim (2 155 mieszkańców) oraz bytomskim (2 007 mieszkańców), natomiast na poziomie powiatów w: m. Jastrzębie-Zdrój (3 070 mieszkańców), pszczyńskim (2 577 mieszkańców) oraz m. Żory (2 389 mieszkańców). Z kolei gminami charakteryzującymi się najwyższą liczbą mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego okazały się: Radzionków (4 297 mieszkańców), Miedźno (3 820 mieszkańców) oraz Olsztyn (3 607 mieszkańców)¹¹⁶.

¹¹³ Śląski Urząd Wojewódzki, Wydział Polityki Społecznej, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2000-2003, Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2004-2012, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

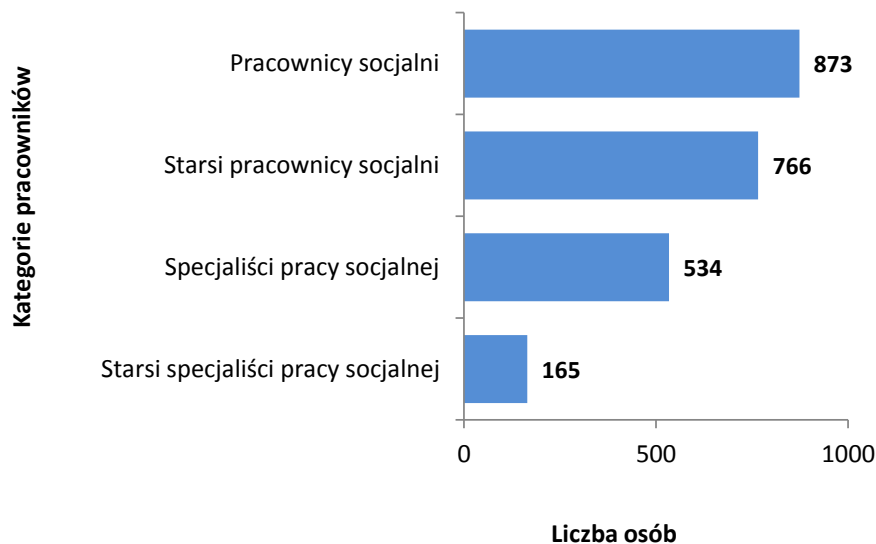
¹¹⁴ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2001-2011, <http://www.mpips.gov.pl>, Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

¹¹⁵ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r., Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

¹¹⁶ Ibidem.

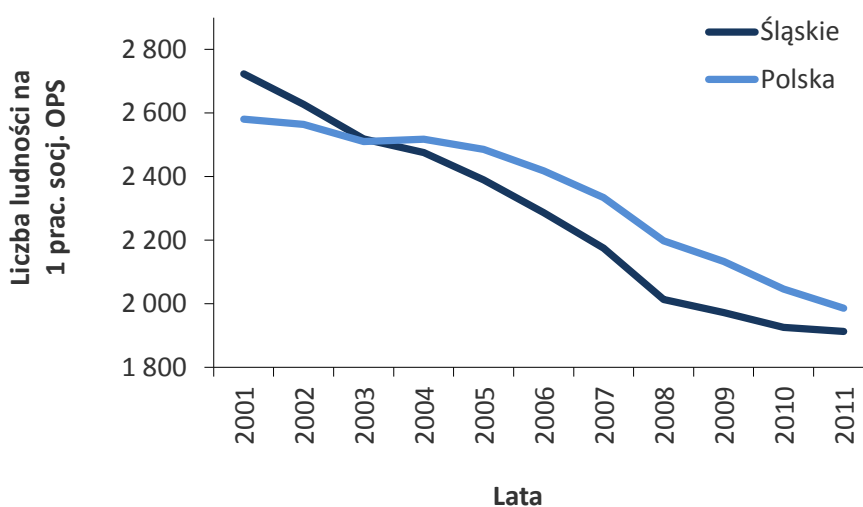
Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 38. Pracownicy socjalni OPS wg stanowisk w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N= 2 348).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

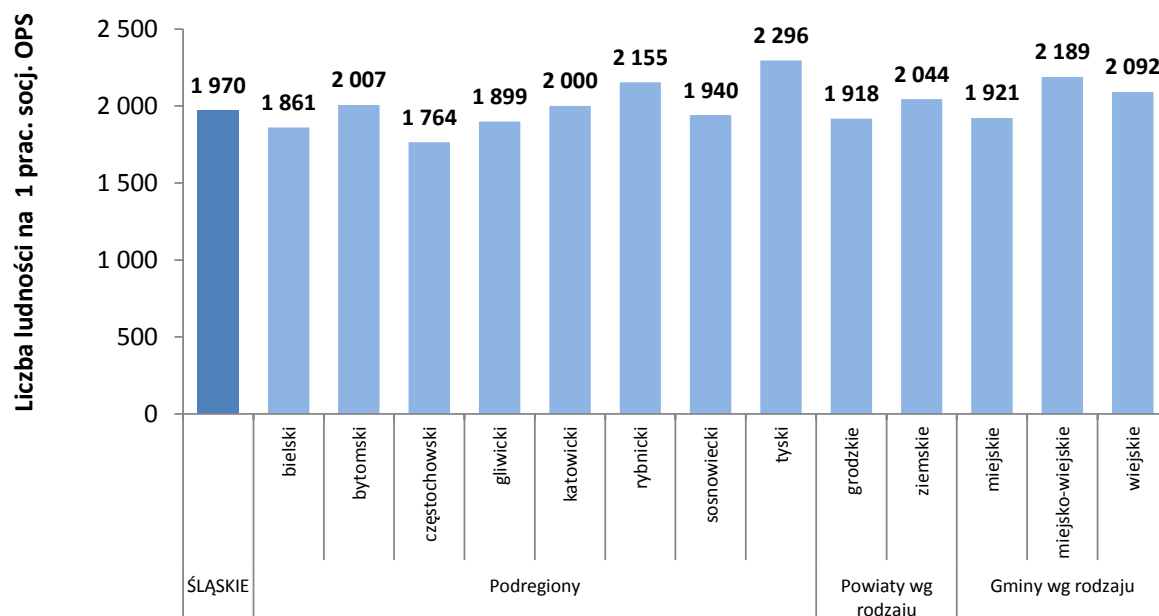
Wykres 39. Liczba ludności przypadająca na 1 pracownika socjalnego OPS w latach 2001-2011 (stan na koniec danego roku).

Źródło: 1) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2001-2011 r.; 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

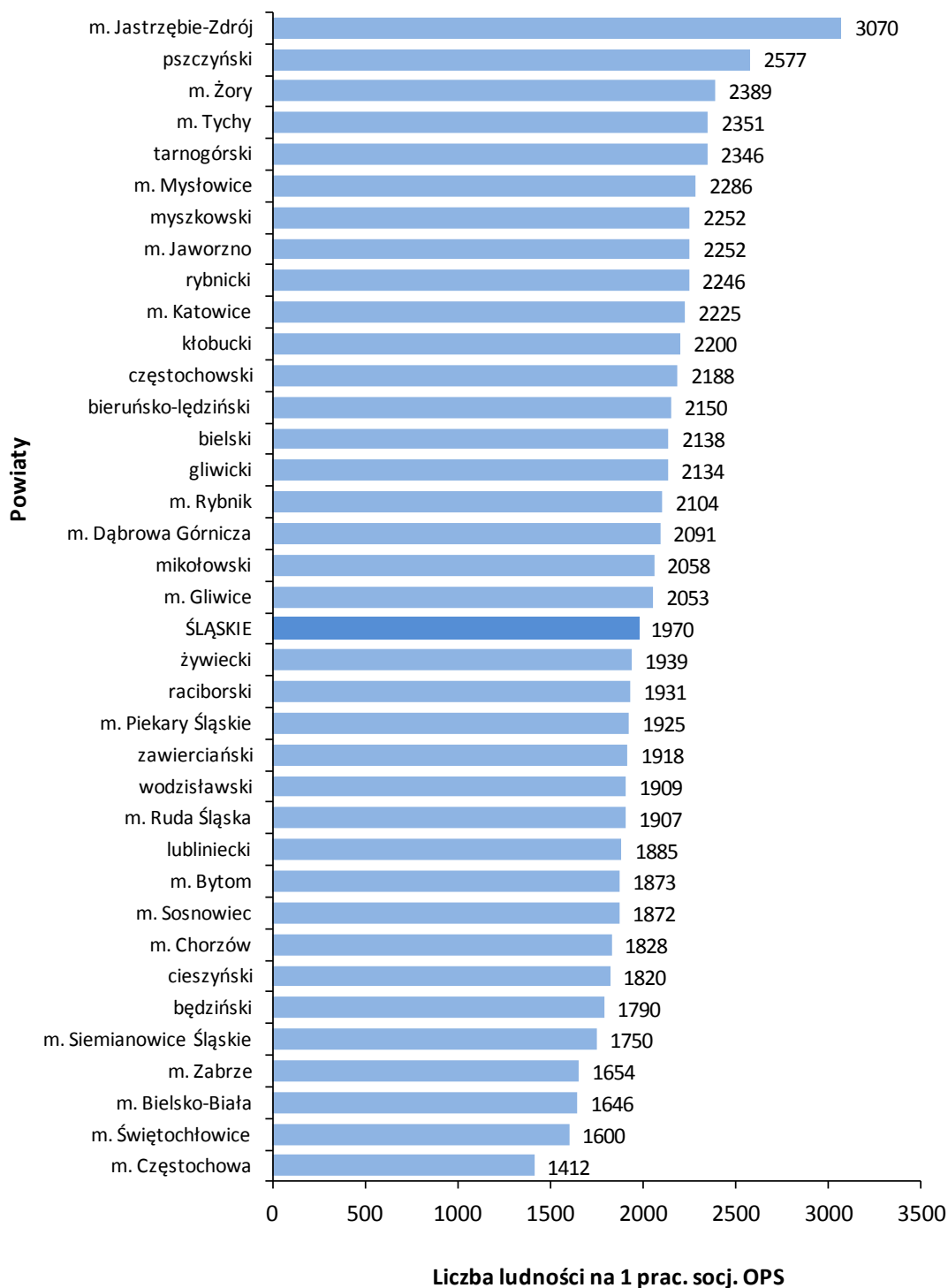
Wykres 40. Liczba ludności przypadająca na 1 pracownika socjalnego OPS w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

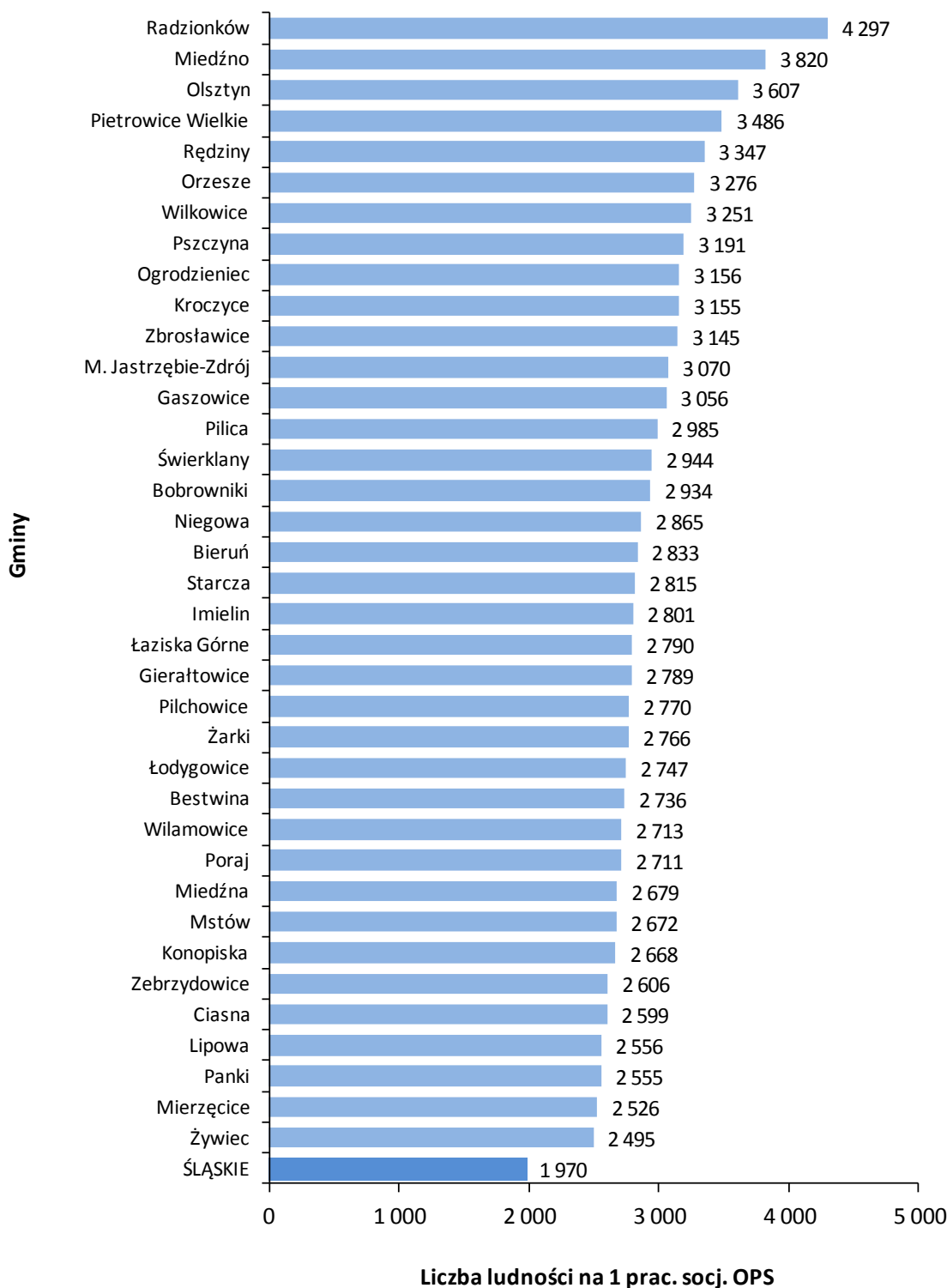
Wykres 41. Liczba ludności przypadająca na 1 pracownika socjalnego OPS wg powiatów województwa śląskiego (stan na koniec 2012 r.).

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 42. Gminy o największej liczbie ludności przypadającej na 1 pracownika socjalnego OPS w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

8.2.3. Zaspokojenie potrzeb w zakresie zasobów kadrowych

Do określenia prognozowanych potrzeb w obszarze zasobów kadrowych wykorzystano dane zebrane za pośrednictwem 181 formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej”. Niestety formularz ten obejmuje swym zakresem tematycznym jedynie podstawowe jednostki organizacyjne pomocy społecznej, czyli ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie. W ramach każdej z wymienionych instytucji uwzględniono wolontariuszy i trzy kategorie pracowników: kadrę kierowniczą, pracowników socjalnych oraz pozostałych pracowników. Ponadto wśród pracowników wyodrębniono kategorię „pracownicy subsydiowani”.

Z informacji przekazanych przez ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie wynika, że generalnie zasoby kadrowe, będące w posiadaniu podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej zaspokoją w 2013 roku prognozowane potrzeby.

W ośrodkach pomocy społecznej deficyty będą dotyczyły głównie pracowników socjalnych (1%). OPS-y wskazują także na potrzebę zwiększenia liczby pracowników subsydiowanych (poniżej 1%). Duże braki będą dotyczyły natomiast wolontariuszy. Ośrodki pomocy społecznej chciałyby zwiększenia ich liczby o 15%.

Również w powiatowych centrach pomocy rodzinie duże niedobory kadrowe przewiduje się w przypadku pracowników socjalnych (4%), ale także kadry kierowniczej (5%). Potrzebnych będzie także więcej pracowników subsydiowanych (4%) oraz znacznie więcej wolontariuszy (38%).

8.2.4. Poziom wykształcenia pracowników OPS i PCPR

Niniejszy podrozdział prezentuje dane w zakresie zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej oraz powiatowych centrach pomocy rodzinie, zebrane za pomocą formularzy „OZPS 2012”. Stan zatrudnienia podano w nim na dzień 31 grudnia, przy czym, zgodnie z metodologią wyżej wymienionego narzędzia, wliczono do niego także pracowników zatrudnionych na podstawie umów cywilno-prawnych. Poniżej przedstawiono definicje pojęć zawartych w części formularza dotyczącej kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, powołując się na stosowne objaśnienia wystosowane przez jego twórców¹¹⁷.

Kadra kierownicza – osoby zatrudnione na stanowisku: kierownik/dyrektor ośrodka pomocy społecznej, powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz jego zastępcy. Nie wykazywano w tej pozycji osób zatrudnionych na stanowiskach kierowników wydziałów, sekcji, zespołów, itp.

Pracownicy socjalni – pracownicy, których uprawnienia określa art. 116 i 156 ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Pracownik socjalny powinien posiadać dyplom ukończenia kolegium pracowników służb społecznych albo ukończone studia wyższe na kierunku praca socjalna lub do 31 grudnia 2013 r. zakończone studia wyższe o specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego na jednym z kierunków: pedagogika, pedagogika specjalna, politologia, polityka społeczna, psychologia, socjologia, nauki o rodzinie.

Pozostali pracownicy – pracownicy wykonujący inne prace związane z realizacją zadań jednostki.

Wolontariusze – wszystkie osoby (fizyczne), które dobrowolnie i bez wynagrodzenia wykonują świadczenia na rzecz uprawnionych organizacji i instytucji, na zasadach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Wolontariusz musi posiadać kwalifikacje i spełniać wymagania odpowiednie do rodzaju i zakresu wykonywanych świadczeń, tylko wtedy, gdy obowiązek ten wynika z przepisów prawnych (art. 43 ustawy).

¹¹⁷ Zob. Instytut Rozwoju Służb Społecznych, *Ocena zasobów pomocy społecznej. Korekta narzędzia. Formularz oceny dla gminy, powiatu, miasta na prawach powiatu*, cz. 3 – Objaśnienia (wersja z dnia 7 marca 2013 r.), s. 16-17.

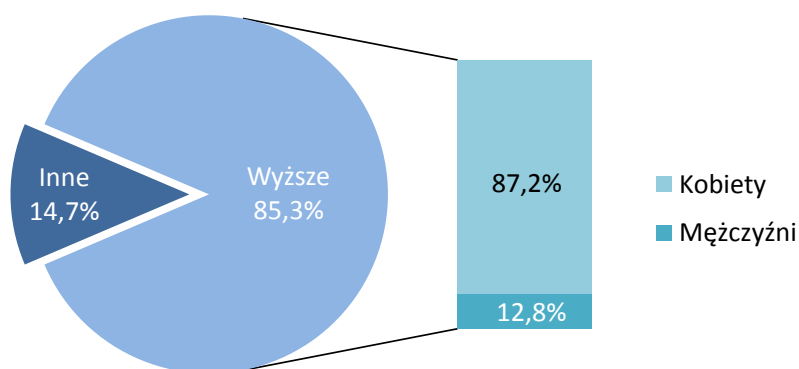
Zatrudnienie subsydiowane (staże, roboty publiczne, prace interwencyjne i inne) – osoby zaangażowane w ramach umów realizowanych na podstawie skierowań/porozumień z urzędami pracy.

KADRA KIEROWNICZA

Analizując zasoby kadrowe OPS i PCPR, które wypełniły formularz „Ocena zasobów pomocy społecznej”, ważne jest nie tylko oszacowanie i zbadanie zachodzących w czasie zmian liczebności zasobów ludzkich, czyli tzw. analiza dynamiki zatrudnienia, lecz również rozeznanie struktury wykształcenia. Na podstawie 181 sprawozdań OZPS nadesłanych w bieżącym roku stwierdzono, iż 91,6% stanowisk dyrektorów/kierowników badanych jednostek i/lub ich zastępców było zajmowanych przez kobiety.

Dyrektorzy i kierownicy OPS/PCPR (z uwzględnieniem ich zastępców) w przeważającej części (85,3%) legitymowali się wykształceniem wyższym, przy czym udział kobiet w tej grupie wynosił 87,2%. W odniesieniu do potrzeb jednostek, pożądanym jest, by w 2013 r. odsetek kadry kierowniczej posiadającej wyższe wykształcenie nieco się zwiększył (o 1,5%).

Wykres 43. Kadra kierownicza JOPS (dyrektor/kierownik OPS/PCPR i jego zastępcy) – wykształcenie wyższe z podziałem na płeć.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych zawartych w formularzach „OZPS 2012”.

W ośrodkach pomocy społecznej 84,4% kadry kierowniczej posiadało wykształcenie wyższe, z czego 87,5% stanowiły kobiety. Ośrodki wskazywały na potrzebę niewielkiego wzrostu w 2013 r. odsetka dyrektorów/kierowników i ich zastępców, posiadających wyższe wykształcenie (do 84,9%).

W powiatowych centrach pomocy rodzinie wykształcenie wyższe posiadało 95% dyrektorów/kierowników i ich zastępców, z tego 84,2% stanowiły kobiety. Powiatowe centra wskazywały na potrzebę utrzymania w 2013 r. udziału osób z wykształceniem wyższym w zasobach kadry kierowniczej na podobnym poziomie (w jednostkowym przypadku zachodzi konieczność wzrostu liczby takich osób o 1 w stosunku do roku 2012).

Zgodnie ze sprawozdaniem OZPS za 2012 rok, w OPS/PCPR 93,3% kadry kierowniczej posiadało specjalizację z organizacji pomocy społecznej, z czego większość (87,8%) stanowiły kobiety. Jak wskazują badane jednostki, w 2013 r. zachodzi potrzeba zwiększenia udziału osób ze specjalizacją z organizacji pomocy społecznej wśród kadry kierowniczej do 94,6%.

Spośród kadry kierowniczej ośrodków pomocy społecznej specjalizację tego rodzaju ukończyło już 94% osób (z czego 88,3% stanowiły kobiety). Zgodnie ze wskazaniem ośrodków, istnieje niewielka potrzeba wzrostu tego odsetka w 2013 r. (do 95%).

Z kolei w powiatowych centrach pomocy rodzinie specjalizację uzyskało już 85% osób (z czego 82,4% kobiet). Nawiązując do danych przekazanych przez PCPR, zachodzi potrzeba zwiększenia tego odsetka w 2013 r. do 90,5%.

PRACOWNICY SOCJALNI

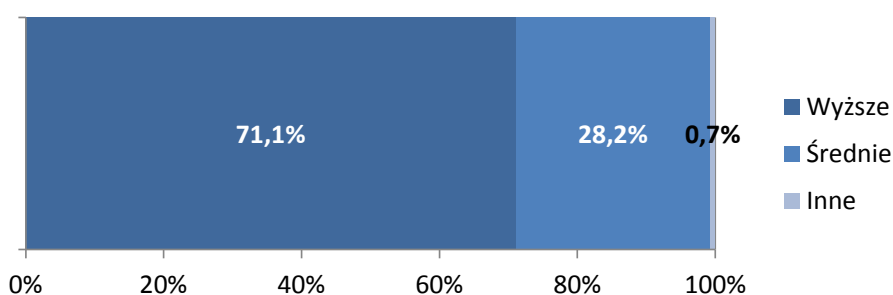
Sprawozdanie OZPS za 2012 rok odnosi się dość szczegółowo do wykształcenia pracowników socjalnych – oprócz poziomu wykształcenia (wyższe, średnie) uwzględnia także posiadanie specjalizacji z organizacji pomocy społecznej oraz specjalizacji zawodowej z zakresu pracy socjalnej.

Ustawa o pomocy społecznej ustala dwa stopnie specjalizacji zawodowej z zakresu pracy socjalnej:

- I stopień specjalizacji, mający na celu uzupełnienie wiedzy i doskonalenie umiejętności zawodowych pracowników socjalnych;
- II stopień specjalizacji, mający na celu pogłębienie wiedzy i doskonalenie umiejętności pracy z wybranymi grupami osób korzystających z pomocy społecznej.

Według informacji udostępnionych przez OPS i PCPR, 71,1% ogółu pracowników socjalnych odznaczało się wyższym wykształceniem, natomiast 28,2% średnim. Jednostki zgłosiły potrzebę, by w roku 2013 udział pracowników socjalnych posiadających wykształcenie wyższe wzrósł do 71,9%, przy spadku udziału osób o wykształceniu średnim do 27,5%. Z uwagi na feminizację tego zawodu nie dziwi fakt, iż w obu kategoriach wykształcenia zdecydowaną większość stanowiły kobiety – wśród pracowników socjalnych z wykształceniem wyższym ich odsetek wynosił 91,2%, a średnim 98,6%¹¹⁸.

Wykres 44. Poziom wykształcenia pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej oraz powiatowych centrach pomocy rodzinie w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych zawartych w formularzach „OZPS 2012”.

Zgodnie z danymi ujętymi w sprawozdaniu OZPS za rok 2012, w obu typach jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (OPS i PCPR) 17,4% ogółu pracowników socjalnych posiadało specjalizację I stopnia z zakresu pracy socjalnej, natomiast 5,8% specjalizację II stopnia. Aby zaspokoić deklarowane potrzeby, udział ten powinien zwiększyć się w roku 2013 odpowiednio do 18,6% oraz 7,4%.

W ośrodkach pomocy społecznej specjalizację I stopnia uzyskało już 17% pracowników socjalnych (potrzeba zwiększenia do 18%), a II stopnia 5,9% (potrzeba zwiększenia do 7,3%). Z kolei w powiatowych centrach pomocy rodzinie pierwszy stopień specjalizacji posiadało 3 na

¹¹⁸ Na wykresie umieszczono kategorię „inne”, której nie uwzględniono w formularzu OZPS za rok 2012. Jej wartość obliczono poprzez odjęcie od kadry pracowników socjalnych ogółem liczby pracowników socjalnych z wykształceniem wyższym i średnim.

10 pracowników socjalnych (potrzeba zwiększenia do 33,3%), zaś drugi 2,9% (potrzeba zwiększenia do 8,3%).

Sprawozdanie OZPS za 2012 rok zawiera również informacje na temat posiadania przez pracowników socjalnych specjalizacji z organizacji pomocy społecznej. Zgodnie z nim, w 2012 r. tego rodzaju specjalizację miało 7,1% pracowników socjalnych. Potrzeba zwiększenia tego odsetka w roku 2013 jest niewielka (do 7,6%).

POZOSTALI PRACOWNICY

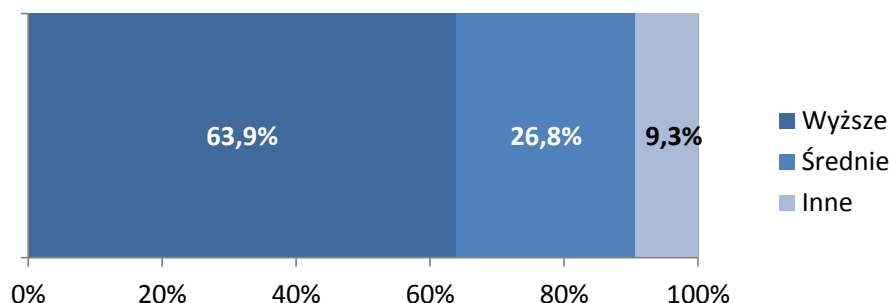
Trzecią kategorię pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, wyszczególnioną w sprawozdaniu OZPS za 2012 rok, stanowili pozostali pracownicy. Dominowały wśród nich osoby o wykształceniu wyższym (63,9%), co czwarta posiadała wykształcenie średnie (26,8%), a 9,3% inny rodzaj wykształcenia¹¹⁹. Odwołując się do potrzeb jednostek, w latach 2012-2013 wśród pozostałych pracowników powinien nastąpić niewielki wzrost liczby osób o wykształceniu wyższym (do 65,2%), przy zmniejszeniu się udziału osób o wykształceniu średnim (do 25,7%).

W ośrodkach pomocy społecznej 62,7% osób z kategorii pozostałych pracowników legitymowało się wykształceniem wyższym, 27,6% średnim, z kolei w powiatowych centrach pomocy rodzinie osoby z wyższym wykształceniem przeważały jeszcze bardziej zdecydowanie, stanowiąc 85,1% (osoby z wykształceniem średnim – 12,2%, innym – 2,7%).

¹¹⁹ Po zsumowaniu wartości w komórkach „pozostali pracownicy”: wykształcenie wyższe, średnie, inne, uzyskana wartość różniła się od wartości wykazanej przez jednostki w komórce „pozostali pracownicy” ogółem. W związku z powyższym, podczas obliczania stanu zatrudnienia, zarówno w kategorii „pozostałych pracowników”, jak i zatrudnienia ogółem w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, za sumę „pozostałych pracowników” przyjęto wartość uzyskaną po dodaniu do siebie liczby „pozostałych pracowników” z wykształceniem wyższym, średnim oraz innym.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 45. Poziom wykształcenia „pozostałych pracowników” zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej oraz powiatowych centrach pomocy rodzinie w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych zawartych w formularzach „OZPS 2012”.

8.3. Kształcenie i doradztwo dla kadr pomocy i integracji społecznej

W społeczeństwie informacyjnym niezwykle ważnego znaczenia nabiera ciągłe podnoszenie kwalifikacji. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, realizując swoje ustawowe kompetencje¹²⁰ i korzystając z możliwości współfinansowania z Europejskiego Funduszu Społecznego, od grudnia 2007 r. wdraża projekt systemowy w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, Priorytetu VII, Poddziałania 7.1.3, pn.: „Kształcenie i doradztwo dla kadr pomocy i integracji społecznej województwa śląskiego”¹²¹.

W okresie od października 2010 do września 2012 r. zrealizowano III etap projektu. Jego celem był wzrost jakości kompetencji zawodowych (wiedzy i umiejętności) pracowników realizujących zadania pomocy i integracji społecznej w województwie śląskim.

Od początku trwania projektu do września 2012 r. uczestniczyło w nim łącznie 6 787 pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej. Podczas realizacji III etapu do projektu przybyło 2 455 nowych osób, a 2 553 osoby kontynuowały wsparcie rozpoczęte we wcześniejszych etapach.

¹²⁰ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 21 ust. 2.

¹²¹ Niniejszy podrozdział opracowano na podstawie publikacji „Raport z ewaluacji III etapu realizacji projektu systemowego pt.: Kształcenie i doradztwo dla kadr pomocy i integracji społecznej województwa śląskiego” opracowanej w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej Województwa Śląskiego w 2012 roku.

Największą grupę beneficjentów ostatecznych, bo aż 1 688 osób (2 275 osób od 2007 roku), stanowili pracownicy socjalni - ponad 69% wszystkich odbiorców w omawianym etapie realizacji projektu. Kolejne liczne grupy zawodowe, które otrzymały wsparcie w ramach projektu to: kierownicy w instytucjach pomocy i integracji społecznej – 606 osób (25%) oraz księgowi – 386 osób (16%). Do pozostałych kategorii zawodowych uczestników projektu należeli: wychowawcy (9,2%), terapeuci (7,1%), opiekunowie (5,7%), pedagodzy (4,9%), psychologowie (4,2%), informatycy (1,8%), specjaliści pracy z rodziną (1,1%), konsultanci (1,1%), aspiranci pracy socjalnej (0,8%), doradcy ds. osób niepełnosprawnych (0,4%) oraz przedstawiciele innych stanowisk, nieklasyfikujących się do żadnej z powyższych kategorii (22,6%).

Najliczniejszą grupę odbiorców projektu stanowili pracownicy gminnych ośrodków pomocy społecznej oraz miejskich ośrodków pomocy rodzinie – łącznie 3 077 osób, które stanowiły 61% wszystkich uczestników.

Podstawowymi, choć nie jedynymi formami uczestnictwa w projekcie, były szkolenia i doradztwo. Ogólna liczba godzin szkoleniowych przeprowadzonych w trakcie dwuletniego okresu realizacji projektu wyniosła 16 567. W okresie od 1 października 2010 r. do 30 września 2012 r. realizowano 106 ścieżek szkoleniowych. Każda ze ścieżek stanowiła odrębny moduł tematyczny, składający się z odpowiednio dobranych szkoleń, warsztatów oraz treningów umiejętności. Zróżnicowanie form szkoleniowych zależało w głównej mierze od potrzeb i specyfiki pracy poszczególnych grup beneficjentów. Łącznie, od początku projektu, ze szkoleń skorzystało 6 057 beneficjentów ostatecznych, w tym 4 261 osób w ramach ostatniego etapu projektu.

Od października 2010 r. do września 2012 r. ROPS kierował ofertę usług doradczych do pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej w ramach 23 obszarów tematycznych. Łącznie udzielono 2 394 godzin doradztwa, z których skorzystało 2 784 uczestników projektu. Największy odsetek ogółu przeprowadzonych usług doradczych stanowiło doradztwo grupowe – 84,02% (2011,5 h), w dalszej kolejności doradztwo: indywidualne 13,24% (317,0 h), internetowe 1,65% (39,5 h) i telefoniczne 1,09% (26 h).

W ramach realizacji projektu systemowego organizowano także konferencje i seminaria. Wzięto w nich udział łącznie 231 uczestników. Ponadto w okresie od października 2010 do końca września 2012 r. zorganizowano 25 wizyt studyjnych (3 w 2010 roku, 11 w 2011 roku oraz 11 w 2012 roku), w których wzięto udział 229 osób.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Uczestnicy projektu w dalszym ciągu zgłaszają zapotrzebowanie na szkolenia i usługi doradcze. Jednak z uwagi na zmiany w dokumentach programowych POKL, w szczególności dotyczące nowych typów operacji projektu systemowego oraz priorytetów dla nowego okresu programowania EFS, planuje się w kolejnych fazach wdrażania projektu większy nacisk położyć na szkolne formy podnoszenia kwalifikacji zawodowych, tj. studia i kursy zawodowe (specjalizacje). Niezbędne będzie także kontynuowanie w szerszym zakresie działań podjętych w obszarze ekonomii społecznej oraz działań promujących dialog, współpracę i partnerstwo na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

9. NAKŁADY FINANSOWE NA ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ

Osoby i rodziny, które nie są w stanie same pokonać trudnych sytuacji życiowych, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, mogą ubiegać się o przyznanie świadczeń pomocy społecznej. Dzielą się one na pieniężne i niepieniężne¹²².

Do świadczeń pieniężnych należą:

- a) zasiłek stały,
- b) zasiłek okresowy,
- c) zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- d) zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie,
- e) pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- f) świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
- g) wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd.

Do świadczeń niepieniężnych zaliczają się:

- a) praca socjalna,
- b) bilet kredytowany,
- c) składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- d) składki na ubezpieczenia społeczne,
- e) pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie,
- f) sprawienie pogrzebu,
- g) poradnictwo specjalistyczne,
- h) interwencja kryzysowa,
- i) schronienie,
- j) posiłek,
- k) niezbędne ubranie,
- l) usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy,
- m) specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia,
- n) mieszkanie chronione,

¹²² Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 36.

- o) pobyt i usługi w domu pomocy społecznej,
- p) pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie - w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

Podstawowym warunkiem przyznania pomocy jest zaistnienie jednego z problemów określonych w ustawie oraz - w przypadku świadczeń pieniężnych - dochód, którego wysokość nie przekracza określonych progów¹²³ (tzw. kryteriów dochodowych)¹²⁴.

9.1. Świadczenia udzielone w ramach zadań gmin

W ramach realizacji zadań gminy (własnych oraz zleconych) stosuje się cały wachlarz świadczeń dostosowanych do potrzeb poszczególnych kategorii klientów. Poniżej scharakteryzowano wybrane świadczenia.

Oplacanie składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe – forma pomocy dla osób, które rezygnują z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem. Tego rodzaju pomocą objęte są również osoby, które w związku z koniecznością sprawowania opieki pozostają na urlopie bezpłatnym¹²⁵.

Zasiłek stały – świadczenie, które przysługuje:

- 1) *pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej*, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- 2) *pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie*, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie¹²⁶.

¹²³ Dla osoby samotnie gospodarującej kryterium dochodowe wynosi 542 zł, dla osoby w rodzinie 456 zł.

¹²⁴ Główny Urząd Statystyczny, *Pomoc społeczna – infrastruktura, beneficjenci, świadczenia w 2010 roku*, Warszawa 2012, s. 19.

¹²⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 17 ust. 1 pkt 9.

¹²⁶ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 37 ust. 1 pkt 1, 2.

Zasiłek okresowy - świadczenie przysługujące w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. Zasiłki okresowe przyznaje się: 1) osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej; 2) rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny¹²⁷.

Zasiłek celowy - świadczenie przyznawane w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opatu, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Zasiłek celowy może być również przyznany osobom bezdomnym i innym osobom niemającym dochodu oraz możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia z przeznaczeniem na pokrycie części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne. Do otrzymania zasiłku celowego uprawnione są również osoby lub rodziny, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego, bądź też klęski żywiołowej lub ekologicznej. W tego rodzaju przypadkach świadczenie to może być przyznane niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi¹²⁸.

Specjalny zasiłek celowy – bezzwrotne świadczenie przyznawane w szczególności uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających określone w ustawie kryterium¹²⁹.

Pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie – przyznawana przez gminę pomoc w formie pieniężnej lub rzeczowej. Może być udzielona w postaci jednorazowego zasiłku celowego, nieoprocentowanej pożyczki lub poprzez udostępnienie maszyn i narzędzi pracy (stwarzających możliwość zorganizowania własnego warsztatu pracy) oraz urządzeń ułatwiających pracę osobom niepełnosprawnym¹³⁰.

Praca socjalna – świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Pracę socjalną prowadzi się z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej oraz ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla

¹²⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 38 ust. 1 pkt 1, 2.

¹²⁸ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 39-40.

¹²⁹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 41 ust. 1.

¹³⁰ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 43 ust. 1-5.

zaspokajania potrzeb członków społeczności. W pracy socjalnej wykorzystuje się właściwe tej działalności metody i techniki, stosowane z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia, w tym kontrakt socjalny. Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód¹³¹.

Poradnictwo specjalistyczne - w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne - jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne realizowane jest przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii, natomiast poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną¹³².

Interwencja kryzysowa - stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. Interwencją kryzysową obejmuje się osoby i rodziny bez względu na posiadany dochód. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb - poradnictwa socjalnego lub prawnego oraz - w uzasadnionych sytuacjach - schronienia do 3 miesięcy¹³³.

Schronienie - udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego miejsca noclegowego w noclegowniach, schroniskach, domach dla bezdomnych i innych miejscach do tego przeznaczonych¹³⁴.

Ubranie - przyznanie niezbędnego ubrania następuje przez dostarczenie osobie potrzebującej: bielizny, odzieży i obuwia odpowiednich do jej indywidualnych właściwości oraz pory roku¹³⁵.

Posiłek - pomoc doraźna albo okresowa w postaci jednego gorącego posiłku dziennie. Przysługuje osobie, która własnym staraniem nie może go sobie zapewnić. Wsparcie to,

¹³¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 45 ust. 1-4.

¹³² Ibidem.

¹³³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 47 ust. 1-3.

¹³⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 48 ust. 2.

¹³⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 48 ust. 3.

przyznane dzieciom i młodzieży w okresie nauki w szkole, może być realizowane w formie zakupu posiłków¹³⁶.

Usługi opiekuńcze – pomoc przysługująca osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem¹³⁷.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze - pomoc przysługująca osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a rodzina nie może jej zapewnić. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym¹³⁸.

W 2012 r. w województwie śląskim na świadczenia pomocy społecznej realizowane w ramach zadań gmin wydatkowano kwotę 400 752 176 zł¹³⁹. Zdecydowaną większość środków przeznaczono na sfinansowanie świadczeń przyznanych w ramach zadań własnych – 395 365 672 zł (98,7%)¹⁴⁰. W latach 2011-2012 wartość wydatków wzrosła o 36 001 816 zł (9,9%)¹⁴¹.

¹³⁶ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 48 ust. 4-5.

¹³⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 50 ust. 1-3.

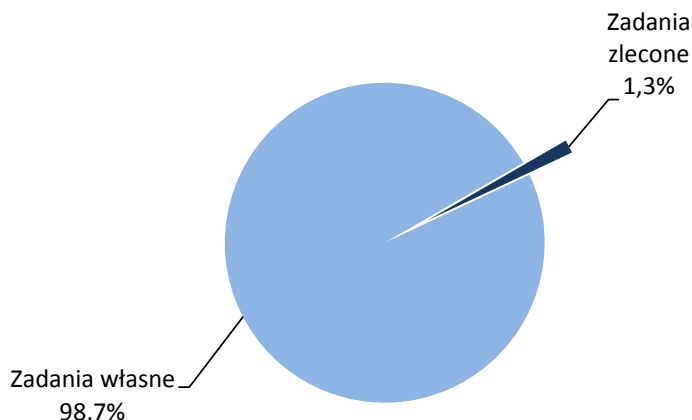
¹³⁸ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 50 ust. 1, 2, 4.

¹³⁹ Łącznie z pomocą dla cudzoziemców, wynagrodzeniem należnym opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznanej przez sąd oraz odpłatnością gminy za pobyt w domu pomocy społecznej.

¹⁴⁰ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012 r.

¹⁴¹ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPIPS-03 za lata 2011-2012.

Wykres 46. Struktura wydatków na świadczenia pomocy społecznej realizowane w ramach zadań gmin* w województwie śląskim w 2012 r. (N=400 752 176 zł).

* łącznie z pomocą dla cudzoziemców, wynagrodzeniem należnym opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznanej przez sąd oraz odpłatnością gminy za pobyt w domu pomocy społecznej.

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

9.1.1. Świadczenia udzielone w ramach zadań zleconych gminom

W ramach realizacji zadań zleconych gminie z zakresu pomocy społecznej w 2012 r. wypłacane były zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną. Udzielano również specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz wypłacano przyznane przez sąd wynagrodzenia należne opiekunom z tytułu sprawowania opieki. Ponadto świadczenia, w tym zasiłki celowe w formie pieniężnej i w naturze (schronienie, posiłek, niezbędne ubranie), otrzymywali cudzoziemcy będący ofiarami handlu ludźmi oraz ci, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

W 2012 r. w województwie śląskim w ramach realizacji zadań zleconych gminie świadczenia wypłacono w 88 gminach. Na ten cel wydatkowano ogółem 5 386 504 zł¹⁴². W latach 2011-2012 wartość tego rodzaju wydatków zwiększyła się o 153 826 zł (2,9%)¹⁴³.

¹⁴² Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

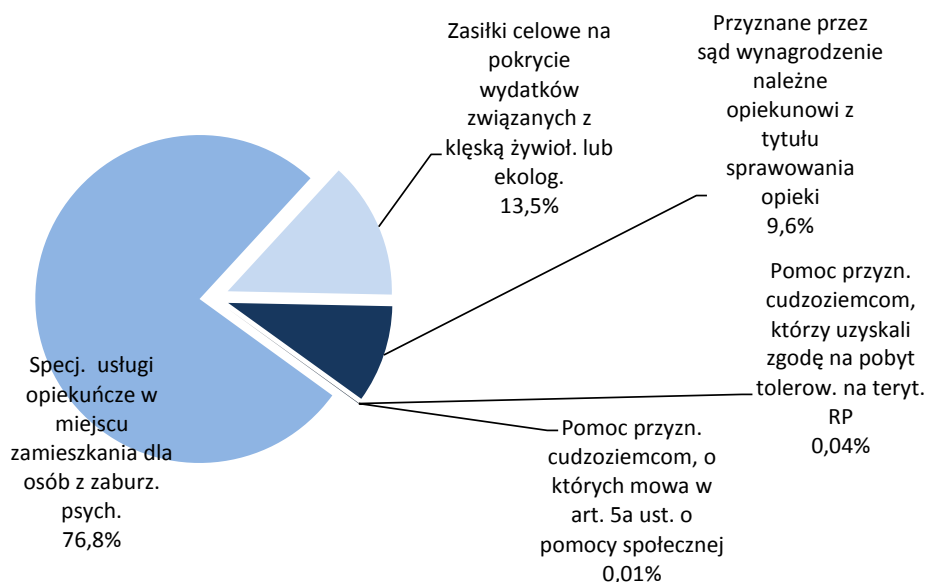
¹⁴³ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011-2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Koszt wypłaty świadczeń z pomocy społecznej w ramach realizacji zadań zleconych gminie w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2012 r. wyniósł 1,16 zł (rok wcześniej kwota ta w województwie śląskim wyniosła 1,13 zł, natomiast w całym kraju 1,82 zł)¹⁴⁴. W powiatach grodzkich wskaźnik ten kształtował się na poziomie 1,19 zł, natomiast w ziemskich na poziomie 1,13 zł; w gminach wiejskich wyniósł 0,95 zł, miejsko-wiejskich 1,27 zł, a miejskich 1,21 zł. Najwyższe wartości analizowany wskaźnik osiągnął w podregionach: częstochowskim (1,62 zł), katowickim (1,46 zł), tyskim (1,42 zł); powiatach: wodzisławskim (2,73 zł), m. Ruda Śląska (2,37 zł), m. Świętochłowice (2,22 zł) oraz gminach: Goczałkowice-Zdrój (25,41 zł), Lelów (17,20 zł) oraz Wiry (13,69 zł)¹⁴⁵.

Zdecydowana część wydatków w 2012 r. została przeznaczona na pokrycie kosztów specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi (4 138 129 zł), wypłatę zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną (727 225 zł) oraz przyznanych przez sąd wynagrodzeń należnych opiekunom z tytułu sprawowania opieki (518 389 zł). Zdecydowanie mniej (2 761 zł) przeznaczono na pomoc dla cudzoziemców¹⁴⁶.

Wykres 47. Struktura wydatków na świadczenia realizowane w ramach zadań zleconych gminom w województwie śląskim w 2012 r. (N=5 386 504 zł).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

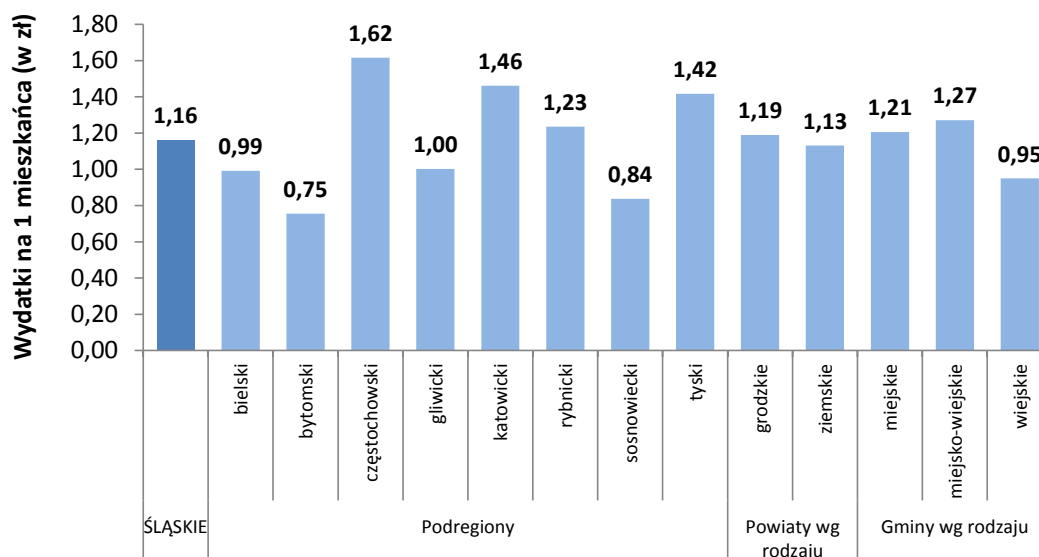
¹⁴⁴ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>, Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks. Dane dostępne w okresie opracowywania materiału – zostaną zaktualizowane po ich opublikowaniu.

¹⁴⁵ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r., Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

¹⁴⁶ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

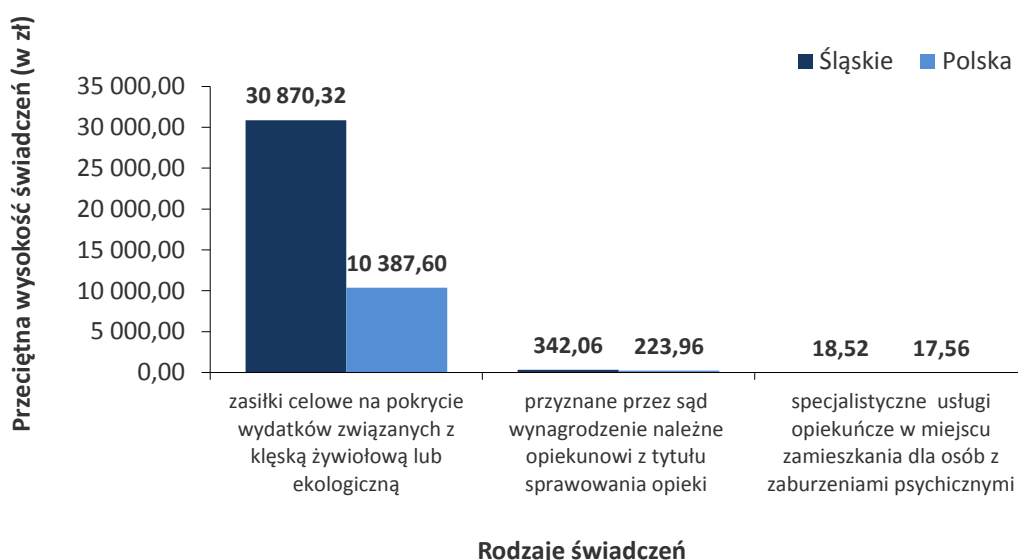
Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 48. Wydatki na świadczenia realizowane w ramach zadań zleconych gminom w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa śląskiego w 2012 r.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Wykres 49. Przeciętne wysokości świadczeń* przyznanych w ramach realizacji zadań zleconych gminom w 2011 roku.

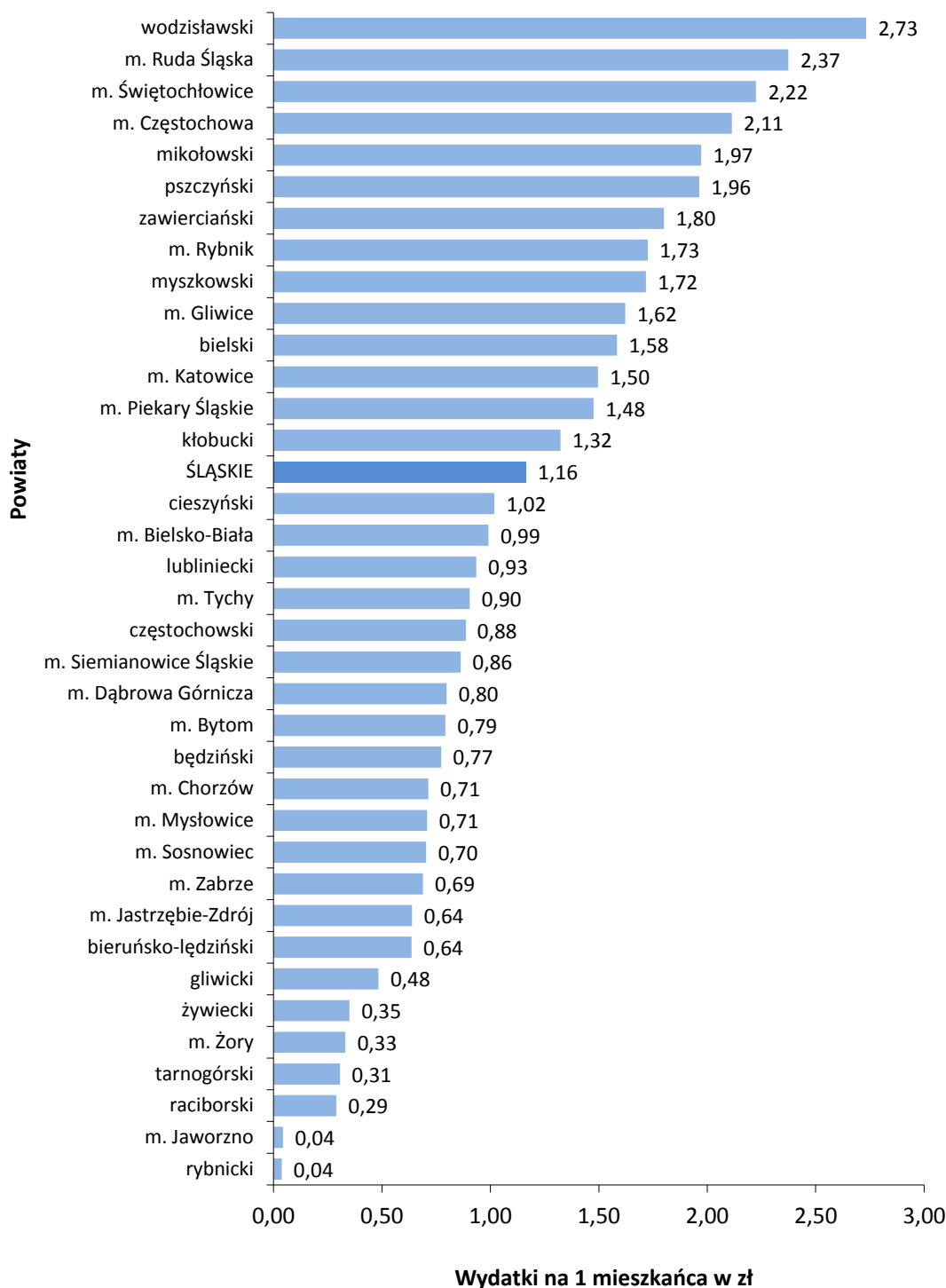

* W zestawieniu ujęto tylko świadczenia, które w analizowanym okresie były wypłacane w województwie śląskim.

Źródło: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2010.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

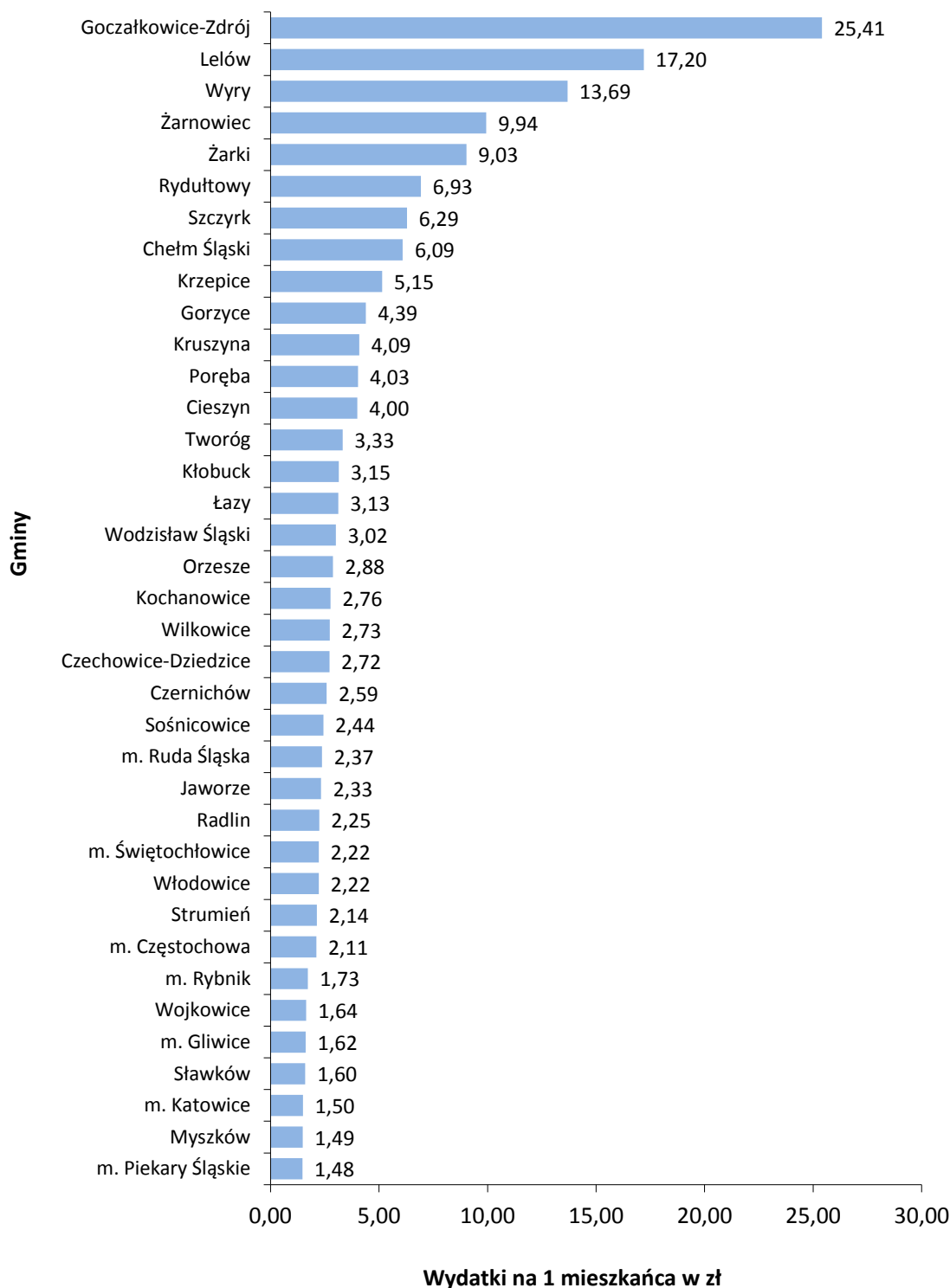
Wykres 50. Wydatki na świadczenia realizowane w ramach zadań zleconych gminom w przeliczeniu na 1 mieszkańca wg powiatów województwa śląskiego w 2012 r.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 51. Gminy o najwyższych wydatkach na świadczenia realizowane w ramach zadań zleconych gminom w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie śląskim w 2012 r.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

9.1.2. Świadczenia udzielone w ramach zadań własnych gmin

W ramach realizacji zadań własnych gmin z zakresu pomocy społecznej w 2012 r. były przyznawane następujące świadczenia:

1. zasiłki stałe;
2. zasiłki okresowe;
3. schronienie;
4. posiłek (w tym dla dzieci i młodzieży w okresie nauki szkolnej);
5. ubranie;
6. usługi opiekuńcze (w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze);
7. zasiłek celowy na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ (w tym dla osób bezdomnych);
8. zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
9. zasiłki celowe w formie biletu kredytowego;
10. sprawianie pogrzebu (w tym osobom bezdomnym);
11. pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie;
12. poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, rodzinne);
13. interwencja kryzysowa;
14. praca socjalna;
15. odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej;
16. „inne zasiłki celowe i w naturze” (w tym zasiłki specjalne celowe).

W 2012 r. w województwie śląskim na wypłatę świadczeń z pomocy społecznej w ramach realizacji wyżej wymienionych zadań własnych gmin wydatkowano ogółem 395 365 672 zł¹⁴⁷. W latach 2011-2012 wartość wydatków na realizację świadczeń z pomocy społecznej realizowanych w ramach zadań własnych gmin zwiększyła się o 35 847 990 zł (10,0 %) ¹⁴⁸. Duży wpływ na to miał wzrost kwoty środków przeznaczonych na finansowanie przez gminy pobytu swoich mieszkańców w domach pomocy społecznej.

W 2012 r. na poziomie regionu na jednego mieszkańca przypadało przeciętnie 85,46 zł wydatkowanych na świadczenia realizowane w ramach zadań własnych gmin (w 2011 roku było to 77,71 zł, podczas gdy w całym kraju 93,39 zł). W powiatach grodzkich wartość ta kształtowała się na poziomie 101,93 zł, natomiast w ziemskich na poziomie 63,70 zł. Przeciętnie

¹⁴⁷ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

¹⁴⁸ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011-2012.

najwięcej wydatkowano w gminach miejskich (96,21 zł), mniej w miejsko-wiejskich (66,30 zł), a najmniej w wiejskich (51,00 zł). Najwyższe wartości analizowany wskaźnik osiągnął w podregionach: katowickim (122,21 zł), gliwickim (103,83 zł), bytomskim (100,58 zł); w powiatach grodzkich, posiadających jednocześnie status gminy: m. Siemianowice Śląskie (187,43 zł), m. Chorzów (152,57 zł), m. Bytom (143,52 zł). Z kolei najniższe wydatki na świadczenia realizowane w ramach zadań własnych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w podregionach: tyskim (57,57 zł), rybnickim (57,88 zł) oraz bielskim (68,46 zł); powiatach: m. Żory (34,19 zł), rybnickim (42,68 zł) oraz pszczyńskim (44,13 zł); gminach: Starcza (16,99 zł), Żarnowiec (18,39 zł) oraz Jejkowice (18,83 zł)¹⁴⁹.

W 2012 r. w ramach realizacji zadań własnych gmin najwięcej środków przeznaczono na: odpłatność gminy za pobyt w DPS (111 655 605 zł), „inne zasiłki celowe i w naturze” ogółem (83 622 483 zł) oraz zasiłki okresowe (70 414 299 zł). Do świadczeń o wysokim poziomie wydatków należały także: zasiłki stałe (60 048 425 zł), posiłek (35 875 276 zł) oraz usługi opiekuńcze (20 947 864 zł). Najmniej środków wydatkowano natomiast na: zasiłki celowe w formie biletu kredytowego (557 zł), pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie (1 000 zł), zapewnienie ubrania (26 765 zł) oraz zasiłki celowe na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ (213 268 zł)¹⁵⁰.

W porównaniu z rokiem 2011, największy bezwzględny wzrost wydatków dotyczył: odpłatności gminy za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej (+16 841 311 zł), zasiłków okresowych (+8 252 264 zł), „innych zasiłków celowych i w naturze (+4 069 127 zł) oraz zasiłków stałych (+4 060 726 zł), natomiast bezwzględny spadek wystąpił w przypadku: pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie (-1 000 zł) oraz zasiłków celowych w formie biletu kredytowego (-307 zł).

W latach 2011-2012 wzrost przeciętnej wysokości świadczeń zanotowano w przypadku: schronienia (wzrost o 17,0%, z 14,76 zł do 17,27 zł), zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ (wzrost o 16,5%, z 67,25 zł do 78,32 zł), usług opiekuńczych (wzrost o 10,8%, z 8,44 zł do 9,35 zł), zasiłków okresowych (wzrost o 9,8%, z 229,17 zł do 251,56 zł), odpłatności gminy za pobyt w DPS (wzrost o 7,1%, z 1 840,23 zł do

¹⁴⁹ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r., Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

¹⁵⁰ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

1 970,80 zł), zasiłków stałych (wzrost o 5,5%, z 330,81 zł do 348,85 zł) oraz posiłków (wzrost o 4,4%, z 4,07 zł do 4,25 zł).

W tym samym okresie spadek przeciętnej wysokości świadczeń dotyczył: zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego (spadek o 33,0%, z 1 703,25 zł do 1 140,73 zł), zasiłków celowych w formie biletu kredytowego (spadek o 17,4%, z 21,07 zł do 17,41 zł), ubrania (spadek o 9,7%, z 126,60 zł do 114,38 zł) oraz sprawienia pogrzebu (spadek o 5,2%, z 1 918,20 zł do 1 817,69 zł)¹⁵¹.

W 2011 roku wśród najpopularniejszych świadczeń najwyższe względne różnice pomiędzy ich wysokością w województwie śląskim i w Polsce – na niekorzyść województwa śląskiego – zanotowano w przypadku: usług opiekuńczych -26,2% (śląskie 8,44 zł, Polska 11,43 zł), sprawienia pogrzebu -13,7% (śląskie 1 918,20 zł, Polska 2 222,85 zł), zasiłków okresowych -12,3% (śląskie 229,17 zł, Polska 261,19 zł), zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego -10,9% (śląskie 1 703,25 zł, Polska 1 912,46 zł) oraz schronienia -10,8% (śląskie 14,76 zł, Polska 16,54 zł). Mniejsze różnice procentowe - poniżej 10% - odnotowano w przypadku: zasiłków stałych -5,3% (śląskie 330,81, Polska 349,45 zł), odpłatności gminy za pobyt mieszkańca w DPS -4,3% (śląskie 1 840,23, Polska 1 922,46 zł) oraz zasiłku celowego na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ -2,2% (śląskie 67,25, Polska 68,77 zł).

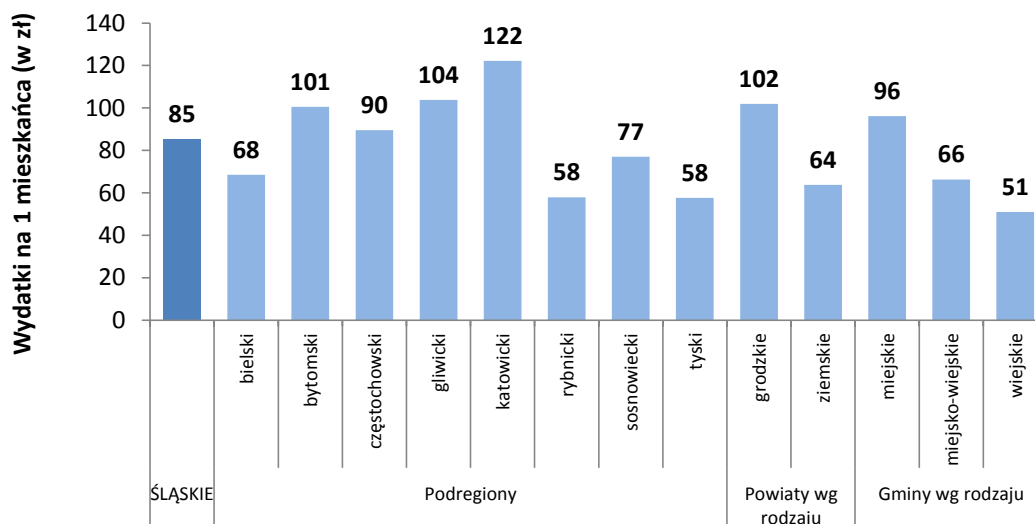
W 2011 roku wyższe od średniej krajowej przeciętne kwoty świadczeń w województwie śląskim zanotowano jedynie dla: zapewnienia ubrania +35,3% (śląskie 126,60 zł, Polska 93,59 zł) oraz zapewnienia posiłku +6,3% (śląskie 4,07 zł, Polska 3,83 zł)¹⁵².

¹⁵¹ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011-2012.

¹⁵² Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>. Dane dostępne w okresie opracowywania materiału – zostaną zaktualizowane po ich opublikowaniu.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

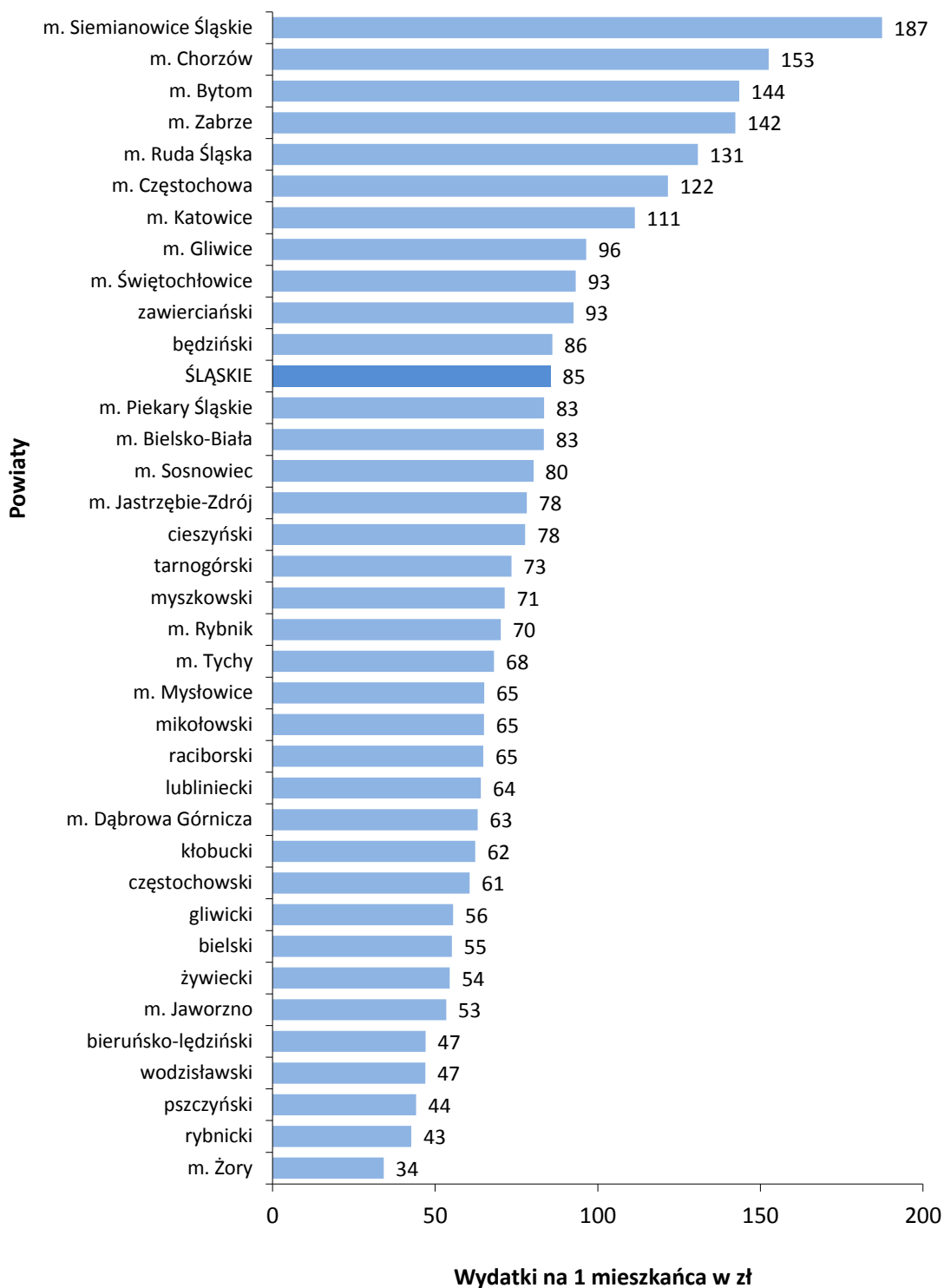
Wykres 52. Wydatki na świadczenia realizowane w ramach zadań własnych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie śląskim w 2012 r.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

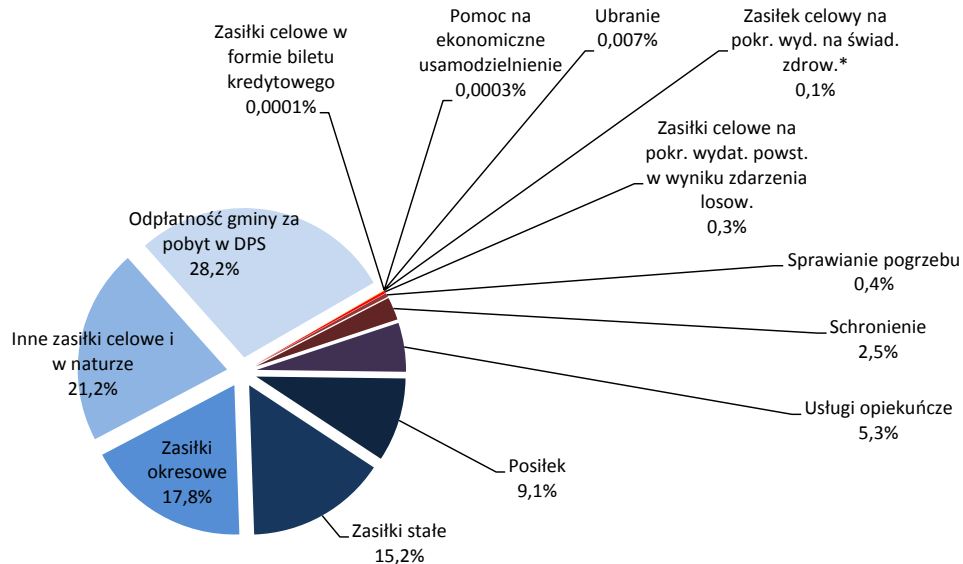
Wykres 53. Wydatki na świadczenia realizowane w ramach zadań własnych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca wg powiatów województwa śląskiego w 2012 r.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, Sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

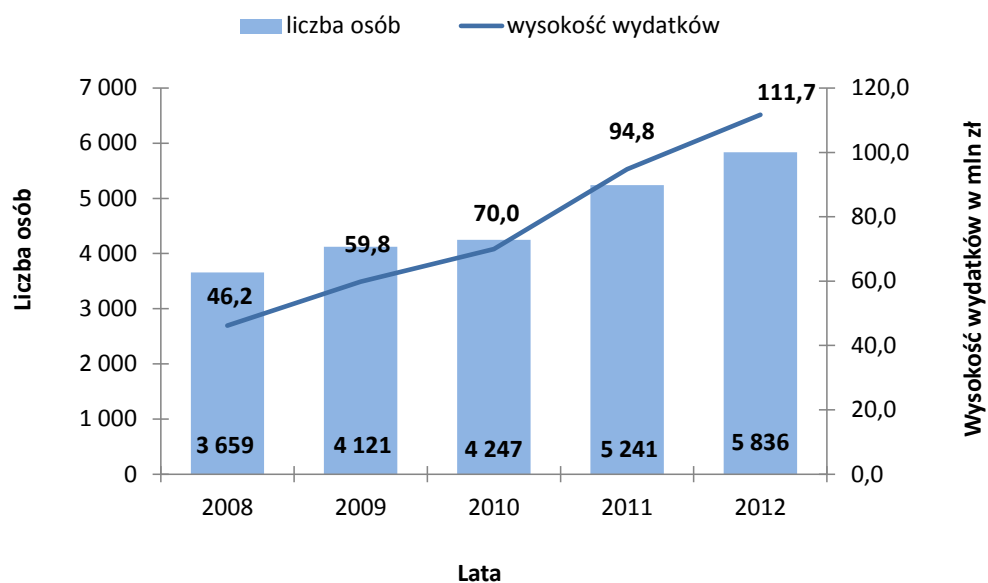
Wykres 54. Struktura wydatków na świadczenia realizowane w ramach zadań własnych gmin w województwie śląskim w 2012 r. (N= 395 365 672 zł).

* Osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczenia na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ.

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012.

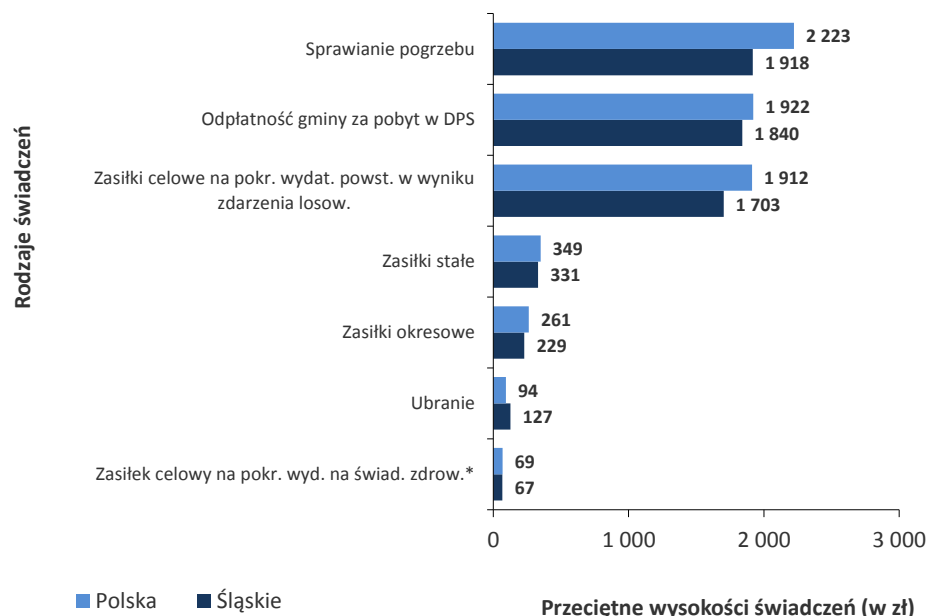
Wykres 55. Wydatki na odpłatność gminy za pobyt mieszkańców w DPS oraz liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia w województwie śląskim w latach 2008-2012.

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, Sprawozdania MPIPS-03 za lata 2008-2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

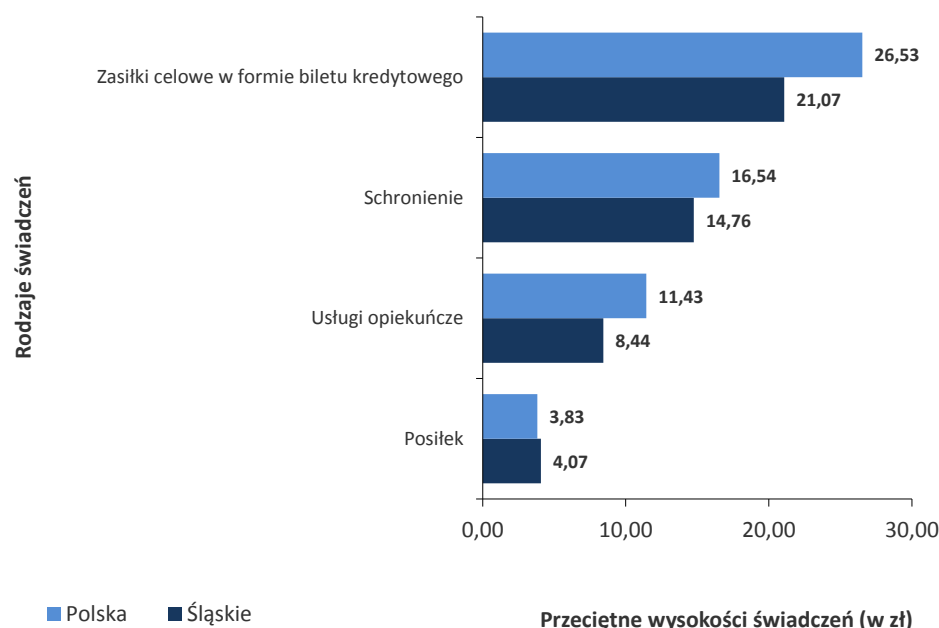
Wykres 56. Przeciętne wysokości świadczeń przyznanych w ramach realizacji zadań własnych gmin w 2011 r., cz. 1.

* Osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczenia na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ.

Źródło: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

Wykres 57. Przeciętne wysokości świadczeń przyznanych w ramach realizacji zadań własnych gmin w 2011 roku, cz. 2.

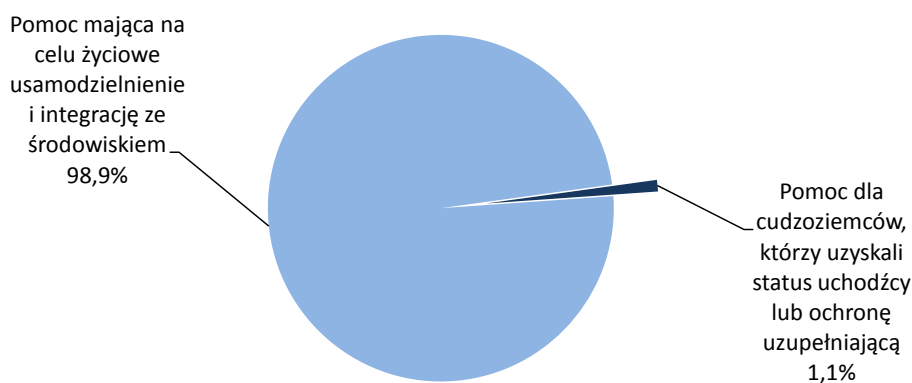

Źródło: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

9.2. Świadczenia udzielone w ramach zadań powiatów

W 2012 r. w województwie śląskim na świadczenia pomocy społecznej realizowane w ramach zadań powiatów wydatkowano kwotę 1 333 061 zł. Zdecydowaną jej większość stanowiły wydatki na pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem - 1 318 734 zł. Na pomoc dla cudzoziemców, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą wydatkowano 14 327 zł¹⁵³.

Wykres 58. Struktura wydatków na świadczenia pomocy społecznej realizowane w ramach zadań powiatu w województwie śląskim w 2012 r. (N= 1 333 061 zł).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

9.2.1. Pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem

Osoby opuszczające: specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małymi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska dla nieletnich oraz zakłady poprawcze, mogą otrzymać pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem.

¹⁵³ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r.

W ramach pomocy mającej na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem przyznawane są następujące świadczenia pieniężne: pomoc pieniężna na usamodzielnienie, pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki, uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych (w tym w mieszkaniu chronionym) oraz pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej.

W 2012 r. w województwie śląskim na wypłatę wyżej wymienionych świadczeń wydatkowano ogółem 1 318 734 zł, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało przeciętnie 0,29 zł. W powiatach grodzkich wartość tego wskaźnika kształtowała się na poziomie 0,40 zł, a w ziemskich 0,13 zł. Najwyższe jego wartości zanotowano w podregionach: katowickim (0,49 zł), sosnowieckim (0,34 zł) i gliwickim (0,32 zł), a na poziomie powiatów w: m. Świętochłowice (0,87 zł), m. Jaworzno (0,85 zł) oraz m. Chorzów (0,77 zł). Najniższe wartości analizowany wskaźnik przyjmował w podregionach: bielskim i tyskim (po 0,13 zł) oraz rybnickim (0,18 zł), natomiast na poziomie powiatów w: będzińskim, m. Bielsko-Biała oraz m. Piekary Śląskie, gdzie nie zanotowano żadnych wydatków w ramach pomocy mającej na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem¹⁵⁴.

W latach 2011-2012 wartość wydatków na pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem wzrosła o 82 494 zł, tj. o 6,7%¹⁵⁵. W 2011 roku kwota wydatków na świadczenia w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiła 0,27 zł, podczas gdy w całym kraju przeciętnie 0,24 zł¹⁵⁶.

W 2012 r. w ramach tego rodzaju pomocy najwięcej środków przeznaczono na: pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki (849 888 zł) oraz pomoc pieniężną na usamodzielnienie (304 319 zł). Na trzecim i czwartym miejscu znalazły się natomiast: pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej (137 545 zł) oraz pomoc mająca na celu uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych (26 982 zł)¹⁵⁷.

W porównaniu z rokiem 2011 wzrost wydatków dotyczył: pomocy pieniężnej na usamodzielnienie (o 57,4%, z 193 280 do 304 319 zł) oraz, znacznie mniejszy, pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki (o 2,4%, z 829 742 zł do 849 888 zł), natomiast w przypadku uzyskania odpowiednich warunków mieszkaniowych i pomocy na zagospodarowanie w formie

¹⁵⁴ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012 r., Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

¹⁵⁵ W celu zapewnienia porównywalności danych w całym rozdziale informacje podano zgodnie ze stanem prawnym aktualnym na dzień 31.12.2012 r. (z pominięciem świadczeń, które uległy likwidacji w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, tj.: Dz.U. z 2013 r., poz. 135).

¹⁵⁶ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>, Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks. Dane dostępne w okresie opracowywania materiału – zostaną zaktualizowane po ich opublikowaniu.

¹⁵⁷ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

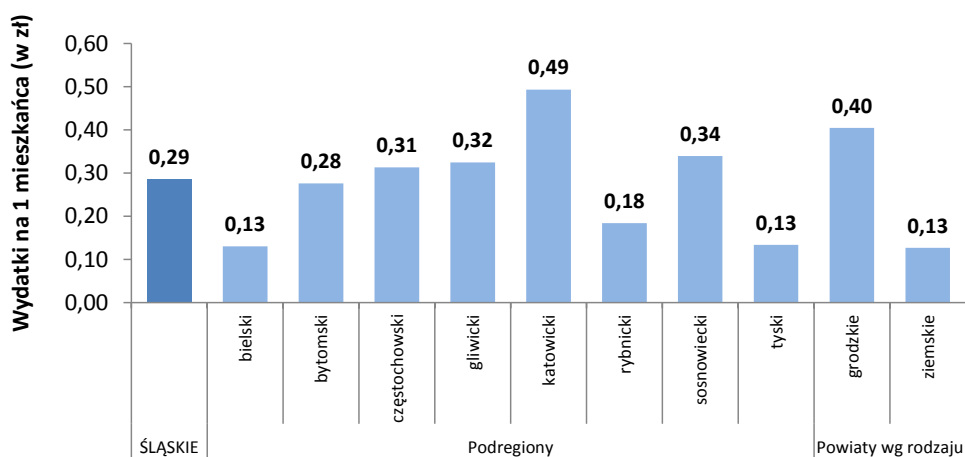
Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

rzeczowej zanotowano spadki – o 35,8% (z 42 057 zł do 26 982 zł) w pierwszym przypadku oraz o 19,6% (ze 171 161 zł do 137 545 zł) w drugim.

W latach 2011-2012 wzrost przeciętnej wysokości świadczeń zanotowano w przypadku: uzyskania odpowiednich warunków mieszkaniowych (o 149,6%, z 38,20 zł do 95,34 zł), pomocy pieniężnej na usamodzielnienie (o 29,0%, z 3 275,93 zł do 4 226,65 zł) oraz pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki (o 0,2%, z 487,22 zł do 488,44 zł). W tym samym okresie przeciętna wysokość pomocy na zagospodarowanie w formie rzeczowej zmalała o 7,0% (z 2 901,03 zł do 2 696,96 zł)¹⁵⁸.

Z porównania przeciętnych wartości świadczeń udzielanych w 2011 roku na poziomie województwa i całego kraju wynika, iż największą różnicę procentową na niekorzyść województwa śląskiego zanotowano w przypadku „uzyskania odpowiednich warunków mieszkaniowych” (mniej o 56,6%). Mniejsza różnica wystąpiła w przypadku pomocy na zagospodarowanie w formie rzeczowej (mniej o 13,6%), natomiast w przypadku pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki przeciętne wysokości świadczeń były zbliżone¹⁵⁹.

Wykres 59. Wydatki na pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem* w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie śląskim w 2012 r.

* Dla opuszczających: specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małymi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska dla nieuleczalnych, zakłady poprawcze.

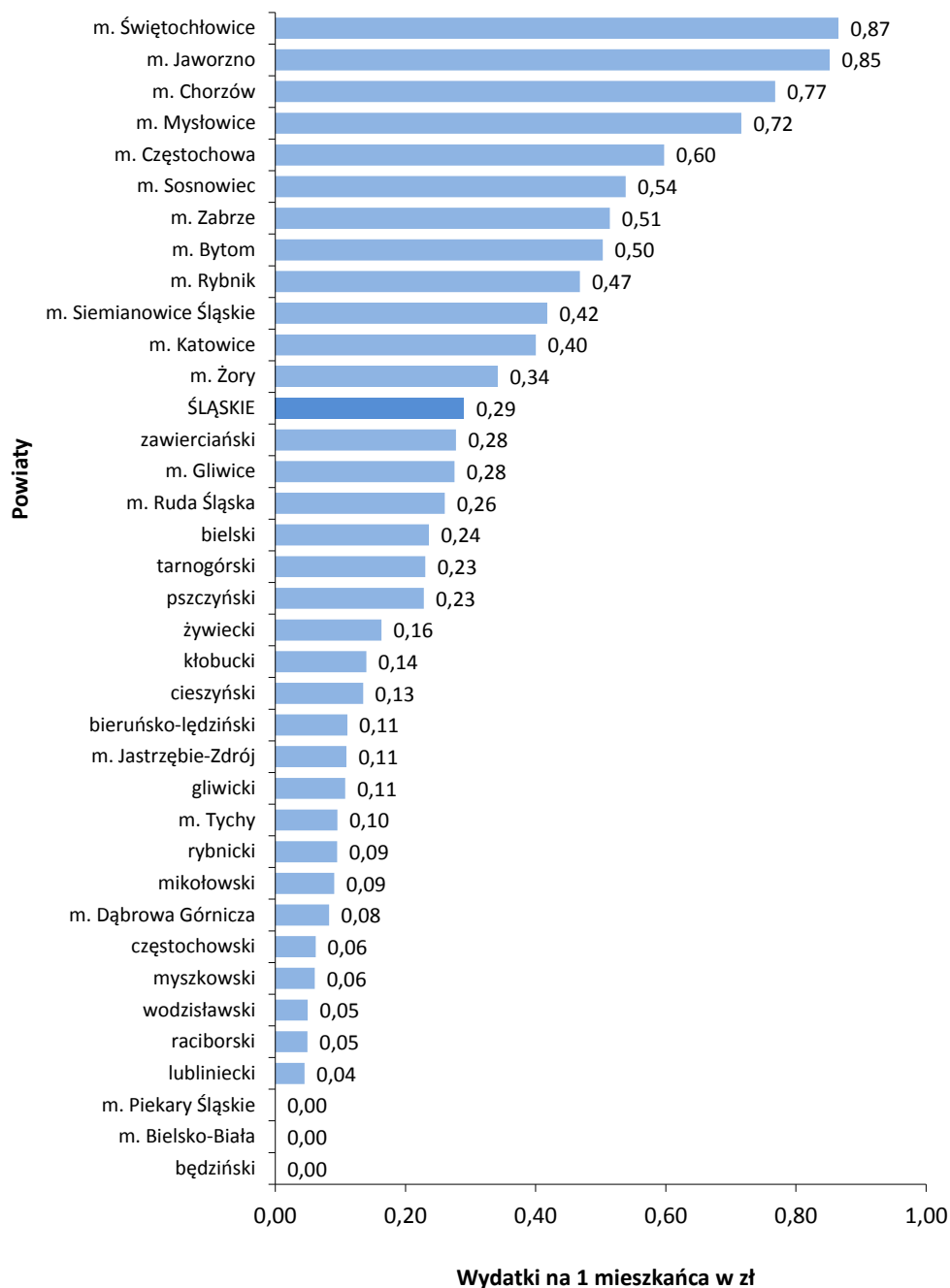
Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

¹⁵⁸ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2011-2012.

¹⁵⁹ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011. W przypadku pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, z uwagi na występowanie danych znacząco odbiegających od wieloletniego trendu, nie było celowe obliczenie przeciętnej wysokości świadczenia dla całego kraju.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 60. Wydatki na pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem* w przeliczeniu na 1 mieszkańca wg powiatów województwa śląskiego w 2012 r.

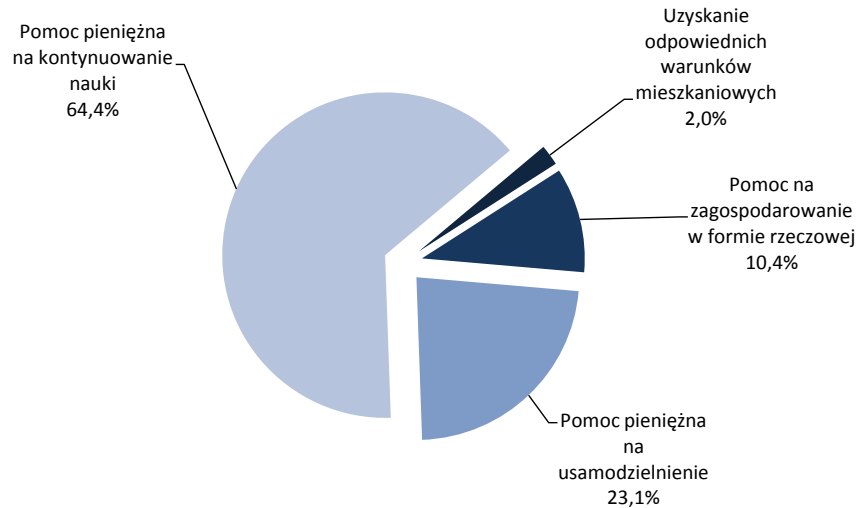

* Dla opuszczających: specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małymi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

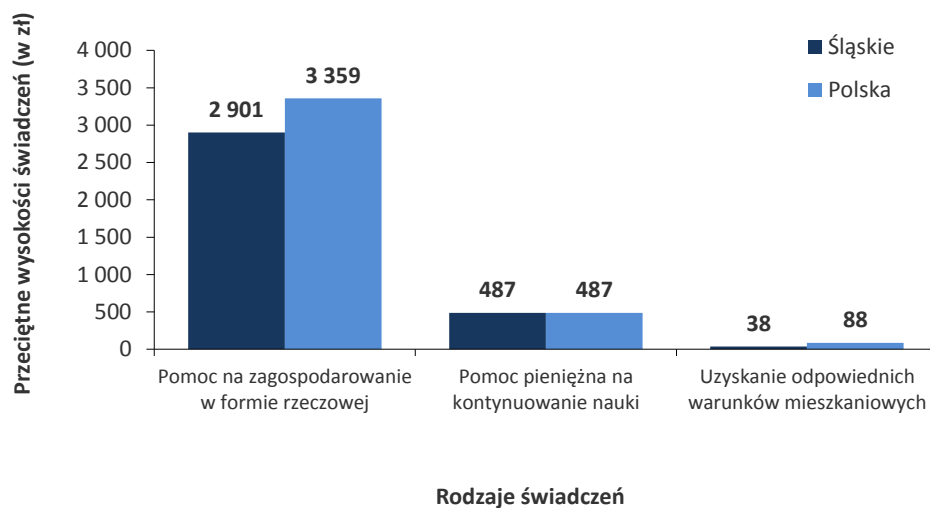
Wykres 61. Struktura wydatków na pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem* w województwie śląskim w 2012 r. (N= 1 318 734 zł).

* Dla opuszczających: specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małymi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze.

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

Wykres 62. Przeciętne wysokości wybranych świadczeń* przyznanych w ramach pomocy mającej na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem** w 2011 roku.

* W przypadku pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, z uwagi na występowanie danych znacząco odbiegających od wieloletniego trendu, nie było celowe obliczenie przeciętnej wysokości świadczenia dla całego kraju.

** Dla opuszczających: specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małymi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze.

Źródło: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>.

9.2.2. Pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą

Cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, może zostać udzielona pomoc mająca na celu wspieranie procesu jego integracji. Pomoc ta, której udziela się w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy, obejmuje:

1. świadczenia pieniężne w wysokości od 531 zł do 1 260 zł miesięcznie na osobę, przeznaczone na utrzymanie oraz pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego;
2. opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne;
3. pracę socjalną;
4. poradnictwo specjalistyczne, w tym prawne, psychologiczne i rodzinne;
5. udzielanie informacji oraz wsparcia w kontaktach z innymi instytucjami, w szczególności z instytucjami rynku pracy, ze środowiskiem lokalnym oraz organizacjami pozarządowymi;
6. inne działania wspierające proces integracji cudzoziemca¹⁶⁰.

Na sfinansowanie świadczeń przyznawanych z tytułu pomocy cudzoziemcom, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą w województwie śląskim w 2012 r. wydatkowano środki w wysokości 14 327 zł. Wszystkie wyżej wymienione środki zostały przeznaczone na „świadczenia pieniężne na utrzymanie” w ramach „pomocy dla cudzoziemców z ochroną uzupełniającą”¹⁶¹.

W porównaniu z rokiem 2011 kwota środków przeznaczonych na świadczenia przyznawane w ramach pomocy cudzoziemcom, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą była niższa o 56 151 zł, tj. o 79,7%¹⁶². W 2011 roku przeciętna wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowała się na poziomie 0,02 zł (średnia krajowa wyniosła 0,05 zł)¹⁶³.

¹⁶⁰ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 92.

¹⁶¹ Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2012 r.

¹⁶² Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPIPS-03 za lata 2011-2012, Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

¹⁶³ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>, Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks. Dane dostępne w okresie opracowywania materiału – zostaną zaktualizowane po ich opublikowaniu.

9.3. Potrzeby w zakresie środków na świadczenia pomocy społecznej

Z danych udostępnionych za pośrednictwem 181 formularzy OZPS wynika, że w roku 2013 badane ośrodki prognozują wzrost liczby świadczeniobiorców oraz potrzeb w zakresie środków na realizację świadczeń. Największy wzrost liczby świadczeniobiorców ma dotyczyć: zapewnienia ubrania (22%) oraz sprawienia pogrzebu (11%); mniejszy jest przewidziany w przypadku: odpłatności gminy za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej, zasiłków okresowych, zasiłków celowych, zapewnienia schronienia oraz specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi (po 6%); natomiast najmniej w zakresie: zapewnienia posiłku (4%), zasiłków stałych oraz usług opiekuńczych (po 3%).

Zapotrzebowanie na środki finansowe przeznaczone na wypłatę świadczeń realizowanych w ramach zadań własnych gmin ma wzrosnąć łącznie o 12%.¹⁶⁴ Największy procentowy wzrost przewidziany jest w przypadku: zasiłków okresowych (27%) oraz zapewnienia ubrania (22%); znacznie mniejszy będzie obejmował: sprawienie pogrzebu (14%), zasiłków stałych (12%) oraz odpłatności gminy za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej (11%). Najmniejszy prognozowany wzrost środków na świadczenia realizowane w ramach zadań gminy będzie dotyczył: usług opiekuńczych i zapewnienia posiłku (po 9%, przy czym w przypadku specjalistycznych usług opiekuńczych będzie to 5%), zapewnienia schronienia (6%) oraz zasiłków celowych (5%).

Formularz „OZPS 2012”, w zakresie świadczeń udzielanych w ramach realizacji zadań własnych powiatu zawiera jedynie informacje na temat liczby osób objętych pomocą pieniężną na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki. W obu przypadkach badane jednostki prognozują na 2013 rok wzrost liczby korzystających w stosunku do roku 2012 - w przypadku pomocy pieniężnej na usamodzielnienie o 63%¹⁶⁵, natomiast w przypadku pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki o 12%. W związku z tym należy założyć konieczność zabezpieczenia większej kwoty środków na wypłatę wyżej wymienionych świadczeń.

¹⁶⁴ Formularz „OZPS 2012” zawiera informacje nt.: zasiłków stałych, zasiłków okresowych, zasiłków celowych, zapewnienia posiłku, zapewnienia schronienia, zapewnienia ubrania, sprawienia pogrzebu, odpłatności gminy za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej, usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Narzędzie to nie zawiera rubryk dotyczących, między innymi, zasiłku i pożyczki na ekonomiczne usamodzielnienie oraz przyznanego przez sąd wynagrodzenia należnego opiekunowi z tytułu sprawowania opieki.

¹⁶⁵ Wzrost o około 44 osoby.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

W przypadku świadczeń przyznawanych w ramach pomocy dla cudzoziemców badane jednostki przewidują znaczny spadek zapotrzebowania na środki (o 89%). Należy jednak mieć na uwadze, że nie jest to popularna forma udzielania wsparcia. Według sprawozdania MPiPS-03 w 2012 roku na ten cel wydatkowano kwotę 14 327 zł.

10. SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba ludności województwa śląskiego w latach 2000-2011 oraz prognoza na lata 2015-2035..	23
Wykres 2. Struktura wiekowa ludności województwa śląskiego w latach 2000-2011 oraz prognoza na lata 2015-2035.	23
Wykres 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2000-2011 oraz prognoza na lata 2015-2035..	24
Wykres 4. Odsetek ludności w wieku 80+ w latach 2005-2010 oraz prognoza na lata 2015-2035.....	24
Wykres 5. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2000-2011.....	25
Wykres 6. Saldo zagranicznych migracji na pobyt stały na 1000 ludności w latach 2000-2011.....	25
Wykres 7. Saldo międzywojewódzkich migracji na pobyt stały w województwie śląskim w latach 2000-2011.....	26
Wykres 8. Liczba bezrobotnych w województwie śląskim w latach 2001-2012 (stan na koniec danego roku).	33
Wykres 9. Stopa bezrobocia w latach 2001-2012 (stan na koniec danego roku).	34
Wykres 10. Bezrobotni z prawem do zasiłku jako odsetek ogółu bezrobotnych w latach 2001-2012 (stan na koniec danego roku).	34
Wykres 11. Osoby długotrwale bezrobotne jako odsetek ogółu bezrobotnych w latach 2006-2012 (stan na koniec danego roku).	35
Wykres 12. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną jako odsetek ludności w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).	41
Wykres 13. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną jako odsetek ludności powiatów województwa śląskiego (stan na koniec 2012 r.).	42
Wykres 14. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną wg powodów udzielenia pomocy w województwie śląskim w 2012 r.	43
Wykres 15. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną na 1000 ludności wg powodów udzielenia pomocy w 2011 roku, cz. 1.	44
Wykres 16. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną na 1000 ludności wg powodów udzielenia pomocy w 2011 roku, cz. 2.	44
Wykres 17. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa w województwie śląskim w latach 2001-2012.....	45
Wykres 18. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa jako odsetek ogółu ludności w latach 2001-2011.	45
Wykres 19. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa jako odsetek ogółu ludności w województwie śląskim w 2012 r.	46
Wykres 20. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa jako odsetek ogółu ludności powiatów województwa śląskiego w 2012 r.	47
Wykres 21. Gminy o najwyższym odsetku ludności objętej pomocą społeczną z powodu ubóstwa w województwie śląskim w 2012 r.	48
Wykres 22. Struktura specjalistycznych JOPS wg zasięgu działania w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N=460).....	56

Wykres 23. Struktura specjalistycznych JOPS w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N=460).	56
Wykres 24. Ośrodki wsparcia w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).	57
Wykres 25. Struktura ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N=41).	57
Wykres 26. Liczba miejsc na 10 tys. ludności w specjalistycznych JOPS w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).	58
Wykres 27. Liczba miejsc na 10 tys. ludności w specjalistycznych JOPS wg powiatów w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).	59
Wykres 28. Struktura specjalistycznych JOPS wg podmiotu prowadzącego w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N=460).	62
Wykres 29. Pracownicy podstawowych i specjalistycznych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N= 13 816).	67
Wykres 30. Liczba ludności przypadającej na 1 pracownika JOPS w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).	67
Wykres 31. Liczba ludności przypadająca na 1 pracownika JOPS wg powiatów województwa śląskiego (stan na koniec 2012 r.).	68
Wykres 32. Struktura pracowników JOPS wg miejsca pracy w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N= 13 816).	69
Wykres 33. Pracownicy ośrodków wsparcia wg rodzajów jednostek w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).	69
Wykres 34. Liczba ludności przypadająca na 1 pracownika JOPS stopnia gminnego i powiatowego (stan na koniec 2011 roku).	70
Wykres 35. Liczba ludności przypadającej na 1 pracownika ośrodków wsparcia (stan na koniec 2011 roku).	70
Wykres 36. Struktura pracowników PCPR wg stanowisk w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N=558).	73
Wykres 37. Pracownicy OPS wg stanowisk w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N=6 309).	74
Wykres 38. Pracownicy socjalni OPS wg stanowisk w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r., N= 2 348).	77
Wykres 39. Liczba ludności przypadająca na 1 pracownika socjalnego OPS w latach 2001-2011 (stan na koniec danego roku).	77
Wykres 40. Liczba ludności przypadająca na 1 pracownika socjalnego OPS w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).	78
Wykres 41. Liczba ludności przypadająca na 1 pracownika socjalnego OPS wg powiatów województwa śląskiego (stan na koniec 2012 r.).	79
Wykres 42. Gminy o największej liczbie ludności przypadającej na 1 pracownika socjalnego OPS w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).	80
Wykres 43. Kadra kierownicza JOPS (dyrektor/kierownik OPS/PCPR i jego zastępcy) – wykształcenie wyższe z podziałem na płeć.	83

Wykres 44. Poziom wykształcenia pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej oraz powiatowych centrach pomocy rodzinie w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).	85
Wykres 45. Poziom wykształcenia „pozostałych pracowników” zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej oraz powiatowych centrach pomocy rodzinie w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).	87
Wykres 46. Struktura wydatków na świadczenia pomocy społecznej realizowane w ramach zadań gmin w województwie śląskim w 2012 r. (N=400 752 176 zł).	95
Wykres 47. Struktura wydatków na świadczenia realizowane w ramach zadań zleconych gminom w województwie śląskim w 2012 r. (N=5 386 504 zł).	96
Wykres 48. Wydatki na świadczenia realizowane w ramach zadań zleconych gminom w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa śląskiego w 2012 r.	97
Wykres 49. Przeciętne wysokości świadczeń przyznanych w ramach realizacji zadań zleconych gminom w 2011 roku.	97
Wykres 50. Wydatki na świadczenia realizowane w ramach zadań zleconych gminom w przeliczeniu na 1 mieszkańca wg powiatów województwa śląskiego w 2012 r.	98
Wykres 51. Gminy o najwyższych wydatkach na świadczenia realizowane w ramach zadań zleconych gminom w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie śląskim w 2012 r.	99
Wykres 52. Wydatki na świadczenia realizowane w ramach zadań własnych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie śląskim w 2012 r.	103
Wykres 53. Wydatki na świadczenia realizowane w ramach zadań własnych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca wg powiatów województwa śląskiego w 2012 r.	104
Wykres 54. Struktura wydatków na świadczenia realizowane w ramach zadań własnych gmin w województwie śląskim w 2012 r. (N= 395 365 672 zł).	105
Wykres 55. Wydatki na odpłatność gminy za pobyt mieszkańców w DPS oraz liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia w województwie śląskim w latach 2008-2012.	105
Wykres 56. Przeciętne wysokości świadczeń przyznanych w ramach realizacji zadań własnych gmin w 2011 r., cz. 1.	106
Wykres 57. Przeciętne wysokości świadczeń przyznanych w ramach realizacji zadań własnych gmin w 2011 roku, cz. 2.	106
Wykres 58. Struktura wydatków na świadczenia pomocy społecznej realizowane w ramach zadań powiatu w województwie śląskim w 2012 r. (N= 1 333 061 zł).	107
Wykres 59. Wydatki na pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie śląskim w 2012 r.	109
Wykres 60. Wydatki na pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem w przeliczeniu na 1 mieszkańca wg powiatów województwa śląskiego w 2012 r.	110
Wykres 61. Struktura wydatków na pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem w województwie śląskim w 2012 r. (N= 1 318 734 zł).	111
Wykres 62. Przeciętne wysokości wybranych świadczeń przyznanych w ramach pomocy mającej na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem w 2011 roku.	111

11. SPIS TABEL

Tabela 1. Wybrane elementy sytuacji demograficznej województwa śląskiego w latach 2000-2011.....	122
Tabela 2. Prognoza ludności województwa śląskiego do roku 2035.	123
Tabela 3. Wybrane elementy sytuacji demograficznej województwa śląskiego i Polski w 2011 r.....	123
Tabela 4. Wybrane elementy sytuacji społecznej województwa śląskiego w latach 2000-2011.....	124
Tabela 5. Wybrane elementy sytuacji społeczno-demograficznej województwa śląskiego i Polski (stan na koniec 2011 roku.).	125
Tabela 6. Wybrane elementy sytuacji na rynku pracy w latach 2001-2012 - stan na koniec danego roku.	126
Tabela 7. Rodziny objęte pomocą społeczną w województwie śląskim w latach 2000-2012.....	127
Tabela 8. Rodziny objęte pomocą społeczną w latach 2010-2012.....	127
Tabela 9. Rodziny objęte pomocą społeczną wg rodzajów powiatów oraz podregionów województwa śląskiego w 2012 r.	128
Tabela 10. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną wg powodów udzielenia pomocy w województwie śląskim w latach 2010-2012.....	129
Tabela 11. Rodziny objęte pomocą społeczną wg powodów udzielenia pomocy w województwie śląskim w 2012 r.	130
Tabela 12. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną na 1000 ludności w województwie śląskim i w Polsce w 2011 r.....	131
Tabela 13. Specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).	132
Tabela 14. Specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej wg zasięgu działania w latach 2010-2012.	133
Tabela 15. Specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej wg podmiotu prowadzącego w latach 2010-2012.....	133
Tabela 16. Miejsca w specjalistycznych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej na 10 tys. ludności w 2011 roku.	134
Tabela 17. Specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej wg zasięgu działania w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).....	135
Tabela 18. Specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej wg podmiotu prowadzącego w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).....	136
Tabela 19. Specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej w województwie śląskim w latach 2010-2012.	137
Tabela 20. Miejsca w specjalistycznych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w województwie śląskim w latach 2010-2012.....	138
Tabela 21. Liczba korzystających z usług specjalistycznych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w województwie śląskim w latach 2010-2012.....	139
Tabela 22. Prognoza potrzeb na 2013 rok w zakresie specjalistycznych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w województwie śląskim.	140

Tabela 23. Prognoza na 2013 r. w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia w województwie śląskim.....	141
Tabela 24. Pracownicy JOPS w województwie śląskim w latach 2010-2012 (stan na koniec danego roku).	142
Tabela 25. Liczba ludności na jednego pracownika wg rodzaju jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w 2011 r.	142
Tabela 26. Zasoby kadrowe powiatowych centrów pomocy rodzinie w województwie śląskim w latach 2010-2012.	143
Tabela 27. Zasoby kadrowe ośrodków pomocy społecznej w województwie śląskim w latach 2010-2012.	144
Tabela 28. Prognoza potrzeb na 2013 rok w zakresie zasobów kadrowych podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w województwie śląskim.	145
Tabela 29. Pracownicy podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej wg płci i poziomu wykształcenia w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r. oraz potrzeby na rok 2013). ...	146
Tabela 30. Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie w ramach realizacji zadań zleconych gminom w województwie śląskim w latach 2010-2012.....	148
Tabela 31. Liczba świadczeń udzielonych w ramach realizacji zadań zleconych gminom w województwie śląskim w latach 2010-2012.	148
Tabela 32. Kwoty świadczeń udzielonych w ramach realizacji zadań zleconych gminom w województwie śląskim w latach 2010-2012.	149
Tabela 33. Przeciętna liczba świadczeń na osobę, której decyzją udzielono świadczenie w ramach realizacji zadań zleconych gminom w województwie śląskim w latach 2010-2012.....	149
Tabela 34. Przeciętna kwota świadczeń na osobę, której decyzją przyznano świadczenie udzielone w ramach realizacji zadań zleconych gminom w latach 2010-2012.....	150
Tabela 35. Przeciętne kwoty świadczeń udzielonych w ramach realizacji zadań zleconych gminom w latach 2010-2012.	150
Tabela 36. Gminy o największych i najmniejszych wydatkach na świadczenia realizowane w ramach zadań własnych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie śląskim w 2012 r.	151
Tabela 37. Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie w ramach realizacji zadań własnych gmin w województwie śląskim w latach 2010-2012.....	152
Tabela 38. Liczba świadczeń przyznanych decyzją w ramach realizacji zadań własnych gmin w województwie śląskim w latach 2010-2012.....	153
Tabela 39. Kwota świadczeń przyznanych decyzją w ramach realizacji zadań własnych gmin w województwie śląskim w latach 2010-2012.....	154
Tabela 40. Przeciętna liczba świadczeń na osobę, której decyzją przyznano świadczenie w ramach realizacji zadań własnych gmin w województwie śląskim w latach 2010-2012.....	155
Tabela 41. Przeciętna kwota świadczeń na osobę, której decyzją przyznano świadczenie w ramach realizacji zadań własnych gmin w latach 2010-2012.....	156
Tabela 42. Przeciętna wysokość świadczeń przyznanych w ramach realizacji zadań własnych gmin w latach 2010-2012.	157

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 43. Wydatki na pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem w latach 2010-2012.	158
Tabela 44. Prognoza dotycząca liczby osób korzystających ze świadczeń udzielanych w ramach realizacji zadań z obszaru pomocy społecznej województwie śląskim.	159
Tabela 45. Prognoza dotycząca kwoty świadczeń udzielanych w ramach realizacji zadań z obszaru pomocy społecznej województwie śląskim.	160

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

ROPS
Regionalny Ośrodek
Polityki Społecznej
Województwa Śląskiego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

CZĘŚĆ II

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

12. ANEKS

Tabela 1. Wybrane elementy sytuacji demograficznej województwa śląskiego w latach 2000-2011.

Wyszczególnienie				Lata							
				2000	2002	2004	2006	2008	2010	2011	
Ludność	ogółem			wartość (tys.)	4758,9	4731,5	4700,8	4669,1	4645,7	4634,9	4 626,4
				odsetek ludności Polski	12,4	12,4	12,3	12,2	12,2	12,0	12,0
	w tym wg:	kategorii wieku	liczba	wiek przedprodukcyjny (tys.)	1081,3	992,2	915,6	858,8	819,1	797,0	790,7
				wiek produkcyjny (tys.)	3003,3	3036,8	3058,0	3058,3	3043,4	3020,6	2 998,1
				wiek poprodukcyjny (tys.)	674,3	702,5	727,1	752,1	783,2	818,3	837,5
			odsetek ludności	wiek przedprodukcyjny	22,7	21,0	19,5	18,4	17,6	17,2	17,1
				wiek produkcyjny	63,1	64,2	65,1	65,5	65,5	65,2	64,8
				wiek poprodukcyjny	14,2	14,8	15,5	16,1	16,9	17,7	18,1
		fakt. miejsca zam.	liczba	miasto (tys.)	3767,2	3738,8	3702,6	3666,1	3635,1	3613,7	3 594,2
				wieś (tys.)	991,7	992,7	998,1	1003,1	1010,6	1022,2	1 032,1
			odsetek ludności	miasto	79,2	79,0	78,8	78,5	78,2	78,0	77,7
	wieś			20,8	21,0	21,2	21,5	21,8	22,0	22,3	
	Gęstość zaludnienia				387	384	381	379	377	376	375
	Wskaźnik obciążenia demograficznego		ludn. w wieku nieprod. na 100 osób w wieku prod.		58,5	55,8	53,7	52,7	52,6	53,5	54,3
			ludn. w wieku poprod. na 100 osób w wieku przedprod.		62,4	70,8	79,4	87,6	95,6	102,7	105,9
			ludn. w wieku poprod. na 100 osób w wieku prod.		22,5	23,1	23,8	24,6	25,7	27,1	27,9
Urodzenia żywe		liczba (w tys.)		42,2	39,3	40,1	42,5	47,0	47,8	44,8	
		wsk. na 1000 ludności		8,9	8,3	8,5	9,1	10,1	10,3	9,7	
Zgony ogółem		liczba (w tys.)		46,0	44,8	45,6	46,3	48,0	47,7	47,7	
		wsk. na 1000 ludności		9,7	9,5	9,7	9,9	10,3	10,3	10,3	
Zgony niemowląt		liczba		427	367	319	309	318	274	270	
		wsk. na 1000 urodzeń żywych		10,1	9,3	7,9	7,3	6,8	5,7	6,0	
Przyrost naturalny		liczba (w tys.)		-3,8	-5,4	-5,5	-3,9	-1,0	0,1	-2,9	
		wsk. na 1000 ludności		-0,8	-1,1	-1,2	-0,8	-0,2	0,0	-0,6	
Przeciętne dalsze trwanie życia		mężczyźni		69,6	70,1	70,2	70,5	70,9	71,6	71,9	
		kobiety		77,2	78,1	78,4	78,8	78,9	79,7	79,8	
Migracje		saldo zagranicznych migracji na pobyt stały (w tys.)		-10,6	-8,2	-5,0	-8,5	-4,2	-1,7	-2,0	
		saldo międzywojow. migracji na pobyt stały (w tys.)		-1,7	-1,6	-3,6	-3,7	-2,9	-3,2	-3,7	

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 2. Prognoza ludności województwa śląskiego do roku 2035.

Wyszczególnienie			Lata					
			2015	2020	2025	2030	2035	
Ludność	ogółem	wartość	4 534 547	4 447 088	4 338 218	4 202 147	4 052 187	
		odsetek ludności Polski	11,9	11,8	11,6	11,4	11,3	
	w tym wg kategorii wieku	liczba	wiek przedprodukcyjny	765 118	763 596	738 113	667 854	595 869
			wiek produkcyjny	2 841 651	2 639 809	2 490 909	2 406 730	2 313 462
			wiek poprodukcyjny	927 778	1 043 683	1 109 196	1 127 563	1 142 856
		odsetek ludności	wiek przedprodukcyjny	16,9	17,2	17,0	15,9	14,7
			wiek produkcyjny	62,7	59,4	57,4	57,3	57,1
			wiek poprodukcyjny	20,5	23,5	25,6	26,8	28,2
Wskaźnik obciążenia demograficznego	ludność w wieku nieprod. na 100 osób w wieku produkcyjnym	59,6	68,5	74,2	74,6	75,2		
	ludność w wieku poprod. na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	121,3	136,7	150,3	168,8	191,8		
	ludność w wieku poprod. na 100 osób w wieku produkcyjnym	32,6	39,5	44,5	46,9	49,4		

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Tabela 3. Wybrane elementy sytuacji demograficznej województwa śląskiego i Polski w 2011 r.

Wyszczególnienie			Polska	Śląskie
Gęstość zaludnienia na km ²			123	375
Saldo migracji zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności			-0,1	-0,4
Ludności wg kategorii wieku (w %)	ogółem		100,0	100,0
	w tym wiek:	przedprodukcyjny	18,5	17,1
		produkcyjny	64,2	64,8
		poprodukcyjny	17,3	18,1
Wskaźnik obciążenia demograficznego	ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym		55,8	54,3
	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym		93,1	105,9
	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym		26,9	27,9
Ludność wg faktycznego miejsca zamieszkania (w %)	ogółem		100,0	100,0
	w tym:	miasto	60,7	77,7
		wieś	39,3	22,3
Przeciętne dalsze trwanie życia (w latach)	mężczyźni		72,4	71,9
	kobiety		80,9	79,8
Urodzenia żywe na 1000 ludności			10,1	9,7
Zgony ogółem na 1000 ludności			9,7	10,3
Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych			4,7	6,0
Przyrost naturalny na 1000 ludności			0,3	-0,6

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 4. Wybrane elementy sytuacji społecznej województwa śląskiego w latach 2000-2011.

Wyszczególnienie			Lata						
			2000	2002	2004	2006	2008	2010	2011
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto (zł)			x	2 298	2 489	2 730	3 239	3 528	3 795
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto (zł)	z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych	emerytury	1 197	1 414	1 536	1 625	1 811	2 069	2 174
		renty z tytułu niezdolności do pracy	874	1 045	1 112	1 285	1 443	1 669	1 752
		renty rodzinne	1 078	1 260	1 355	1 496	1 671	1 902	1 984
	rolników indywidualnych		761	883	938	1 017	1 088	1 204	1 239
Przeciętne miesięczne wydatki na 1 członka gospodarstwa domowego (zł)			643	651	696	758	889	1 006	1 040
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 członka gospodarstwa domowego (zł)		ogółem	657	689	748	848	1 041	1 168	1 215
		dochód do dyspozycji	635	662	718	815	1 001	1 120	1 166
Wskaźniki zagrożenia ubóstwem wg granic ubóstwa (% osób w gosp. dom. poniżej granic)		minimum egzystencji	x	x	x	6,5	4,6	4,4	4,8
		relatywna granica ubóstwa	x	x	x	14,9	17,0	14,0	12,3
		ustawowa granica ubóstwa	x	x	x	12,2	9,5	5,7	4,8
Przeciętna liczba emerytów i rencistów ogółem		wartość bezwzględna (tys.)	1 140,2	1 139,1	1 148,4	1 154,7	1 180,4	1 186,5	1 172,2
		odsetek ludności	24,0	24,1	24,4	24,7	25,4	25,6	25,3
Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych (w tys.)			x	182,6	202,2	183,6	153,2	169,0	172,1
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw			x	45,9	49,1	56,0	60,0	63,6	64,4

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 5. Wybrane elementy sytuacji społeczno-demograficznej województwa śląskiego i Polski (stan na koniec 2011 roku.).

Wyszczególnienie			Polska	Śląskie
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto (zł)			3 625	3 795
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto (zł)	z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych	emerytury	1 845	2 174
		renty z tytułu niezdolności do pracy	1 364	1 752
		renty rodzinne	1 597	1 984
	rolników indywidualnych		986	1 239
Przeciętne miesięczne wydatki na 1 członka gospodarstwa domowego (zł)			1 015	1 040
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 członka gospodarstwa domowego (zł)		ogółem	1 227	1 215
		dochód do dyspozycji	1 184	1 166
Wskaźniki zagrożenia ubóstwem wg granic ubóstwa (% osób w gosp. dom. poniżej granic)		minimum egzystencji	6,7	4,8
		relatywna granica ubóstwa	16,7	12,3
		ustawowa granica ubóstwa	6,5	4,8
Przeciętna liczba emerytów i rencistów jako odsetek ogółu ludności			23,7	25,3
Liczba przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 10 tys. ludności			300,9	371,9
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw			68,7	64,4

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 6. Wybrane elementy sytuacji na rynku pracy w latach 2001-2012 - stan na koniec danego roku.

Lata	Bezrobotni zarejestrowani ogółem (w tys.)		Bezrobotni z prawem do zasiłku				Stopa bezrobocia		Długotrwale bezrobotni			
			wartości bezwzględne (w tys.)		% ogółu bezrobotnych				wartości bezwzględne (w tys.)		% ogółu bezrobotnych	
	Polska	Śląskie	Polska	Śląskie	Polska	Śląskie	Polska	Śląskie	Polska	Śląskie	Polska	Śląskie
2001	3 115,1	313,4	624,2	51,3	20,0	16,4	17,4	15,5	x	x	x	x
2002	3 217,0	330,2	538,7	45,1	16,7	13,7	18,1	16,5	x	x	x	x
2003	3 175,7	325,5	478,1	39,6	15,1	12,2	18,0	16,4	x	x	x	x
2004	2 999,6	309,7	425,8	35,3	14,2	11,4	19,1	16,8	x	x	x	x
2005	2 773,0	281,3	374,3	31,9	13,5	11,3	17,6	15,4	x	x	x	x
2006	2 309,4	229,8	310,8	25,7	13,5	11,2	14,9	12,8	1 517,8	148,2	65,7	64,5
2007	1 746,6	166,0	250,6	19,9	14,3	12,0	11,4	9,3	1 094,1	102,7	62,6	61,9
2008	1 473,8	122,7	271,3	21,1	18,4	17,2	9,5	6,9	753,8	58,5	51,1	47,7
2009	1 892,7	168,4	380,0	31,2	20,1	18,5	11,9	9,2	774,5	57,7	40,9	34,3
2010	1 954,7	181,2	326,6	27,8	16,7	15,3	12,3	9,9	906,3	72,2	46,4	39,8
2011	1982,7	186,2	326,5	27,4	16,5	14,7	12,5	10,1	996,6	84,3	50,3	45,3
2012	2 136,8	205,5	358,3	32,1	16,8	15,6	13,4	11,1	1 073,4	93,9	50,2	45,7

Źródło: 1) Publiczne Służby Zatrudnienia, <http://www.psz.praca.gov.pl> , 2) Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach, <http://www.wup-katowice.pl>

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 7. Rodziny objęte pomocą społeczną w województwie śląskim w latach 2000-2012.

Lata	Wartości bezwzględne			Wskaźniki	
	Liczba rodzin		liczba osób w rodzinach	udział rodzin wiejskich (w %)	osoby w rodz. korzyst. z pom. społ. jako % ogółu ludności
	ogółem	w tym na wsi			
2000	173 696	34 538	514 461	19,9	10,8
2001	174 991	33 499	516 072	19,1	10,9
2002	198 626	39 898	586 105	20,1	12,4
2003	202 548	41 391	607 238	20,4	12,9
2004	181 766	34 633	531 549	19,1	11,3
2005	176 254	32 819	504 187	18,6	10,8
2006	176 758	32 846	500 779	18,6	10,7
2007	154 228	30 590	422 649	19,8	9,1
2008	132 736	25 610	361 908	19,3	7,8
2009	128 661	24 477	339 399	19,0	7,3
2010	130 834	26 107	337 363	20,0	7,3
2011	124 056	23 409	303 252	18,9	6,5
2012	119 787	23 114	287 249	19,3	6,2

Źródło: 1) Wydział Polityki Społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, sprawozdania *MPiPS-03*, meldunki za lata 2000-2003, 2) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania *MPiPS-03* za lata 2004-2011, 3) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl>.

Tabela 8. Rodziny objęte pomocą społeczną w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie		Śląskie					Polska 2011
		lata			zmiana w latach 2011-2012		
		2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%	
Liczba rodzin	ogółem	130 834	124 056	119 787	-4 269	-3,4	1 438 113
	w tym na wsi	26 107	23 409	23 114	-295	-1,3	619 456
Liczba osób w rodzinach		337 363	303 252	287 249	-16 003	-5,3	3 843 067
Udział rodzin wiejskich (w %)		20,0	18,9	19,3	0,4	2,3	43,1
Osoby w rodz. korzyst. z pom. społ. jako % ogółu ludn.		7,3	6,5	6,2	-0,3	-5,3	10,0

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania *MPiPS-03* za lata 2010-2012, 2) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie *MPiPS-03* za okres I-XII 2011, 3) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 9. Rodziny objęte pomocą społeczną wg rodzajów powiatów oraz podregionów województwa śląskiego w 2012 r.

Wyszczególnienie		Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach	Wskaźniki	
		ogółem	w tym na wsi		udział rodzin wiejskich	osoby w rodzinach jako % ogółu ludności
Województwo		119 787	23 114	287 249	19,3	6,2
Podregiony	bielski	15 518	7 919	41 252	51,0	6,2
	bytomski	13 089	2 005	32 877	15,3	7,3
	częstochowski	15 260	6 500	37 081	42,6	7,0
	gliwicki	12 455	808	30 551	6,5	6,3
	katowicki	22 933	0	52 639	0,0	6,9
	rybnicki	10 651	2 189	26 649	20,6	4,2
	sosnowiecki	22 154	1 919	47 772	8,7	6,7
	tyski	7 727	1 774	18 428	23,0	4,7
Powiaty wg rodzaju	grodzkie	71 033	32	161 044	0,0	6,1
	ziemskie	48 754	23 082	126 205	47,3	6,3

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 10. Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną wg powodów udzielenia pomocy w województwie śląskim w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie	Lata			Zmiana w latach 2011-2012	
	2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%
Ubóstwo	145 583	139 829	142 106	2 277	1,6
Sieroctwo	2 291	1 838	369	-1 469	-79,9
Bezdomność	6 447	6 188	6 660	472	7,6
Potrzeba ochrony macierzyństwa	47 481	46 203	47 705	1 502	3,3
Bezrobocie	164 345	155 353	159 611	4 258	2,7
Niepelnosprawność	82 152	75 068	75 380	312	0,4
Długotrwała lub ciężka choroba	73 393	70 004	72 288	2 284	3,3
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	95 451	88 786	84 581	-4 205	-4,7
Przemoc w rodzinie	5 835	6 116	6 230	114	1,9
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	10	3	14	11	366,7
Alkoholizm	16 676	15 132	15 215	83	0,5
Narkomania	533	510	549	39	7,6
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	3 515	3 252	3 593	341	10,5
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	165	74	98	24	32,4
Zdarzenie losowe	5 656	1 817	1 977	160	8,8
Sytuacja kryzysowa	3 334	2 867	3 553	686	23,9
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	208	80	503	423	528,8

Uwaga: Dana rodzina i jej członkowie mogli być objęci pomocą z więcej niż jednego powodu.

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 11. Rodziny objęte pomocą społeczną wg powodów udzielenia pomocy w województwie śląskim w 2012 r.

Obszar		Liczba rodzin	Osoby w rodzinach objętych pomocą		
			liczba osób	odsetek objętych pomocą społeczną	odsetek ludności
Ogółem		119 787	287 249	100,0	6,2
W tym wg powodów:	ubóstwo	59 404	142 106	49,5	3,07
	sieroctwo	154	369	0,1	0,01
	bezdomność	5 449	6 660	2,3	0,14
	potrzeba ochrony macierzyństwa	9 863	47 705	16,6	1,03
	bezrobocie	58 532	159 611	55,6	3,45
	niepełnosprawność	36 755	75 380	26,2	1,63
	długotrwała lub ciężka choroba	34 893	72 288	25,2	1,56
	bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	23 868	84 581	29,4	1,83
	przemoc w rodzinie	1 925	6 230	2,2	0,13
	potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	7	14	0,0	0,00
	alkoholizm	7 605	15 215	5,3	0,33
	narkomania	315	549	0,2	0,01
	trudności w przyst. do życia po opuszczeniu zakładu karnego	2 051	3 593	1,3	0,08
	trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	39	98	0,0	0,00
	zdarzenie losowe	795	1 977	0,7	0,04
	sytuacja kryzysowa	1 254	3 553	1,2	0,08
	klęska żywiołowa lub ekologiczna	175	503	0,2	0,01

Uwaga: Dana rodzina i jej członkowie mogli być objęci pomocą z więcej niż jednego powodu.

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPIpS-03 za okres I-XII 2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 12. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną na 1000 ludności w województwie śląskim i w Polsce w 2011 r.

Wyszczególnienie	Śląskie	Polska
Ubóstwo	30,2	49,5
Sieroctwo	0,4	0,3
Bezdomność	1,3	1,1
Potrzeba ochrony macierzyństwa	10,0	15,4
Bezrobocie	33,6	47,4
Niepełnosprawność	16,2	22,6
Długotrwała lub ciężka choroba	15,1	24,0
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	19,2	23,7
Przemoc w rodzinie	1,3	1,5
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0,0	0,0
Alkoholizm	3,3	5,0
Narkomania	0,1	0,1
Trudności w przyst. do życia po opuszczeniu zakładu karnego	0,7	0,8
Trudności w integr. osób, które otrzym. status uchodźcy lub ochronę uzup.	0,0	0,8
Zdarzenie losowe	0,4	0,8
Sytuacja kryzysowa	0,6	0,9
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0,0	0,1

Źródło: 1) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2010,
2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 13. Specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).

Wyszczególnienie					Jednostki	Miejsca	Korzystający	
Ogółem					460	17 851	40 377	
W tym:	domy pomocy społecznej				93	8 346	9 437	
	ośrodki wsparcia	ogółem			190	8 690	15 394	
		w tym:	prowadz. miejsca całodob. okresowego pobytu			14	246	567
			ośr. wsp. dla osób z zaburz. psych.	ogółem		41	1 530	1 939
				w tym prow. miejsca całodob. okres. pobytu		4	27	45
				w tym:	środowiskowe domy samopomocy		38	1 431
			kluby samopom. dla osób z zab. psych.		2	30	60	
			inne ośr. wsp. dla osób z zab. psych.		1	69	69	
		dzienne domy pomocy			44	2 479	3 303	
		domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży			1	16	30	
		noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych			44	1 799	4 030	
		kluby samopomocy (inne niż dla osób z zab. psych.)			5	170	209	
		jadalnie			16	1 865	3 811	
		inne ośrodki wsparcia			46	1 369	2 725	
	rodzinne domy pomocy społecznej				1	8	9	
	mieszkania chronione	ogółem			145	532	614	
		w tym dla osób:	usamodzielnianych opuszczających instytucje*			71	258	282
			z zaburzeniami psychicznymi			24	78	84
	ośrodki interwencji kryzysowej	ogółem			17	275	8 353	
		w tym:	dla ofiar przemocy w rodzinie			17	242	3 089
			dla ofiar handlu ludźmi			1	34	0
	jednostki specjalistycznego poradnictwa	ogółem			6	0	4 404	
		w tym jedn. specjalist. poradn. rodzinnego	ogółem		5	0	4 103	
			w tym:	dla rodzin naturalnych		4	0	1 117
				terapii rodzinnej		3	0	2 200
	kluby integracji społecznej				8	0	2 166	

* Niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schroniska, zakłady poprawcze i inne

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, Sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 14. Specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej wg zasięgu działania w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie				Śląskie					Polska 2011	
				lata			zmiana w latach 2011-2012			
				2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%		
Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	ogółem		wartości bezwzgl.	liczba jednostek	437	420	460	40	9,5	5211
				liczba miejsc	17405	17715	17851	136	0,8	160649
			liczba miejsc na 10 tys. ludn.		37,5	38,3	38,6	0,3	0,8	41,7
	w tym o zasięgu:	lokalnym	wartości bezwzgl.	liczba jednostek	303	292	331	39	13,4	3 630
				liczba miejsc	8832	9 128	9 229	101	1,1	71 823
			wskaźniki	odsetek jednostek	69,3	69,5	72,0	2,4	3,5	69,7
		odsetek miejsc		50,7	51,5	51,7	0,2	0,3	44,7	
		ponadlokalnym	wartości bezwzgl.	liczba jednostek	134	128	129	1	0,8	1 581
				liczba miejsc	8753	8 587	8 622	35	0,4	88 826
			wskaźniki	odsetek jednostek	30,7	30,5	28,0	-2,4	-8,0	30,3
				odsetek miejsc	49,3	48,5	48,3	-0,2	-0,4	55,3

Uwaga: W celu zapewnienia porównywalności danych informacje z lat 2010-2011 podano wg stanu prawnego na dzień 31.12.2012 r.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012, 2) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, 3) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Tabela 15. Specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej wg podmiotu prowadzącego w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie				Śląskie					Polska 2011	
				lata			zmiana w latach 2011-2012			
				2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%		
Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	ogółem	wartości bezwzgl.	liczba jednostek	437	420	460	40	9,5	5211	
			liczba miejsc	17405	17715	17851	136	0,8	160649	
		liczba miejsc na 10 tys. ludn.		37,5	38,3	38,6	0,3	0,8	41,7	
	w tym wg podmiotu prowadzącego:	gmina/ powiat	wartości bezwzgl.	liczba jednostek	320	293	337	44	15,0	2 507
			liczba miejsc	11875	11 897	12 117	220	1,8	116 697	
		wskaźniki	odsetek jednostek	73,2	69,8	73,3	3,5	5,0	48,1	
			odsetek miejsc	68,2	67,2	67,9	0,7	1,1	72,6	
		inny	wartości bezwzgl.	liczba jednostek	117	127	123	-4	-3,1	2 704
				liczba miejsc	5530	5 818	5 734	-84	-1,4	43 952
			wskaźniki	odsetek jednostek	26,8	30,2	26,7	-3,5	-11,6	51,9
				odsetek miejsc	31,8	32,8	32,1	-0,7	-2,2	27,4

Uwaga: W celu zapewnienia porównywalności danych informacje z lat 2010-2011 podano wg stanu prawnego na dzień 31.12.2012 r.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012, 2) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, 3) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 16. Miejsca w specjalistycznych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej na 10 tys. ludności w 2011 roku*.

Wyszczególnienie				Śląskie	Polska		
Ogółem				38,3	41,7		
W tym jednostki wg rodzajów:	domy pomocy społecznej			18,0	20,4		
	ośrodki wsparcia	ogółem		18,6	20,1		
		w tym:	prowadzące miejsca całodobowe okresowego pobytu		0,6	0,9	
			dla osób z zaburzeniami psychicznymi	ogółem		3,2	6,2
				w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi, prow. miejsca całodobowe okresow. pobytu		0,2	0,1
				w tym:	środowiskowe domy samopomocy		3,0
			kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi		0,1	0,1	
			inne ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi		0,1	0,2	
			dienne domy pomocy		5,5	3,7	
		domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży		0,0	0,1		
		noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych		3,5	2,5		
		kluby samopomocy inne niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi		0,4	0,3		
		jadłodajnie		4,5	4,2		
		inne ośrodki wsparcia		1,5	3,0		
		rodzinne domy pomocy			0,00	0,03	
	mieszkania chronione	ogółem		1,1	0,6		
		w tym:	dla osób usamodzielnianych opuszczających niektóre typy placówek opiek-wychow., schroniska, zakłady poprawcze i inne		0,5	0,3	
			dla osób z zaburzeniami psychicznymi		0,2	0,1	
	ośrodki interwencji kryzysowej	ogółem		0,6	0,6		
		w tym:	dla ofiar przemocy		0,5	0,4	
			dla ofiar handlu ludźmi		0,1	0,1	

* Dane wg stanu prawnego na dzień 31.12.2012 r. (nie obejmują jednostek instytucjonalnej pieczy zastępczej).

Źródło: 1) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPIPS-03 za okres I-XII 2011, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 17. Specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej wg zasięgu działania w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).

Wyszczególnienie					Ogółem	W tym jednostki wg zasięgu działania					
						lokalny		ponadlokalny			
						liczba	%	liczba	%		
Ogółem					460	331	72,0	129	28,0		
W tym:	domy pomocy społecznej				93	8	8,6	85	91,4		
	ośrodki wsparcia	ogółem			190	174	91,6	16	8,4		
		w tym:	prowadz. miejsca całodob. okresowego pobytu	ośr. wsp. dla osób z zaburz. psych.	ogółem	14	10	71,4	4	28,6	
					w tym prow. miejsca całodob. okres. pobytu	4	3	75,0	1	25,0	
					środkowiskowe domy samopomocy	38	25	65,8	13	34,2	
				w tym:	kluby samopom. dla osób z zab. psych.	2	2	100,0	0	0,0	
					inne ośr. wsp. dla osób z zab. psych.	1	1	100,0	0	0,0	
				dzienne domy pomocy			44	44	100,0	0	0,0
			domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży			1	1	100,0	0	0,0	
			noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych			44	44	100,0	0	0,0	
			kluby samopomocy (inne niż dla osób z zab. psych.)			5	5	100,0	0	0,0	
			jadalnie			16	16	100,0	0	0,0	
			inne ośrodki wsparcia			46	44	95,7	2	4,3	
			rodzinne domy pomocy społecznej				1	1	100,0	0	0,0
	mieszkania chronione	ogółem			145	124	85,5	21	14,5		
		w tym dla osób:	usamodzielnianych opuszczających instytucje*			71	53	74,6	18	25,4	
			z zaburzeniami psychicznymi			24	24	100,0	0	0,0	
	ośrodki interwencji kryzysowej	ogółem			17	11	64,7	6	35,3		
		w tym:	dla ofiar przemocy w rodzinie			17	11	64,7	6	35,3	
			dla ofiar handlu ludźmi			1	1	100,0	0	0,0	
	jednostki specjalistycznego poradnictwa	ogółem			6	5	83,3	1	16,7		
		w tym jedn. spec. poradn. rodzinnego	ogółem			5	4	80,0	1	20,0	
			w tym:	dla rodzin naturalnych			4	3	75,0	1	25,0
				terapii rodzinnej			3	3	100,0	0	0,0
	kluby integracji społecznej				8	8	100,0	0	0,0		

* Niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schroniska, zakłady poprawcze i inne.

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, Sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 18. Specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej wg podmiotu prowadzącego w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r.).

Wyszczególnienie				Ogółem	W tym wg podmiotu prowadzącego					
					gmina/powiat		inny			
					liczba	%	liczba	%		
Ogółem				460	337	73,3	123	26,7		
W tym:	domy pomocy społecznej			93	54	58,1	39	41,9		
	ośrodki wsparcia	ogółem		190	123	64,7	67	35,3		
		w tym:	ośr. wsp. dla osób z zaburz. psych.	prowadz. miejsca całodob. okresowego pobytu		14	10	71,4	4	28,6
				ogółem		41	24	58,5	17	41,5
				w tym prow. miejsca całodob. okres. pobytu		4	3	75,0	1	25,0
			w tym:	środowiskowe domy samopomocy		38	22	57,9	16	42,1
				kluby samopom. dla osób z zab. psych.		2	1	50,0	1	50,0
				inne ośr. wsp. dla osób z zab. psych.		1	1	100,0	0	0,0
		dzienne domy pomocy		44	26	59,1	18	40,9		
		domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży		1	0	0,0	1	100,0		
		noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych		44	24	54,5	20	45,5		
		kluby samopomocy (inne niż dla osób z zab. psych.)		5	5	100,0	0	0,0		
		jadalnie		16	13	81,3	3	18,8		
		inne ośrodki wsparcia		46	37	80,4	9	19,6		
	rodzinne domy pomocy społecznej			1	0	0,0	1	100,0		
	mieszkania chronione	ogółem		145	131	90,3	14	9,7		
		w tym dla osób:	usamodzielnianych opuszczających instytucje*		71	62	87,3	9	12,7	
			z zaburzeniami psychicznymi		24	21	87,5	3	12,5	
	ośrodki interwencji kryzysowej	ogółem		17	16	94,1	1	5,9		
		w tym:	dla ofiar przemocy w rodzinie		17	16	94,1	1	5,9	
			dla ofiar handlu ludźmi		1	1	100,0	0	0,0	
	jednostki specjalistycznego poradnictwa	ogółem		6	5	83,3	1	16,7		
		w tym jedn. specjalist. poradn. rodzinnego	ogółem		5	4	80,0	1	20,0	
			w tym:	dla rodzin naturalnych		4	4	100,0	0	0,0
				terapii rodzinnej		3	2	66,7	1	33,3
	kluby integracji społecznej			8	8	100,0	0	0,0		

* Niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schroniska, zakłady poprawcze i inne.

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 19. Specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej w województwie śląskim w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie					Lata			Zmiana w latach 2011-2012				
					2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%			
Ogółem*					437	420	460	40	9,5			
W tym jednostki wg rodzajów:	domy pomocy społecznej				93	93	93	0	0,0			
	ośrodki wsparcia	ogółem			175	179	190	11	6,1			
		w tym:	prowadzące miejsca całodobowe okresowego pobytu			3	13	14	1	7,7		
			dla osób z zaburzeniami psychicznymi	ogółem			0	41	41	0	0,0	
				w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi, prow. miejsca całodobowe okresow. pobytu			0	4	4	0	0,0	
				w tym:	środowiskowe domy samopomocy			38	38	38	0	0,0
					kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi			0	2	2	0	0,0
					inne ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi			0	1	1	0	0,0
			dzienne domy pomocy			46	46	44	-2	-4,3		
			domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży			0	1	1	0	0,0		
			noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych			41	40	44	4	10,0		
			kluby samopomocy inne niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi			0	5	5	0	0,0		
			jadłodajnie			12	20	16	-4	-20,0		
			inne ośrodki wsparcia			31	26	46	20	76,9		
			rodzinne domy pomocy				1	1	1	0	0,0	
			mieszkania chronione	ogółem			135	114	145	31	27,2	
				w tym:	dla osób usamodzielnianych opuszczających niektóre typy placówek opiek-wychow., schroniska, zakłady poprawcze i inne			84	63	71	8	12,7
					dla osób z zaburzeniami psychicznymi			26	19	24	5	26,3
	ośrodki interwencji kryzysowej	ogółem			17	16	17	1	6,3			
		w tym:	dla ofiar przemocy			15	15	17	2	13,3		
			dla ofiar handlu ludźmi			1	1	1	0	0,0		
	jednostki specjalistycznego poradnictwa	ogółem			12	12	6	-6	-50,0			
		w tym:	jedn. specjalist. poradn. rodzinnego	ogółem		11	11	5	-6	-54,5		
				dla rodzin naturalnych		4	4	4	0	0,0		
				terapii rodzinnej		3	4	3	-1	-25,0		
	kluby integracji społecznej				4	5	8	3	60,0			

* Dane wg stanu prawnego na dzień 31.12.2012 r. (nie obejmują jednostek instytucjonalnej pieczy zastępczej).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 20. Miejsca w specjalistycznych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w województwie śląskim w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie				Lata			Zmiana w latach 2011-2012			
				2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%		
Ogółem*				17 405	17 715	17 851	136	0,8		
W tym jednostki wg rodzajów:	domy pomocy społecznej			8 254	8 331	8 346	15	0,2		
	ośrodki wsparcia	ogółem		8 391	8 606	8 690	84	1,0		
		w tym:	prowadzące miejsca całodobowe okresowego pobytu		36	261	246	-15	-5,7	
			dla osób z zaburzeniami psychicznymi	ogółem		0	1 492	1 530	38	2,5
				w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi, prow. miejsca całodobowe okresow. pobytu		0	77	27	-50	-64,9
				w tym:	środowiskowe domy samopomocy		1 385	1 407	1 431	24
			kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi		0	30	30	0	0,0	
			inne ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi		0	50	69	19	38,0	
			dzienne domy pomocy		2 521	2 538	2 479	-59	-2,3	
		domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży		0	16	16	0	0,0		
		noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych		1 616	1 606	1 799	193	12,0		
		kluby samopomocy inne niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi		0	170	170	0	0,0		
		jadalnie		1 774	2 095	1 865	-230	-11,0		
		inne ośrodki wsparcia		915	694	1 369	675	97,3		
		rodzinne domy pomocy			6	0	8	8	x	
	mieszkania chronione	ogółem		464	508	532	24	4,7		
		w tym:	dla osób usamodzielnianych opuszczających niektóre typy placówek opiek-wychow., schroniska, zakłady poprawcze i inne	303	229	258	29	12,7		
			dla osób z zaburzeniami psychicznymi	74	71	78	7	9,9		
	ośrodki interwencji kryzysowej	ogółem		290	270	275	5	1,9		
		w tym:	dla ofiar przemocy	229	239	242	3	1,3		
			dla ofiar handlu ludźmi	17	32	34	2	6,3		

* Dane wg stanu prawnego na dzień 31.12.2012 r. (nie obejmują jednostek instytucjonalnej pieczy zastępczej).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPIPS-03 za lata 2010-2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 21. Liczba korzystających z usług specjalistycznych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w województwie śląskim w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie					Lata			Zmiana w latach 2011-2012				
					2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%			
Rodzaje jednostek	domy pomocy społecznej				9 204	9 368	9 437	69	0,7			
	ośrodki wsparcia	ogółem				13 039	14 512	15 394	882	6,1		
		w tym:	prowadzące miejsca całodobowe okresowego pobytu				287	734	567	-167	-22,8	
			dla osób z zaburzeniami psychicznymi	ogółem				0	1 852	1 939	87	4,7
				w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi, prow. miejsca całodobowe okresow. pobytu				0	137	45	-92	-67,2
				w tym:	środowiskowe domy samopomocy				1 739	1 759	1 810	51
			kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi				0	69	60	-9	-13,0	
			inne ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi				0	50	69	19	38,0	
			dzienne domy pomocy				3 252	3 329	3 303	-26	-0,8	
			domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży				0	27	30	3	11,1	
			noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych				3 399	3 642	4 030	388	10,7	
			kluby samopomocy inne niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi				0	220	209	-11	-5,0	
			jadalnie				2 918	3 641	3 811	170	4,7	
			inne ośrodki wsparcia				2 177	1 708	2 725	1 017	59,5	
			rodzinne domy pomocy				7	0	9	9	x	
	mieszkania chronione	ogółem				530	616	614	-2	-0,3		
		w tym:	dla osób usamodzielnianych opuszczających niektóre typy placówek opiek-wychow., schroniska, zakłady poprawcze i inne				339	280	282	2	0,7	
			dla osób z zaburzeniami psychicznymi				70	70	84	14	20,0	
	ośrodki interwencji kryzysowej	ogółem				6 546	6 814	8 353	1 539	22,6		
		w tym:	dla ofiar przemocy				1 879	2 857	3 089	232	8,1	
			dla ofiar handlu ludźmi				0	1	0	-1	-100,0	
	jednostki specjalistycznego poradnictwa	ogółem				6 428	9 677	4 404	-5 273	-54,5		
		w tym:	jedm. specjalist. poradn. rodzinnego	ogółem		6 428	9 455	4 103	-5 352	-56,6		
				w tym:	dla rodzin naturalnych		1 806	1 414	1 117	-297	-21,0	
					terapii rodzinnej		2 275	2 717	2 200	-517	-19,0	
				kluby integracji społecznej				705	2 736	2 166	-570	-20,8

* Dane wg stanu prawnego na dzień 31.12.2012 r. (nie obejmują jednostek instytucjonalnej pieczy zastępczej).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPIPS-03 za lata 2010-2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 22. Prognoza potrzeb na 2013 rok w zakresie specjalistycznych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w województwie śląskim.

Wyszczególnienie			Jednostki				Miejsca				
			rok oceny (2012)	potrzeby roku nast. (2013)	różnica pomiędzy zasobami a potrzebami		rok oceny (2012)	potrzeby roku nast. (2013)	różnica pomiędzy zasobami a potrzebami		
					bezwzg.	proc.			bezwzg.	proc.	
Ogółem			508	534	26	5,1	18 595	18 793	198	1,1	
W tym:	domy pomocy społecznej		90	91	1	1,1	7 796	7 839	43	0,6	
	ośrodki wsparcia	ogółem	234	236	2	0,9	9 980	10 066	86	0,9	
		w tym:	środowiskowe domy samopomocy	39	43	4	10,3	1 461	1 633	172	11,8
			kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	bd	bd	x	x	bd	bd	x	x
			„inne ośr. wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi”	bd	bd	x	x	bd	bd	x	x
			dzienne domy pomocy	32	34	2	6,3	1 618	1 643	25	1,5
			noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych	45	46	1	2,2	1 852	1 898	46	2,5
			domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	bd	bd	x	x	bd	bd	x	x
			kluby samopomocy (inne niż dla osób z zab. psych.)	7	7	0	0,0	200	200	0	0,0
			jadłodajnie	bd	bd	x	x	bd	bd	x	x
	„inne ośrodki wsparcia”	bd	bd	x	x	bd	bd	x	x		
	rodzinne domy pomocy społecznej		1	1	0	0,0	8	8	0	0,0	
	mieszkania chronione		137	154	17	12,4	532	591	59	11,1	
	ośrodki interwencji kryzysowej		19	22	3	15,8	279	289	10	3,6	
	jednostki specjalistycznego poradnictwa		14	14	0	0,0	x	x	x	x	
	kluby integracji społecznej		13	16	3	23,1	x	x	x	x	

Uwaga: W celu zapewnienia wiarygodności danych z analizy usunięto wartości odstające (nietypowe).

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych zawartych w formularzach „OZPS 2012”.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 23. Prognoza na 2013 r. w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia w województwie śląskim.

Wyszczególnienie				Rok oceny (2012)	Potrzeby roku nast. (2013)	Różnica		N			
						bezwzg.	proc.				
Ogółem	Zlecenia w trybie działalności pożytku publicznego		liczba zleceń		725	753	28	3,9	166		
			wartość zleceń w zł	ogółem	36659014	37676526	1017512	2,8	168		
				w tym dotacje	29326885	31126607	1799722	6,1	172		
	Zlecenia w trybie zamówień publicznych		liczba zleceń		41	43	2	4,9	165		
			wartość zleceń w zł	ogółem	10944524	11404582	460058	4,2	165		
	Wybrane usługi pomocy społecznej	usługi opiekuńcze	liczba zleceń		196	194	-2	-1,0	163		
			wartość zleceń w zł		3524906	3431104	-93802	-2,7	157		
		specjalistyczne usługi opiekuńcze	liczba zleceń		48	42	-6	-12,5	164		
			wartość zleceń w zł		1033591	981286	-52305	-5,1	163		
		prowadzenie placówki pomocy społecznej	liczba zleceń		113	114	1	0,9	166		
wartość zleceń w zł			43598160	44970456	1372296	3,1	166				
W tym:	ośrodki pomocy społecznej	Zlecenia w trybie działalności pożytku publicznego		liczba zleceń		651	684	33	5,1	152	
				wartość zleceń w zł	ogółem	26732587	27519571	786984	2,9	156	
					w tym dotacje	20200599	21855259	1654660	8,2	158	
		Zlecenia w trybie zamówień publicznych		liczba zleceń		41	43	2	4,9	152	
				wartość zleceń w zł	ogółem	10944524	11404582	460058	4,2	152	
		Wybrane usługi pomocy społecznej	usługi opiekuńcze	liczba zleceń		196	194	-2	-1,0	150	
				wartość zleceń w zł		3524906	3431104	-93802	-2,7	144	
			specjalistyczne usługi opiekuńcze	liczba zleceń		48	42	-6	-12,5	151	
				wartość zleceń w zł		1033591	981286	-52305	-5,1	150	
			prowadzenie placówki pomocy społecznej	liczba zleceń		85	87	2	2,4	152	
				wartość zleceń w zł		27966349	29086904	1120555	4,0	152	
		powiatowe centra pomocy rodzinie	Zlecenia w trybie działalności pożytku publicznego		liczba zleceń		74	69	-5	-6,8	14
					wartość zleceń w zł	ogółem	9926427	10156955	230528	2,3	12
						w tym dotacje	9126286	9271348	145062	1,6	14
			Zlecenia w trybie zamówień publicznych		liczba zleceń		0	0	0	x	13
					wartość zleceń w zł	ogółem	0	0	0	x	13
			Wybrane usługi pomocy społecznej	usługi opiekuńcze	liczba zleceń		0	0	0	x	13
					wartość zleceń w zł		0	0	0	x	13
	specjalistyczne usługi opiekuńcze			liczba zleceń		0	0	0	x	13	
				wartość zleceń w zł		0	0	0	x	13	
	prowadzenie placówki pomocy społecznej			liczba zleceń		28	27	-1	-3,6	14	
		wartość zleceń w zł		15631811	15883552	251741	1,6	14			

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych zawartych w formularzach „OZPS 2012”.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 24. Pracownicy JOPS w województwie śląskim w latach 2010-2012 (stan na koniec danego roku).

Wyszczególnienie				Lata			Zmiana w latach 2011-2012			
				2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%		
Ogółem				13 325	13 428	13 816	388	2,9		
W tym:	powiatowe centra pomocy rodzinie			371	369	558	189	51,2		
	ośrodki pomocy społecznej			6 076	6 115	6 310	195	3,2		
	kluby integracji społecznej			30	31	33	2	6,5		
	domy pomocy społecznej			5 479	5 571	5 480	-91	-1,6		
	placówki specjalistycznego poradnictwa			35	46	41	-5	-10,9		
	ośrodki interwencji kryzysowej			210	226	220	-6	-2,7		
	ośrodki wsparcia	ogółem			1 138	1 084	1 188	104	9,6	
		w tym:	ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi		ogółem	x	428	412	-16	-3,7
			w tym środowiskowe domy samopomocy		466	372	398	26	7,0	
			dzienne domy pomocy		319	310	315	5	1,6	
			domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży		x	0	1	1	x	
			noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych		134	182	193	11	6,0	
			inne ośrodki wsparcia		219	164	299	135	82,3	

Uwaga: Dane wg stanu prawnego na dzień 31.12.2012 r. (nie obejmują pracowników jednostek instytucjonalnej pieczy zastępczej).

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2011.

Tabela 25. Liczba ludności na jednego pracownika wg rodzaju jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w 2011 r.

Wyszczególnienie				Śląskie	Polska	
Ogółem				344	332	
W tym:	powiatowe centra pomocy rodzinie			12 538	7 587	
	ośrodki pomocy społecznej			757	785	
	kluby integracji społecznej			149 237	229 065	
	domy pomocy społecznej			830	744	
	placówki specjalistycznego poradnictwa			100 573	114 532	
	ośrodki interwencji kryzysowej			20 471	43 239	
	ośrodki wsparcia	ogółem		4 268	4 333	
		w tym:	ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi	ogółem	10 809	7 231
				w tym środowiskowe domy samopomocy	12 436	7 620
			dzienne domy pomocy		14 924	22 361
			domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży		x	874 612
			noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych		25 420	71 397
			inne ośrodki wsparcia		28 209	30 206

Uwaga: Dane za lata 2010-2011 podano wg stanu prawnego na dzień 31.12.2012 r. (nie obejmują pracowników jednostek instytucjonalnej pieczy zastępczej).

Źródło: 1) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 26. Zasoby kadrowe powiatowych centrów pomocy rodzinie w województwie śląskim w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie				Lata			Zmiana w latach 2011-2012	
				2010	2011	2012	wart. bezwzg.	%
Ogółem				371	369	558	189	51,2
W tym:	kadra kierownicza	ogółem		42	44	65	21	47,7
		w tym:	dyrektorzy, z-cy dyrektorów	17	17	21	4	23,5
			kierownicy, z-cy kierowników	5	6	7	1	16,7
			kierownicy działów	14	16	22	6	37,5
			kierownicy sekcji	6	5	15	10	200,0
	pracownicy socjalni	ogółem		129	123	168	45	36,6
		w tym:	starsi specjaliści pracy socjalnej	8	8	5	-3	-37,5
			specjaliści pracy socjalnej	12	12	17	5	41,7
			starsi pracownicy socjalni	23	20	67	47	235,0
			pracownicy socjalni	86	83	79	-4	-4,8
	główni specjaliści			8	5	5	0	0,0
	specjaliści pracy z rodziną	ogółem		4	4	8	4	100,0
		w tym:	starsi specjaliści pracy z rodziną	0	1	2	1	100,0
			specjaliści pracy z rodziną	4	3	6	3	100,0
	aspiranci pracy socjalnej			6	4	7	3	75,0
	konsultanci			8	4	7	3	75,0
	koordynatorzy ds. komputeryzacji			2	2	2	0	0,0
	radcy prawni			3	3	2	-1	-33,3
	pozostali pracownicy			169	177	294	117	66,1

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 27. Zasoby kadrowe ośrodków pomocy społecznej w województwie śląskim w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie				Lata			Zmiana w latach 2011-2012	
				2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%
Ogółem				6 076	6 115	6 310	195	3,2
W tym:	kadra kierownicza	ogółem		219	221	220	-1	-0,5
		w tym:	kierownicy	167	167	168	1	0,6
			z-cy kierowników	52	54	52	-2	-3,7
	pracownicy socjalni	ogółem	liczba osób	2 407	2 419	2 348	-71	-2,9
			liczba ludn. na 1 prac. socjalnego	1 926	1 913	1 970	57	3,0
		w tym:	starsi specjaliści pracy socjalnej	147	150	165	15	10,0
			specjaliści pracy socjalnej	485	518	534	16	3,1
			starsi pracownicy socjalni	786	792	766	-26	-3,3
			pracownicy socjalni	981	944	872	-72	-7,6
		z tego w rejonach opiekuńczych		1 415	1 479	1 378	-101	-6,8
		główni specjaliści	ogółem	31	27	28	1	3,7
	w tym będący pracownikami socjalnymi		8	15	11	-4	-26,7	
	aspiranci pracy socjalnej			41	29	29	0	0,0
	wykonujący usługi opiekuńcze	ogółem		313	295	295	0	0,0
		w tym wyk. specjalistyczne usługi opiekuńcze		35	34	39	5	14,7
	konsultanci			77	85	57	-28	-32,9
	koordynatorzy ds. komputeryzacji			16	14	14	0	0,0
	radcy prawni			37	37	36	-1	-2,7
	pozostali pracownicy			2 908	2 969	3 254	285	9,6

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPIpS-03 za lata 2010-2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 28. Prognoza potrzeb na 2013 rok w zakresie zasobów kadrowych podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w województwie śląskim.

Wyszczególnienie				Rok oceny (2012)	Potrzeby roku nast. (2013)	Różnica pomiędzy zasobami a potrzebami		
						bezwzg.	proc.	
Razem OPS i PCPR		pracownicy	ogółem		6924	6931	7	0,1
			w tym:	kadra kierownicza	238	240	2	0,8
				pracownicy socjalni	2471	2498	27	1,1
				pozostali pracownicy	4215	4193	-22	-0,5
			z tego pracownicy subsydiowani		625	629	4	0,6
		wolontariusze		891	1034	143	16,0	
W tym:	ośrodki pomocy społecznej	pracownicy	ogółem		6601	6609	8	0,1
			w tym:	kadra kierownicza	218	219	1	0,5
				pracownicy socjalni	2402	2426	24	1,0
				pozostali pracownicy	3981	3964	-17	-0,4
			z tego pracownicy subsydiowani		574	576	2	0,3
		wolontariusze		851	979	128	15,0	
	powiatowe centra pomocy rodzinie	pracownicy	ogółem		323	322	-1	-0,3
			w tym:	kadra kierownicza	20	21	1	5,0
				pracownicy socjalni	69	72	3	4,3
				pozostali pracownicy	234	229	-5	-2,1
			pracownicy subsydiowani		51	53	2	3,9
		wolontariusze		40	55	15	37,5	

Uwaga: W celu zapewnienia wiarygodności danych z analizy usunięto wartości odstające (nietypowe).

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych zawartych w formularzach „OZPS 2012”.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 29. Pracownicy podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej wg płci i poziomu wykształcenia w województwie śląskim (stan na koniec 2012 r. oraz potrzeby na rok 2013).

Wyszczególnienie					Rok oceny (2012)	Potrzeby roku nast. (2013)	Różnica		
							bezwzg.	proc.	
Ogółem	kadra kierownicza	ogółem			238	240	2	0,8	
			w tym:	kobiety	218	217	-1	-0,5	
		wykształcenie wyższe		ogółem	203	206	3	1,5	
				w tym kobiety	177	181	4	2,3	
		specj. z organiz. pom. społ.		ogółem	222	227	5	2,3	
			w tym kobiety	195	200	5	2,6		
	pracownicy socjalni	ogółem			2471	2498	27	1,1	
			w tym:	kobiety	2312	2336	24	1,0	
		wykształcenie wyższe		ogółem	1757	1797	40	2,3	
				w tym kobiety	1603	1640	37	2,3	
		wykształcenie średnie		ogółem	696	688	-8	-1,1	
				w tym kobiety	686	679	-7	-1,0	
		specj. 1-go stopnia w zaw. prac. socj.		ogółem	430	460	30	7,0	
				w tym kobiety	415	447	32	7,7	
		specj. 2-go stopnia w zaw. prac. socj.		ogółem	144	184	40	27,8	
				w tym kobiety	131	162	31	23,7	
		specj. z organiz. pom. społ.		ogółem	176	187	11	6,3	
				w tym kobiety	158	172	14	8,9	
		pozostali pracownicy		ogółem			4215	4193	-22
			w tym:		kobiety	3683	3660	-23	-0,6
	wykształcenie wyższe			ogółem	2770	2801	31	1,1	
				w tym kobiety	2455	2443	-12	-0,5	
	wykształcenie średnie			ogółem	1163	1102	-61	-5,2	
				w tym kobiety	989	973	-16	-1,6	
	wykształcenie inne			ogółem	403	392	-11	-2,7	
			w tym kobiety	321	310	-11	-3,4		
	wolontariusze				891	1034	143	16,0	
	pracownicy subsydiowani				625	629	4	0,6	
W tym: ośrodki pomocy społecznej	kadra kierownicza	ogółem			218	219	1	0,5	
			w tym:	kobiety	201	199	-2	-1,0	
		wykształcenie wyższe		ogółem	184	186	2	1,1	
				w tym kobiety	161	164	3	1,9	
		specj. z organiz. pom. społ.		ogółem	205	208	3	1,5	
			w tym kobiety	181	184	3	1,7		
	pracownicy socjalni	ogółem			2402	2426	24	1,0	
			w tym:	kobiety	2247	2267	20	0,9	
		wykształcenie wyższe		ogółem	1692	1730	38	2,2	
				w tym kobiety	1542	1575	33	2,1	
		wykształcenie średnie		ogółem	693	684	-9	-1,3	
				w tym kobiety	683	675	-8	-1,2	
		specj. 1-go stopnia w zaw. prac. socj.		ogółem	409	436	27	6,6	
				w tym kobiety	395	424	29	7,3	
		specj. 2-go stopnia w		ogółem	142	178	36	25,4	

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wyszczególnienie					Rok oceny (2012)	Potrzeby roku nast. (2013)	Różnica					
							bezwzg.	proc.				
powiatowe centra pomocy rodzinie	pozostali pracownicy		zaw. prac. socj.	w tym kobiety	129	156	27	20,9				
			specj. z organiz. pom. społ.	ogółem	166	175	9	5,4				
		w tym:			w tym kobiety	148	160	12	8,1			
			ogółem			3981	3964	-17	-0,4			
			w tym:	kobiety			3473	3453	-20	-0,6		
				wykształcenie wyższe	ogółem			2581	2607	26	1,0	
					w tym kobiety			2291	2275	-16	-0,7	
				wykształcenie średnie	ogółem			1136	1077	-59	-5,2	
					w tym kobiety			966	952	-14	-1,4	
				wykształcenie inne	ogółem			397	387	-10	-2,5	
		w tym kobiety			316	306	-10	-3,2				
		wolontariusze				851	979	128	15,0			
		pracownicy subsydiowani				574	576	2	0,3			
		kadra kierownicza	w tym:	ogółem		20	21	1	5,0			
				kobiety	ogółem		17	18	1	5,9		
					wykształcenie wyższe	ogółem		19	20	1	5,3	
						w tym kobiety		16	17	1	6,3	
					specj. z organiz. pom. społ.	ogółem		17	19	2	11,8	
						w tym kobiety		14	16	2	14,3	
		pracownicy socjalni	w tym:	ogółem			69	72	3	4,3		
				kobiety	ogółem			65	69	4	6,2	
					wykształcenie wyższe	ogółem			65	67	2	3,1
				w tym kobiety			61	65	4	6,6		
				wykształcenie średnie	ogółem			3	4	1	33,3	
					w tym kobiety			3	4	1	33,3	
				specj. 1-go stopnia w zaw. prac. socj.	ogółem			21	24	3	14,3	
					w tym kobiety			20	23	3	15,0	
				specj. 2-go stopnia w zaw. prac. socj.	ogółem			2	6	4	200,0	
					w tym kobiety			2	6	4	200,0	
				specj. z organiz. pom. społ.	ogółem			10	12	2	20,0	
					w tym kobiety			10	12	2	20,0	
				pozostali pracownicy	w tym:	ogółem			234	229	-5	-2,1
						kobiety	ogółem			210	207	-3
		wykształcenie wyższe	ogółem				189	194	5	2,6		
			w tym kobiety			164	168	4	2,4			
		wykształcenie średnie	ogółem			27	25	-2	-7,4			
			w tym kobiety			23	21	-2	-8,7			
		wykształcenie inne	ogółem			6	5	-1	-16,7			
			w tym kobiety			5	4	-1	-20,0			
		wolontariusze				40	55	15	37,5			
		pracownicy subsydiowani				51	53	2	3,9			

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania OZPS za rok 2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 30. Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie w ramach realizacji zadań zleconych gminom w województwie śląskim w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie		Lata			Zmiana w latach 2011-2012	
		2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%
Ogółem		883	940	1 041	101	10,7
W tym:	Zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną	0	32	124	92	287,5
	Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	883	908	917	9	1,0
	Pomoc przyznana cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a	0	0	3	3	x
	Pomoc przyznana cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium RP	0	0	3	3	x
	Przyznane przez sąd wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki	33	93	168	75	80,6

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012.

Tabela 31. Liczba świadczeń udzielonych w ramach realizacji zadań zleconych gminom w województwie śląskim w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie		Lata			Zmiana w latach 2011-2012	
		2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną		0	34	133	99	291,2
Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi		205 645	212 228	204 705	-7 523	-3,5
Pomoc przyznana cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a		0	0	6	6	x
Pomoc przyznana cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium RP		0	0	191	191	x
Przyznane przez sąd wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki		260	740	1 900	1 160	156,8

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 32. Kwoty świadczeń udzielonych w ramach realizacji zadań zleconych gminom w województwie śląskim w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie		Lata			Zmiana w latach 2011-2012	
		2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%
Razem		4 161 286	5 232 678	5 385 514	152 836	2,9
W tym	zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z kłęską żywiołową lub ekologiczną	0	1 049 591	727 225	-322 366	-30,7
	specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	4 083 864	3 929 966	4 138 129	208 163	5,3
	pomoc przyznana cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a	0	0	660	660	x
	pomoc przyznana cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium RP	0	0	2 101	2 101	x
	przyznane przez sąd wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki	77 422	253 121	518 389	265 268	104,8

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012.

Tabela 33. Przeciętna liczba świadczeń na osobę, której decyzją udzielono świadczenie w ramach realizacji zadań zleconych gminom w województwie śląskim w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie		Lata			Zmiana w latach 2011-2012	
		2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z kłęską żywiołową lub ekologiczną		x	1,1	1,1	0,0	0,9
Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi		232,9	233,7	223,2	-10,5	-4,5
Pomoc przyznana cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a		x	x	2	x	x
Pomoc przyznana cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium RP		x	x	63,7	x	x
Przyznane przez sąd wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki		7,9	8	11,3	3,4	42,1

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 34. Przeciętna kwota świadczeń na osobę, której decyzją przyznano świadczenie udzielone w ramach realizacji zadań zleconych gminom w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie	Śląskie					Polska 2011
	lata			zmiana w latach 2011-2012		
	2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%	
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną	x	32 800	5 865	-26 935	-82,1	11 261
Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	4 625	4 328	4 512	185	4,3	6 144
Pomoc przyznana cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a	x	x	220	x	x	481
Pomoc przyznana cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium RP	x	x	700	x	x	3 459
Przyznane przez sąd wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki	2 346	2 722	3 086	364	13,4	2 389

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012, 2) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011.

Tabela 35. Przeciętne kwoty świadczeń udzielonych w ramach realizacji zadań zleconych gminom w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie	Śląskie					Polska 2011
	lata			zmiana w latach 2011-2012		
	2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%	
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z kłeską żywiolową lub ekologiczną	x	30 870,32	5 467,86	-25 402,47	-82,3	10 387,60
Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	19,86	18,52	20,21	1,70	9,2	17,56
Pomoc przyznana cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a	x	x	110,00	x	x	46,54
Pomoc przyznana cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium RP	x	x	11,00	x	x	186,32
Przyznane przez sąd wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki	297,78	342,06	272,84	-69,22	-20,2	223,96

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012, 2) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 36. Gminy o największych i najmniejszych wydatkach na świadczenia realizowane w ramach zadań własnych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie śląskim w 2012 r.

Wartości największe		Wartości najmniejsze	
gmina	wartość w zł	gmina	wartość w zł
m. Siemianowice Śląskie	187,43	Starcza	16,99
m. Chorzów	152,57	Żamowiec	18,39
m. Bytom	143,52	Jejkowice	18,83
m. Zabrze	142,34	Ormontowice	21,11
Czeladź	131,89	Wry	21,60
m. Ruda Śląska	130,82	Suszec	21,66
Cieszyn	124,50	Świerklany	21,78
m. Częstochowa	121,61	Pawłowice	23,59
Zawiercie	120,12	Godów	24,91
Toszek	116,49	Lyski	25,57
Włodowice	116,26	Ożarowice	29,91
Szczekociny	116,22	Łodygowice	32,00
Wisła	115,43	Panki	32,05
Ślawków	113,12	Wodzisław Śląski	32,42
m. Katowice	111,41	Sońnicowice	32,43

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 37. Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie w ramach realizacji zadań własnych gmin w województwie śląskim w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie				Lata			Zmiana w latach 2011-2012		
				2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%	
Zasiłki stałe		ogółem		17 290	17 592	18 169	577	3,3	
		w tym przyznane dla osoby:	samotnie gospodarującej	13 330	13 682	14 194	512	3,7	
			pozostającej w rodzinie	4 336	4 216	4 344	128	3,0	
Zasiłki okresowe	ogółem			47 432	47 300	50 054	2 754	5,8	
	w tym przyznane z powodu:	bezrobocia			38 256	38 611	40 776	2 165	5,6
		długotrwałej choroby			4 537	4 034	3 782	-252	-6,2
		niepełnosprawności			6 866	6 187	6 635	448	7,2
		możliw. utrzym. lub nabycia upraw. do świad. z innych syst. zabezp. społ.			217	349	163	-186	-53,3
		z innego powodu			x	x	4 659	4 659	x
Schronienie				4 034	3 897	3 730	-167	-4,3	
Posilek		ogółem		67 466	65 204	65 999	795	1,2	
		w tym dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole		56 411	55 455	55 268	-187	-0,3	
Ubranie				1 896	129	139	10	7,8	
Usługi opiekuńcze		ogółem		9 175	8 951	8 854	-97	-1,1	
		w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze		1 207	1 142	604	-538	-47,1	
Zasiłek celowy na pokrycie wydatków na świad. zdrow.*		ogółem		688	606	762	156	25,7	
		w tym dla osób bezdomnych		13	14	7	-7	-50,0	
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego				1 636	375	900	525	140,0	
Zasiłki celowe w formie biletu kredytowego				33	36	31	-5	-13,9	
Sprawienie pogrzebu		ogółem		684	839	940	101	12,0	
		w tym osobom bezdomnym		99	128	171	43	33,6	
Inne zasiłki celowe i w naturze ogółem		ogółem		101 581	98 065	98 400	335	0,3	
		w tym zasiłki specjalne celowe		20 248	18 457	17 350	-1 107	-6,0	
Pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie		ogółem		0	3	1	-2	-66,7	
		w tym:	w naturze	0	0	0	0	x	
			zasiłki	0	0	0	0	x	
			pożyczka	0	3	1	-2	-66,7	
Odpłatność gminy za pobyt w DPS				4 247	5 241	5 836	595	11,4	

* Osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPIPS-03 za lata 2010-2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 38. Liczba świadczeń przyznanych decyzją w ramach realizacji zadań własnych gmin w województwie śląskim w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie			Lata			Zmiana w latach 2011-2012		
			2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%	
Zasiłki stałe		ogółem	166 074	169 244	172 131	2 887	1,7	
		w tym przyznane dla osoby:	samotnie gospodarującej	131 072	134 221	138 050	3 829	2,9
			pozostającej w rodzinie	35 002	35 023	34 081	-942	-2,7
Zasiłki okresowe	ogółem		261 536	271 244	279 915	8 671	3,2	
	w tym przyznane z powodu:	bezrobocia	203 674	215 229	224 797	9 568	4,4	
		długotrwałej choroby	13 944	12 893	11 508	-1 385	-10,7	
		niepełnosprawności	31 523	30 137	29 101	-1 036	-3,4	
		możliw. utrzym. lub nabycia upraw. do świad. z innych syst. zabezp. społ.	516	979	393	-586	-59,9	
		z innego powodu	x	x	14 050	14 050	x	
Schronienie			729 582	635 996	566 596	-69 400	-10,9	
Posiłek		ogółem	8 440 344	8 516 362	8 444 161	-72 201	-0,8	
		w tym dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole	7 010 512	6 969 059	6 798 184	-170 875	-2,5	
Ubranie			2 858	169	234	65	38,5	
Usługi opiekuńcze		ogółem	2 512 119	2 422 479	2 241 028	-181 451	-7,5	
		w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze	323 836	310 759	92 699	-218 060	-70,2	
Zasiłek celowy na pokrycie wydatków na świad. zdrow.*		ogółem	2 767	1 890	2 723	833	44,1	
		w tym dla osób bezdomnych	18	31	13	-18	-58,1	
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego			1 954	433	931	498	115,0	
Zasiłki celowe w formie biletu kredytowego			33	41	32	-9	-22,0	
Sprawienie pogrzebu		ogółem	685	844	941	97	11,5	
		w tym osobom bezdomnym	99	129	172	43	33,3	
Zasiłki specjalne celowe			51 194	46 192	44 175	-2 017	-4,4	
Pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie		w naturze	0	0	0	0	x	
		zasiłki	0	0	0	0	x	
		pożyczka	0	3	1	-2	-66,7	
Odpłatność gminy za pobyt w DPS			41 682	51 523	56 655	5 132	10,0	

* Osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 39. Kwota świadczeń przyznanych decyzją w ramach realizacji zadań własnych gmin w województwie śląskim w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie				Lata			Zmiana w latach 2011-2012				
				2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%			
Ogółem		kwota świadczeń w zł		344 624 790	359 517 682	395 365 672	35 847 990	10,0			
		kwota wydatków na świadczenie na 1 mieszkańca (w zł)		74,34	77,71	85,46	7,75	10,0			
Zasiłki	Zasiłki stałe		ogółem		54 742 424	55 987 699	60 048 425	4 060 726	7,3		
			w tym:		środki własne		x	x	535 678	x	x
					dotacja		x	x	59 512 747	x	x
			w tym przyznane dla osoby:		samotnie gospodarującej		47 715 096	48 871 153	52 310 389	3 439 236	7,0
					pozostającej w rodzinie		7 027 328	7 116 546	7 738 036	621 490	8,7
	Zasiłki okresowe		ogółem		60 771 176	62 162 035	70 414 299	8 252 264	13,3		
			w tym:		środki własne		2 799 060	2 806 546	2 323 673	-482 873	-17,2
					dotacja		57 972 116	59 355 489	68 090 626	8 735 137	14,7
			w tym przyznane z powodu:		bezrobocia		50 425 042	52 673 217	59 800 868	7 127 651	13,5
					długotrwałej choroby		2 909 834	2 508 621	2 432 736	-75 885	-3,0
					niepełnosprawności		4 652 390	4 262 762	4 534 200	271 438	6,4
					możliw. utrzym. lub nab. upr. do świad. z innych syst. zab. społ.		125 941	226 355	101 595	-124 760	-55,1
	z innego powodu				x	x	3 544 900	3 544 900	x		
	Schronienie			8 905 439	9 388 416	9 787 656	399 240	4,3			
	Posiłek		ogółem		34 739 773	34 663 443	35 875 276	1 211 833	3,5		
			w tym dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole		27 801 784	27 687 053	28 477 574	790 521	2,9		
	Ubranie			1 359 965	21 395	26 765	5 370	25,1			
	Usługi opiekuńcze		ogółem		23 451 843	20 440 614	20 947 864	507 250	2,5		
			w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze		4 073 991	3 247 002	1 345 500	-1 901 502	-58,6		
	Zasiłek celowy na pokrycie wydatków na świad. zdrow.*		ogółem		222 199	127 094	213 268	86 174	67,8		
			w tym dla osób bezdomnych		1 014	1 918	773	-1 145	-59,7		
	Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powst. w wyniku zdarzenia losowego			3 773 180	737 509	1 062 024	324 515	44,0			
	Zasiłki celowe w formie biletu kredytowego			953	864	557	-307	-35,5			
	Sprawienie pogrzebu		ogółem		1 254 455	1 618 963	1 710 450	91 487	5,7		
			w tym osobom bezdomnym		192 231	270 266	315 686	45 420	16,8		
	Inne zasiłki celowe i w naturze ogółem		ogółem		85 435 355	79 553 356	83 622 483	4 069 127	5,1		
			w tym zasiłki specjalne celowe		9 761 191	9 292 344	8 947 320	-345 024	-3,7		
Pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie		ogółem		0	2 000	1 000	-1 000	-50,0			
		w tym:	w naturze	0	0	0	0	x			
			zasiłki	0	0	0	0	x			
			pożyczka	0	2 000	1 000	-1 000	-50,0			
Odpłatność gminy za pobyt w DPS			69 968 028	94 814 294	111 655 605	16 841 311	17,8				

* Osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPIPS-03 za lata 2010-2012, 2) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 40. Przeciętna liczba świadczeń na osobę, której decyzją przyznano świadczenie w ramach realizacji zadań własnych gmin w województwie śląskim w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie			Śląskie					Polska 2011
			lata			zmiana w latach 2011-2012		
			2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%	
Zasiłki stałe	ogółem		9,6	9,6	9,5	-0,1	-1,5	9,9
	w tym przyznane dla osoby:	samotnie gospodarującej	9,8	9,8	9,7	-0,1	-0,9	10,1
		pozostającej w rodzinie	8,1	8,3	7,8	-0,5	-5,6	8,7
Zasiłki okresowe	ogółem		5,5	5,7	5,6	-0,1	-2,5	5,4
	w tym przyznane z powodu:	bezrobocia	5,3	5,6	5,5	-0,1	-1,1	5,4
		długotrwałej choroby	3,1	3,2	3,0	-0,2	-4,8	3,5
		niepełnosprawności	4,6	4,9	4,4	-0,5	-10,0	4,8
		możliw. utrzym. lub nabycia upr. do świad. z innych syst. zab. społ.	2,4	2,8	2,4	-0,4	-14,0	3,0
		z innego powodu	x	x	3,0	x	x	x
Schronienie			180,9	163,2	151,9	-11,3	-6,9	156,7
Posiłek	ogółem		125,1	130,6	127,9	-2,7	-2,0	136,4
	w tym dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole		124,3	125,7	123,0	-2,7	-2,1	131,1
Ubranie			1,5	1,3	1,7	0,4	28,5	1,5
Usługi opiekuńcze		ogółem	273,8	270,6	253,1	-17,5	-6,5	373,0
		w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze	268,3	272,1	153,5	-118,6	-43,6	256,2
Zasiłek celowy na pokrycie wydatków na świad. zdrow.*		ogółem	4,0	3,1	3,6	0,5	14,6	2,9
		w tym dla osób bezdomnych	1,4	2,2	1,9	-0,4	-16,1	2,1
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego			1,2	1,2	1,0	-0,1	-10,4	1,2
Zasiłki celowe w formie biletu kredytowego			1,0	1,1	1,0	-0,1	-9,4	1,9
Sprawienie pogrzebu		ogółem	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0	1,0
		w tym osobom bezdomnym	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0	1,0
Zasiłki specjalne celowe			2,5	2,5	2,5	0,0	1,7	2,4
Pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie		w naturze	x	x	x	x	x	x
		zasiłki	x	x	x	x	x	1,1
		pożyczka	x	1,0	1,0	0,0	0,0	1,0
Odpłatność gminy za pobyt w DPS			9,8	9,8	9,7	-0,1	-1,3	9,4

* Osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012, 2) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>, 3) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 41. Przeciętna kwota świadczeń na osobę, której decyzją przyznano świadczenie w ramach realizacji zadań własnych gmin w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie			Śląskie					Polska 2011
			lata			zmiana w latach 2011-2012		
			2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%	
Zasiłki stałe	ogółem		3 166,13	3 182,57	3 304,95	122,39	3,8	3 442,71
	w tym przyznane dla osoby:	samotnie gospodarującej	3 579,53	3 571,93	3 685,33	113,4	3,2	3 851,8
		pozostającej w rodzinie	1 620,69	1 687,99	1 781,32	93,3	5,5	1 853,66
Zasiłki okresowe	ogółem		1 281,23	1 314,21	1 406,77	92,56	7,0	1 412,35
	w tym przyznane z powodu:	bezrobocia	1 318,09	1 364,20	1 466,57	102,37	7,5	1 475,30
		długotrwałej choroby	641,36	621,87	643,24	21,37	3,4	841,25
		niepełnosprawności	677,60	688,99	683,38	-5,61	-0,8	750,56
		możliw. utrzym. lub nabycia upr. do świad. z innych syst. zab. społ.	580,37	648,58	623,28	-25,30	-3,9	830,74
		z innego powodu	x	x	760,87	x	x	x
Schronienie			2 207,60	2 409,14	2 624,04	214,90	8,9	2 592,77
Posiłek	Ogółem		514,92	531,62	543,57	11,96	2,2	522,45
	w tym dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole		492,84	499,27	515,26	15,99	3,2	463,02
Ubranie			717,28	165,85	192,55	26,70	16,1	137,97
Usługi opiekuńcze	ogółem		2 556,06	2 283,61	2 365,92	82,31	3,6	4 264,88
	w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze		3 375,30	2 843,26	2 227,65	-615,61	-21,7	3 415,37
Zasiłek celowy na pokrycie wydatków na świad. zdrow.*	ogółem		322,96	209,73	279,88	70,15	33,4	200,16
	w tym dla osób bezdomnych		78,00	137,00	110,43	-26,57	-19,4	129,87
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego			2 306,34	1 966,69	1 180,03	-786,66	-40,0	2 283,45
Zasiłki celowe w formie biletu kredytowego			28,88	24,00	17,97	-6,03	-25,1	50,61
Sprawienie pogrzebu	ogółem		1 834,00	1 929,63	1 819,63	-110,01	-5,7	2 238,96
	w tym osobom bezdomnym		1 941,73	2 111,45	1 846,12	-265,34	-12,6	2 321,73
Inne zasiłki celowe i w naturze ogółem	ogółem		841,06	811,23	849,82	38,59	4,8	767,85
	w tym zasiłki specjalne celowe		482,08	503,46	515,70	12,24	2,4	477,96
Pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie	ogółem		x	666,67	1 000,00	333,33	50,0	996,21
	w tym:	w naturze	x	x	x	x	x	x
		zasiłki	x	x	x	x	x	995,60
		pożyczka	x	666,67	1 000,00	333,33	50,0	1 000,00
Odpłatność gminy za pobyt w DPS			16 474,69	18 090,88	19 132,21	1 041,34	5,8	18 152,33

* Osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012, 2) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>, 3) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 42. Przeciętna wysokość świadczeń przyznanych w ramach realizacji zadań własnych gmin w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie			Śląskie					Polska 2011
			lata			2011-2012		
			2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%	
Zasiłki stałe	ogółem		329,63	330,81	348,85	18,04	5,5	349,45
	w tym przyznane dla osoby:	samotnie gospodarującej	364,04	364,11	378,92	14,8	4,1	382,77
		pozostającej w rodzinie	200,77	203,20	227,05	23,9	11,7	212,56
Zasiłki okresowe	ogółem		232,36	229,17	251,56	22,38	9,8	261,19
	w tym przyznane z powodu:	bezrobocia	247,58	244,73	266,02	21,29	8,7	273,90
		długotrwałej choroby	208,68	194,57	211,40	16,82	8,6	240,41
		niepełnosprawności	147,59	141,45	155,81	14,36	10,2	156,25
		możliw. utrzym. lub nabycia upr. do świad. z innych syst. zab. społ.	244,07	231,21	258,51	27,30	11,8	276,65
		z innego powodu	x	x	252,31	x	x	x
Schronienie			12,21	14,76	17,27	2,51	17,0	16,54
Posiłek	ogółem		4,12	4,07	4,25	0,18	4,4	3,83
	w tym dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole		3,97	3,97	4,19	0,22	5,4	3,53
Ubranie			475,84	126,60	114,38	-12,22	-9,7	93,59
Usługi opiekuńcze		ogółem	9,34	8,44	9,35	0,91	10,8	11,43
		w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze	12,58	10,45	14,51	4,07	38,9	13,33
Zasiłek celowy na pokrycie wydatków na świad. zdrow.*		ogółem	80,30	67,25	78,32	11,08	16,5	68,77
		w tym dla osób bezdomnych	56,33	61,87	59,46	-2,41	-3,9	60,88
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego			1 931,00	1 703,25	1 140,73	-562,52	-33,0	1 912,46
Zasiłki celowe w formie biletu kredytowego			28,88	21,07	17,41	-3,67	-17,4	26,53
Sprawienie pogrzebu		ogółem	1 831,32	1 918,20	1 817,69	-100,51	-5,2	2 222,85
		w tym osobom bezdomnym	1 941,73	2 095,09	1 835,38	-259,70	-12,4	2 310,70
Zasiłki specjalne celowe			190,67	201,17	202,54	1,37	0,7	203,29
Pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie		w naturze	x	x	x	x	x	x
		zasiłki	x	x	x	x	x	921,85
		pożyczka	x	666,67	1 000,00	333,33	50,0	1 000,00
Odpłatność gminy za pobyt w DPS			1 678,61	1 840,23	1 970,80	130,57	7,1	1 922,46

* Osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012, 2) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011, <http://www.mpips.gov.pl>, 3) Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl>.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 43. Wydatki na pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem* w latach 2010-2012.

Wyszczególnienie			Śląskie					Polska 2011	
			lata			zmiana w latach 2011-2012			
			2010	2011	2012	wart. bezwzgl.	%		
Ogółem			kwota (w zł)	1 171 581	1 236 240	1 318 734	82 494	6,7	9 342 564
			kwota na 1mieszkańca (w zł)	0,25	0,27	0,29	0,02	6,7	0,24
W tym:	pomoc pieniężna na usamodzielnienie		liczba świadczeń	49	59	72	13	22,0	x**
			kwota świadczeń	189 603	193 280	304 319	111 039	57,4	1 762 986
			przeciętna wys. świad. (w zł)	3 869	3 276	4 227	951	29,0	x**
	pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki		liczba świadczeń	1 609	1 703	1 740	37	2,2	11 674
			kwota świadczeń	782 785	829 742	849 888	20 146	2,4	5 690 994
			przeciętna wys. świad. (w zł)	487	487	488	1	0,2	487
	uzyskanie odpowiednich warunków mieszk.	ogółem	liczba świadczeń	1 040	1 101	283	-818	-74,3	1 269
			kwota świadczeń	26 327	42 057	26 982	-15 075	-35,8	111 612
			przeciętna wys. świad. (w zł)	25	38	95	57	149,6	88
		w tym w mieszk. chronionym	liczba świadczeń	1 040	1 101	282	-819	-74,4	1 128
			kwota świadczeń	26 327	42 057	26 732	-15 325	-36,4	49 468
			przeciętna wys. świad. (w zł)	25	38	95	57	148,2	44
	pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej		liczba świadczeń	60	59	51	-8	-13,6	529
			kwota świadczeń	172 866	171 161	137 545	-33 616	-19,6	1 776 972
			przeciętna wys. świad. (w zł)	2 881	2 901	2 697	-204	-7,0	3 359

* Dla osób opuszczających: rodziny zastępcze, całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małymi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze.

** Dostępne dane znacząco odbiegają od wieloletniego trendu.

Źródło: 1) Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania MPiPS-03 za lata 2010-2012, 2) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, <http://www.mpips.gov.pl>, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2011.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 44. Prognoza dotycząca liczby osób korzystających ze świadczeń udzielanych w ramach realizacji zadań z obszaru pomocy społecznej województwie śląskim.

Wyszczególnienie				Rok oceny (2012)	Potrzeby roku nast. (2013)	Zmiana w latach 2012-2013	
						bezwzg.	proc.
Zadania gminy	w tym:	zasilek stały		17 102	17 642	540	3,2
		zasilek okresowy		46 783	49 635	2 852	6,1
		zasilek celowy		79 555	84 142	4 587	5,8
		pośilek	ogółem	63 930	66 169	2 239	3,5
			w tym dla dzieci	54 990	57 245	2 255	4,1
		schronienie		3 469	3 666	197	5,7
		ubranie		179	218	39	21,8
		sprawienie pogrzebu		942	1 043	101	10,7
		odpłatność gminy za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej		5 510	5 846	336	6,1
		usługi opiekuńcze	ogółem	8 795	9 062	267	3,0
			w tym specjalistyczne	585	621	36	6,2
		specjalistyczne usługi opiek. w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi		911	959	48	5,3
		zasilek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie		bd	bd	x	x
		wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd		bd	bd	x	x
Zadania powiatu	pomoc dla pełnol. osób opuszcz. instyt., o których mowa w art. 88, ust. 1 ust. o pom. społ.	pomoc pieniężna na usamodzielnienie		70	114	44	62,9
		pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki		240	269	29	12,1
		pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej		bd	bd	x	x
		uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych		bd	bd	x	x
	pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	pomoc dla cudzoziemców ze statusem uchodźcy	świad. pieniężne na utrzymanie	bd	bd	x	x
			wyd. związ.z nauką j. polskiego	bd	bd	x	x
		pomoc dla cudzoziemców z ochroną uzupełniającą	świad. pieniężne na utrzymanie	bd	bd	x	x
			wyd. związ.z nauką j. polskiego	bd	bd	x	x

Uwaga: W celu zapewnienia wiarygodności danych z analizy usunięto wartości odstające (nietypowe).

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych zawartych w formularzach „OZPS 2012”.

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 45. Prognoza dotycząca kwoty świadczeń udzielanych w ramach realizacji zadań z obszaru pomocy społecznej województwie śląskim.

Wyszczególnienie				Rok oceny (2012)	Potrzeby roku nast. (2013)	Zmiana w latach 2012-2013	
						bezwzg.	proc.
Zadania gminy	ogółem			402 001 143	450 354 967	48 353 824	12,0
	w tym:	zasiłek stały		57 655 213	64 524 328	6 869 115	11,9
		zasiłek okresowy		65 776 419	83 593 412	17 816 993	27,1
		zasiłek celowy		75 304 522	78 751 758	3 447 236	4,6
		posiłek	ogółem	34 490 917	37 658 886	3 167 969	9,2
			w tym dla dzieci	26 831 161	29 454 296	2 623 135	9,8
		schronienie		9 881 934	10 467 143	585 209	5,9
		ubranie		30 755	37 654	6 899	22,4
		sprawienie pogrzebu		1 706 665	1 946 429	239 764	14,0
		odpłatność gminy za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej		103 726 174	114 872 645	11 146 471	10,7
		usługi opiekuńcze	ogółem	21 076 022	23 045 661	1 969 639	9,3
			w tym specjalistyczne	1 433 777	1 506 051	72 274	5,0
		specjalistyczne usl. opiek. w miejscu zamieszkania dla osób z zaburz. psychicznymi		4 087 584	4 496 704	409 120	10,0
		zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie		bd	bd	x	x
		wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd		bd	bd	x	x
Zadania powiatu	pomoc dla pełnol. osób opuszcz. instyt., o których mowa w art. 88, ust. 1 ust. o pom. społ.	pomoc pieniężna na usamodzielnienie		bd	bd	x	x
		pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki		bd	bd	x	x
		pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej		bd	bd	x	x
		uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych		bd	bd	x	x
	pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	pomoc dla cudzoziemców ze statusem uchodźcy	świad. pieniężne na utrzymanie	bd	bd	x	x
			wyd. związ.z nauką j. polskiego	bd	bd	x	x
		pomoc dla cudzoziemców z ochroną uzupełniającą	świad. pieniężne na utrzymanie	bd	bd	x	x
			wyd. związ.z nauką j. polskiego	bd	bd	x	x

Uwaga: W celu zapewnienia wiarygodności danych z analizy usunięto wartości odstające (nietypowe).

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych zawartych w formularzach „OZPS 2012”.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

ROPS
Regionalny Ośrodek
Polityki Społecznej
Województwa Śląskiego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Opracowanie „Ocena zasobów pomocy społecznej. Województwo Śląskie 2013” przygotował zespół Obserwatorium Integracji Społecznej Województwa Śląskiego w składzie:

Krzysztof Ciupek – główny specjalista ds. badań i analiz,

Karolina Gałuszka – inspektor ds. badań i analiz,

Agnieszka Czechowska – podinspektor ds. badań i analiz,

pod kierunkiem dyrektora Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego Haliny Misiewicz.

Katowice, dnia 19.06.2013 r.